4.99 €

ΕΛΛΗΝΩΝ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΔΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

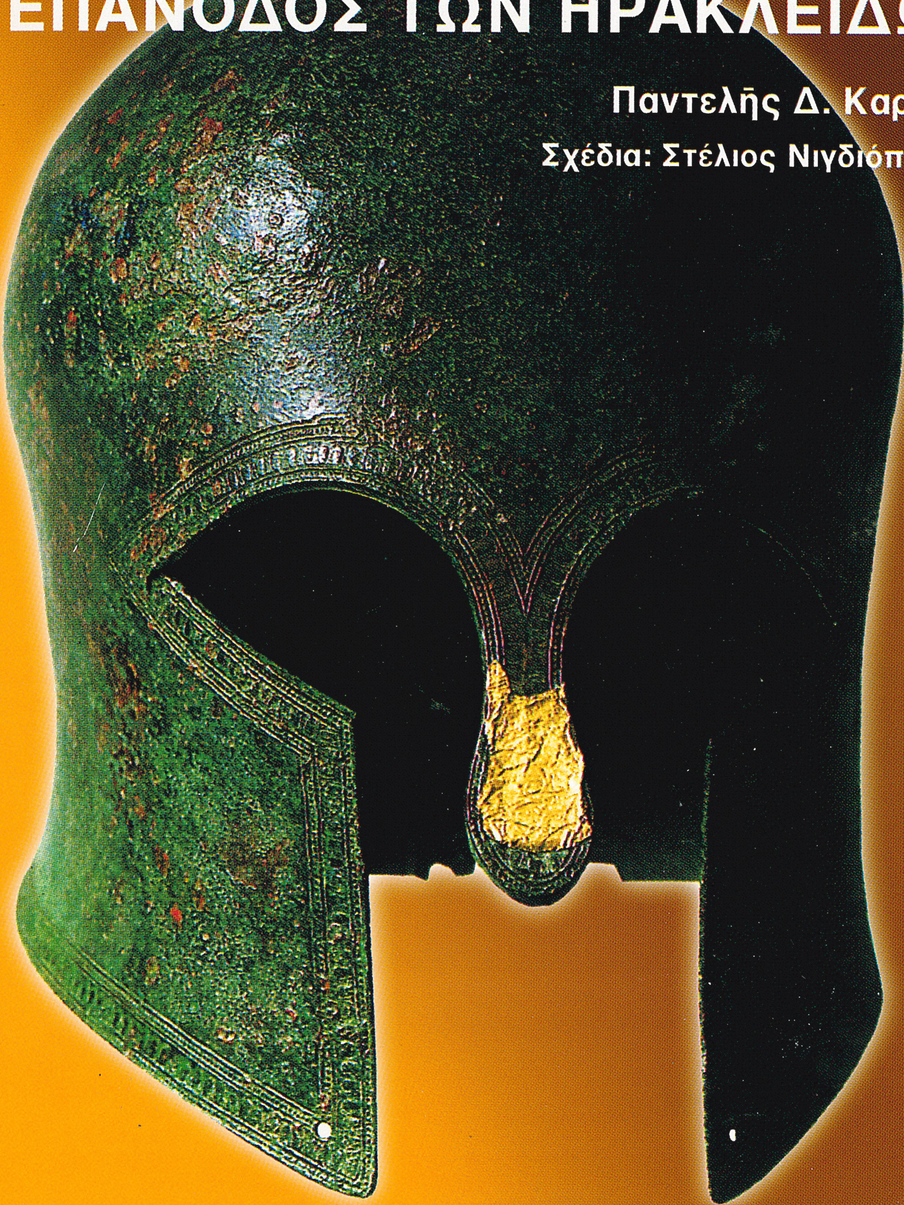
ΕΤΟΣ 1ο | ΑΡ. ΦΥΛΛΟΥ 4 | ΠΥΑΝΟΨΙΩΝΟΣ-ΜΑΙΜΑΚΤΗΡΙΩΝΟΣ (ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ-ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ) 2002

ΔΩΡΙΕΩΝ «ΚΑΘΟΔΟΣ»

Η ΕΠΑΝΟΔΟΣ ΤΩΝ ΗΡΑΚΛΕΙΔΩΝ

Παντελῆς Δ. Καρύκας

Σχέδια: Στέλιος Νιγδιόπουλος

ΕΛΛΗΝΩΝ ΙΣΤΟΡΙΑ
ΔΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

ΔΩΡΙΕΩΝ ΚΑΘΟΔΟΣ

Η ΕΠΑΝΟΔΟΣ ΤΩΝ ΗΡΑΚΛΕΙΔΩΝ

Παντελῆς Δ. Καρύκας

Στόν Βέντρις

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΛΛΗΝΩΝ ΙΣΤΟΡΙΑ
Διμηνιαία Ἔκδοσις
τῆς "ΑΛΣ Α.Ε."

ΕΚΔΟΤΕΣ
Νικηφόρος Κισσανδράκης
Ἄδωνις Α. Γεωργιάδης

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
Ἄδωνις Α. Γεωργιάδης

ΚΕΙΜΕΝΑ
Παντελῆς Δ. Καρύκας

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΙΣ
Στέλιος Νιγδιόπουλος

ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ
Κατερίνα Κουτρῆ

ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ
Κωνσταντῖνος Ποταμιᾶνος

ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ
Ἄννα Γιαννακίδου

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΙΑΝΟΜΗΣ
Ἄννα Γιαννακίδου

ΝΟΜΙΚΟΣ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ
Δημήτριος Σταθακόπουλος

ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ - ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ
Δ. Α. Τζαφερόπουλος

FILM - ΜΟΝΤΑΖ
Παναγιώτης Κοντομηνᾶς

ΕΚΤΥΠΩΣΙΣ
IRIS A.E.B.E.

«ΕΛΛΗΝΩΝ ΙΣΤΟΡΙΑ»

Στουρνάρα 51,
10432, Ἀθῆναι
ΤΗΛ.-Τ/Ο: (010) 52.02.393

Καραΐσκου 77β, Πειραιεύς
Τηλ.: (010) 41.21.901
Ἑρμοῦ 61, Θεσ/νίκη
Τηλ.: 0310 - 282.782

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Προτοῦ ξεκινήσω τήν ἀνάπτυξι τοῦ θέματος τοῦ παρόντος τεύχους, θά ἤθελα νά ἐκφράσω πρός ὅλους σας, τίς θερμότερές μου εὐχαριστίες, γιά τήν ἀνταπόκρισι πού δείχνετε στήν προσπάθειά μας. Ἤδη καί τά τρία μας πρῶτα τεύχη εἶχαν μία ἐξαιρετική κυκλοφορία, ἀποδεικνύοντας αὐτό πού στήν ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ πάντοτε ἐπιστεύαμε. Ὅτι δηλ. ὑπάρχει ἀκόμη μεγάλο ἐνδιαφέρον γιά τήν μελέτη τῆς ἱστορίας καί τοῦ πολιτισμοῦ μας.

Βεβαίως ἡ προσπάθειά μας δέν εἶναι νά παρουσιάσουμε ἁπλῶς κάποια θέματα, ἀλλά ταυτοχρόνως νά λάβουμε καί θέσι πάνω σέ διφορούμενα ζητήματα, ἰδιαιτέρως σέ ἐκεῖνα εἰς τά ὁποῖα θεωροῦμε ὅτι ὑποκρύπτεται καί κάποια σκοπιμότητα.

Ἕνα ἀπό αὐτά τά «κρίσιμα» ζητήματα εἶναι καί ἡ λεγομένη «Κάθοδος τῶν Δωριέων». Γνωστή σέ ὅλους σας ἤδη ἀπό τά σχολικά μας χρόνια, ἀποτελεῖ κατά τήν γνώμη μας, καί στό παρόν τεῦχος τό ἀποδεικνύουμε, μία πλάνη.

«Κάθοδος Δωριέων», δηλ. ἑνός ξεχωριστοῦ καί νέου φύλου, τό ὁποῖο ἦλθε ἀπό τόν βορρᾶ γιά νά κατακτήση τόν χῶρο τῆς Ἑλλάδος, οὐδέποτε συνέβη. Στήν πραγματικότητα δέν συνέβη τίποτε περισσότερο ἀπό ἐσωτερικές μεταναστεύσεις ἑλληνικῶν φύλων, τά ὁποῖα προϋπῆρχαν στήν περιοχή ἀπό τό ἀπώτατο παρελθόν.

Ἡ Θεωρία περί τῆς ὑποτιθεμένης αὐτῆς "Καθόδου" ἦταν πολύ βολική σέ ὅλους ὅσους εἶχαν προαποφασίσει ὅτι ὁπωσδήποτε οἱ Ἕλληνες δέν ἦσαν, ὅπως οἱ ἴδιοι πάντοτε ἐπίστευαν, αὐτόχθονες. Εὐτυχῶς ἡ Ἱερᾶ Ἑλληνική Γῆ, φέρνει συνεχῶς στό φῶς νέα ἀρχαιολογικά εὑρήματα, τά ὁποῖα ἀποδεικνύουν ὅτι οἱ Ἕλληνες καί Αὐτόχθονες ἦσαν, ἀλλά -καί αὐτό εἶναι καί τό κυριώτερο- ὅτι κάθε φορά πού ἐδήλωναν κάτι γιά τήν ἱστορία τους εἶχαν δίκιο.

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες λοιπόν ἐδίδασκαν ὅτι κάποτε στό παρελθόν ἐπέστρεψαν οἱ Ἡρακλεῖδες, διεκδικῶντας τήν πατρική τους κληρονομία. Ἡ ἀρχαιολογική σκαπάνη καί τά διάφορα εὑρήματα λοιπόν ἀπέδειξαν ὅτι ἡ ἑλληνική Μυθολογία ἔχει πολύ μεγαλύτερη ἱστορική ἀξία ἀπό ὅ,τι συνήθως οἱ περισσότεροι πιστεύουν.

Εὐχαριστῶ τόν συνεργάτη μας, τόν κ. Καρύκα γιά τήν πολύτιμη συμβολή του καί εὔχομαι σέ ὅλους σας νά ἔχετε μία εὐχάριστη "πτῆσι" στήν ταραγμένη ἐκείνη περίοδο κατά τήν ὁποία οἱ Ἡρακλεῖδες ἐπέστρεψαν.

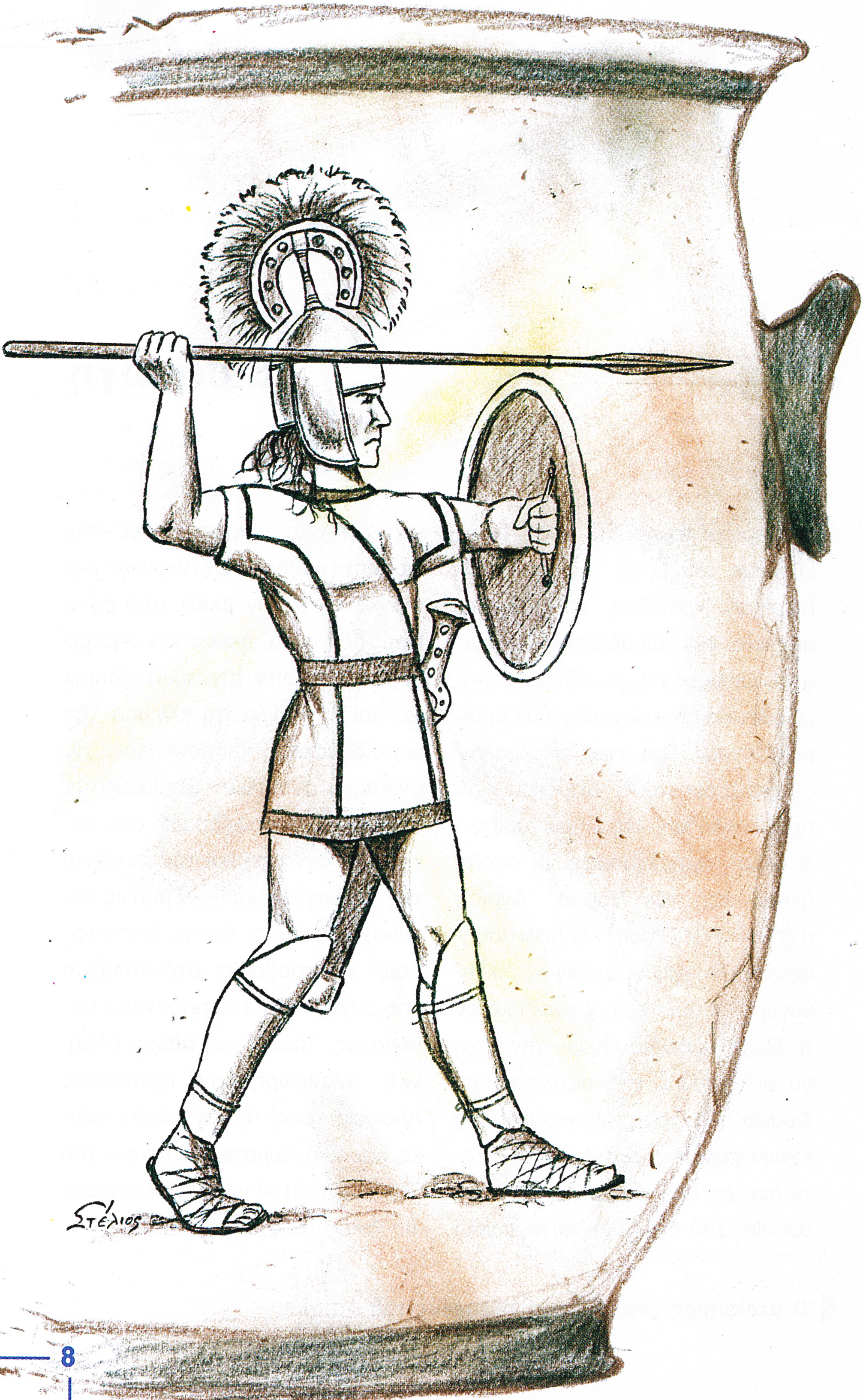
Μετά Τιμῆς
Ἄδωνις Α. Γεωργιάδης
Ἐκδότης/Διευθυντής

Εἰσαγωγή

Οἱ περισσότεροι ἀπό ἐμᾶς διδαχθήκαμε τόν μῦθο τῆς περί τῶν Δωριέων καθόδου. Οἱ Δωριεῖς, ἀήττητοι καί «αἱμοδιψεῖς» πολεμισταί, ὡπλισμένοι μέ σιδηρᾶ ὅπλα, μέ εὐκολία ἐπεκράτησαν τῶν ἀμοίρων Ἀχαιῶν καί τούς μετέβαλαν σέ σκλάβους τους. Ἐπρόκειτο δέ περὶ ἐπηλύδων, ἰνδοευρωπαϊκῆς - τί ἄλλο!- προελεύσεως, οἱ ὁποῖοι ἦλθαν ἀπό τόν Βορρᾶ. Ἄγριοι, σχεδόν βάρβαροι, ἐξεπολιτίσθησαν σταδιακῶς ὑπό τῶν κατεκτημένων. Τό ἀνωτέρω, ρομαντικό ἐν πολλοῖς, μύθευμα εἴχαμε τήν τύχη νά διδαχθοῦμε στά σχολεῖα μας. Φυσικά γιά τούς περισσοτέρους ἔχουν περάσει ἀρκετά ἔτη ἀπό τότε πού ἔχουμε ἀφήσει τά μαθητικά θρανία. Στό διάστημα αὐτό πολλά νέα στοιχεῖα, ἀναφορικά μέ τήν διαβόητη κάθοδο τῶν Δωριέων -καί ὄχι μόνο- ἔχουν ἔλθει στό φῶς. Παρ' ὅλα αὐτά, ἀκόμα καί σήμερα οἱ μαθητές, ἀπό τήν πρωτοβάθμια ὥς καί τήν ἀνωτάτη κλίμακα τῆς ἐκπαιδεύσεως διδάσκονται τίς ἀνωτέρω ἀνοησίες. Ἐπιθυμῶντας ἁπλῶς νά προσφέρουμε στό μέτρο τοῦ δυνατοῦ καί τήν ἀντίθετη τῆς «καθιερωμένης» -ἤ μήπως καταραχνιασμένης- ἄποψι, ἀποφασίσαμε νά προβοῦμε στό τόλμημα τῆς συγγραφῆς τοῦ παρόντος πονήματος. Ἴσως ἄν οἱ ἁπλοῖ Ἕλληνες ἀναθεωρήσουν ὡρισμένες ἀπόψεις τους, ἀναγκασθοῦν τελικά καί οἱ πνευματικοί «ταγοί» τοῦ Ἔθνους τούτου νά ἀναθεωρήσουν τίς ἰδικές τους. Ὀψόμεθα....

Ὁ περίφημος γεωμετρικός ἀμφορεύς τοῦ Διπήλου.

Στέλιος

Κεφ. 1
Ἡ καταγωγή τῶν Δωριέων

Ἡ Ἑλλάς κατά τόν 12ο αἰ. π.Χ.

Ἡ αὐγή τοῦ 12ου π.Χ. αἰῶνος βρῆκε τήν Ἑλλάδα ἐμπλεγμένη σέ ἕνα κυκεῶνα δυσχερειῶν. Ὁ φονικός Τρωϊκός Πόλεμος, ὁ μεγαλύτερος ἕως τότε ἐμφύλιος, εἶχε μόλις τελειώσει. Τῆς Τροίας «τ' Ἅγιο κάστρο» εἶχε πατηθῆ. Τό κόστος ὅμως ἦταν τεράστιο. Οἱ νικητές ἐξῆλθαν τοῦ πολέμου τόσο ἐξαντλημένοι, ὥστε νά ἀδυνατοῦν νά ἐκμεταλλευθοῦν τήν νίκη τους. Οἱ ἡττημένοι, ὅσο καί ἄν ἀκούγεται περίεργο, εὑρέθησαν, ἀμέσως μόλις ξεπέρασαν τίς ἄμεσες συνέπειες τῆς ἥττας τους, σέ καλλίτερη μοῖρα ἀπό τούς νικητές τους. Παρὰ τήν καταστροφή τῆς Τροίας, οἱ Μικρασιᾶτες Ἕλληνες ἐπανῆλθαν σταδιακά στίς κατοικίες τους, στά παράλια τῆς Μ. Ἀσίας καί ἄρχισαν νά ἀναπτύσσουν καί πάλι ἔντονη δραστηριότητα ὡς ναυτικοί, ἀλλά καί πειρατές γιατί «δέν θεωροῦσαν τότε ντροπή νά ἐξασκοῦν τήν πειρατεία», ὅπως μᾶς πληροφορεῖ ὁ Θουκυδίδης. Πολλοί δέ ἀπό αὐτούς θά μετατραποῦν στούς περιβόητους «Λαούς τῆς Θαλάσσης», θά ταξειδεύσουν σέ ὅλη τήν Μεσόγειο καί θά ἐπιχειρήσουν ἀκόμα νά κυριεύσουν καί τήν πανίσχυρη Αἴγυπτο.

Τήν ἴδια ὥρα στήν ἠπειρωτική Ἑλλάδα οἱ ἄρχοντες, οἱ ὁποῖοι ἐπέστρεψαν στίς πατρίδες τους μετά ἀπό τήν δεκαετῆ πολεμική περιπέτεια, εὑρῆκαν τήν πολιτική κατάστασι ἄκρως διαφορετική, σέ σχέσι μέ ὅ,τι εἶχαν ἀφήσει φεύγοντας. Ἐνδεικτικά εἶναι τά ἐπεισόδια τῆς δολοφονίας τοῦ Ἀγαμέ-

Ὕστερος Μυκηναῖος πολεμιστής. Φέρει μικρή ἀσπίδα, δόρυ, κλασική μυκηναϊκή σπάθη καί δερμάτινες κνημῖδες. Φοράει κράνος μέ λοφίο καί παραγναθίδες, ὑποδείγματα τοῦ ὁποίου ἦταν σέ χρῆσι ὥς καί τούς ἀρχαϊκούς χρόνους.

ΙΩΛΚΟΣ
ΟΡΧΟΜΕΝΟΣ
ΘΗΒΕΣ
ΑΘΗΝΑ
ΜΥΚΗΝΕΣ
ΤΙΡΥΝΘΑ
ΠΥΛΟΣ
Πόλεις, Παλάτια ἢ Ἀκροπόλεις
Ἡ Μυκηναϊκὴ ἐξάπλωσις
κατὰ τὴν ὕστερη Ἐποχὴ τοῦ Χαλκοῦ

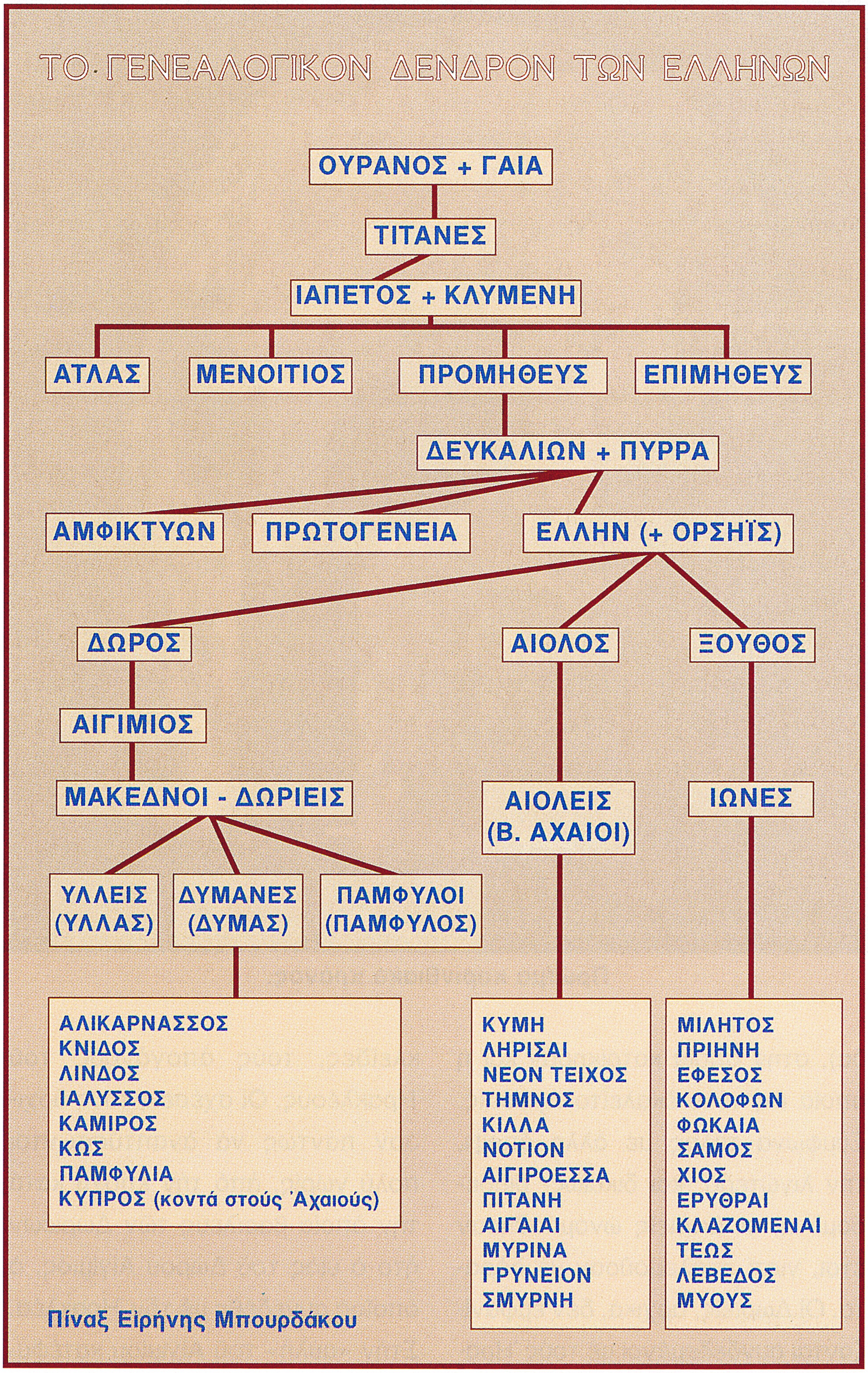

ΤΡΟΙΑ
ΛΕΣΒΟΣ
ΜΙΛΗΤΟΣ
ΙΑΛΥΣΟΣ
ΡΟΔΟΣ
ΚΝΩΣΟΣ
ΦΑΙΣΤΟΣ

μνονος καί τῆς μνηστηροφονίας ἀπό τόν Ὀδυσσέα. Ἦταν ἀπολύτως λογικό νά δημιουργηθοῦν ἀναταραχές στά μυκηναϊκά βασίλεια ἀμέσως μετά ἀπό τήν λῆξι ἑνός τόσο μεγάλης διαρκείας, ἐξαντλητικοῦ σέ χρῆμα καί αἷμα πολέμου, ὅπως ἀκριβῶς ἀναταραχές δημιουργήθηκαν στήν κλασική Ἑλλάδα, ἀμέσως μετά ἀπό τήν λῆξι τοῦ καταστροφικοῦ Πελοποννησιακοῦ Πολέμου. Τήν ὥρα πού οἱ Μυκηναῖοι ἄνακτες ἐπολεμοῦσαν στό Αἰγαῖο καί στήν Τρωάδα, τά βασίλειά τους κυβερνοῦσαν εἴτε ἀντιπρόσωποί τους εἴτε σφετεριστές, οἱ ὁποῖοι εἶχαν μείνει πίσω. Ὅλοι αὐτοί οἱ «προσωρινοί» βασιλεῖς δέν ἐφάνησαν ἀρκετά πρόθυμοι νά παραδώσουν καί πάλι τά ἡνία τῆς ἐξουσίας στούς νομίμους διαχειριστές της, ἅμα τῇ ἐπιστροφῇ αὐτῶν. Σέ πολλές δέ περιπτώσεις οἱ σφετεριστές εἶχαν κερδίσει τήν συμπάθεια τοῦ λαοῦ, μέ παροχές καί ἀντιπολεμικά συνθήματα. Ἐντός αὐτοῦ τοῦ κλίματος τῆς ἀναταραχῆς ξέσπασαν νέες ἐμφύλιες συγκρούσεις καί κατέστη δυνατή ἡ ἐμφάνισις στό ἱστορικό προσκήνιο τῶν Δωριέων, τῶν ὀρεσιβίων δηλαδή βορείων Ἑλλήνων.
Σύμφωνα μέ τόν θρῦλο οἱ Δωριεῖς ἦσαν ἀπόγονοι τοῦ Δώρου, υἱοῦ τοῦ Ἕλληνος ἀπό τήν γενεά τοῦ Δευκαλίωνος. Ἀδελφοί του ἦσαν ὁ Αἴολος, γενάρχης τῶν Αἰολέων, καί ὁ Ξοῦθος, γενάρχης τῶν Ἀχαιῶν καί τῶν Ἰώνων. Οἱ Δωριεῖς, σύμφωνα μέ τόν Ἡρόδοτο (I, 56), ὠνομάσθησαν Μακεδνοί, ὅταν κατοίκησαν στήν περιοχή τῆς Πίνδου, διωγμένοι ἀπό τήν περιοχή τήν ἐκτεινομένη μεταξύ τῆς Ὄσσας καί τοῦ Ὀλύμπου. Δωριεῖς ὠνομάσθησαν, πάντα σύμφωνα μέ τόν Ἡρόδοτο, ὅταν κατοίκησαν στήν Πελοπόννησο. Ὡστόσο ὑπάρχουν καί ἄλλες ἀπόψεις σχετικά μέ τὸ πῶς ἔλαβαν αὐτό τό ὄνομα. Ἡ πρώτη καί ἐπικρατέστερη ἔχει νά κάμη μέ τόν ὁπλισμό τῶν συγκεκριμένων ὀρεσιβίων ἑλληνικῶν φυλῶν καί συγκεκριμένα μέ τήν δωρίδα, ἕνα μονόστομο βαρύ κοπτικό σπαθί, τόν πρόγονο τῆς κοπίδος τῶν κλασικῶν χρόνων, δείγματα τῆς ὁποίας ἔχουν εὑρεθῆ στούς ταφικούς κύκλους τῶν Μυκηνῶν καί χρονολογοῦνται ἀπό τόν 16ο π.Χ. αἰ. Σύμφωνα μέ ἄλλη ἐκδοχή οἱ Δωριεῖς ὠνομάζοντο ἐξ ἀρχῆς ἔτσι -ἀπό τόν γενάρχη τους Δῶρο- καί ἔδωσαν μάλιστα τό ὄνομά τους στήν περιοχή τῆς Δωρίδος (ὀρεινή Εὐρυτανία-Φωκί-

Πρώϊμο κορινθιακό κράνος.

δα), στήν ὁποία κατοίκησαν καί ἡ ὁποία ὥς τότε ἐκαλεῖτο Δρυοπίς. Σύμφωνα τέλος μέ ἄλλη ἄποψι, τήν λιγώτερο -καί δικαίως- διαδεδομένη, οἱ Δωριεῖς ὠνομάσθησαν ἔτσι, γιατί ἐπολεμοῦσαν μέ δόρατα. Οἱ Δωριεῖς, ἀρχικά, δέν ἐμφανίζονται συνδεδεμένοι μέ τούς Ἡρακλεῖδες, τούς ἀπογόνους τοῦ Ἡρακλέους. Οἱ σχέσεις τους ἄρχισαν πάντως νά ἀναπτύσσωνται πολύ νωρίς, ἀπό τήν ἐποχή κατά τήν ὁποία βασιλεύς τῶν Δωριέων ἦτο ὁ υἱός τοῦ Δώρου Αἰγίμιος, ὁ ὁποῖος συνεδέθη μέ τόν Ἡρακλέα. Στήν «αὐλή» τοῦ Αἰγιμίου κατέφυ-

ΤΟ ΓΕΝΕΑΛΟΓΙΚΟΝ ΔΕΝΔΡΟΝ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ
ΟΥΡΑΝΟΣ + ΓΑΙΑ
ΤΙΤΑΝΕΣ
ΙΑΠΕΤΟΣ + ΚΛΥΜΕΝΗ
ΑΤΛΑΣ
ΜΕΝΟΙΤΙΟΣ
ΠΡΟΜΗΘΕΥΣ
ΕΠΙΜΗΘΕΥΣ
ΔΕΥΚΑΛΙΩΝ + ΠΥΡΡΑ
ΑΜΦΙΚΤΥΩΝ
ΠΡΩΤΟΓΕΝΕΙΑ
ΕΛΛΗΝ (+ ΟΡΣΗΪΣ)
ΔΩΡΟΣ
ΑΙΟΛΟΣ
ΞΟΥΘΟΣ
ΑΙΓΙΜΙΟΣ
ΜΑΚΕΔΝΟΙ - ΔΩΡΙΕΙΣ
ΑΙΟΛΕΙΣ (Β. ΑΧΑΙΟΙ)
ΙΩΝΕΣ
ΥΛΛΕΙΣ (ΥΛΛΑΣ)
ΔΥΜΑΝΕΣ (ΔΥΜΑΣ)
ΠΑΜΦΥΛΟΙ (ΠΑΜΦΥΛΟΣ)
ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΟΣ
ΚΝΙΔΟΣ
ΛΙΝΔΟΣ
ΙΑΛΥΣΣΟΣ
ΚΑΜΙΡΟΣ
ΚΩΣ
ΠΑΜΦΥΛΙΑ
ΚΥΠΡΟΣ (κοντά στούς Ἀχαιούς)
ΚΥΜΗ
ΛΗΡΙΣΑΙ
ΝΕΟΝ ΤΕΙΧΟΣ
ΤΗΜΝΟΣ
ΚΙΛΛΑ
ΝΟΤΙΟΝ
ΑΙΓΙΡΟΕΣΣΑ
ΠΙΤΑΝΗ
ΑΙΓΑΙΑΙ
ΜΥΡΙΝΑ
ΓΡΥΝΕΙΟΝ
ΣΜΥΡΝΗ
ΜΙΛΗΤΟΣ
ΠΡΙΗΝΗ
ΕΦΕΣΟΣ
ΚΟΛΟΦΩΝ
ΦΩΚΑΙΑ
ΣΑΜΟΣ
ΧΙΟΣ
ΕΡΥΘΡΑΙ
ΚΛΑΖΟΜΕΝΑΙ
ΤΕΩΣ
ΛΕΒΕΔΟΣ
ΜΥΟΥΣ
Πίναξ Εἰρήνης Μπουρδάκου

γε ἀργότερα ὁ υἱός τοῦ Ἡρακλέους Ὕλλος, ἀμέσως μετά τήν ἐκδίωξί του ἀπό τίς Μυκῆνες, ἀπό τόν Εὐρυσθέα. Ὁ πατήρ τοῦ Ὕλλου, Ἡρακλῆς, εἶχε ἐνισχύσει τούς Δωριεῖς στούς πολέμους τους κατά τῶν Λαπιθῶν καί τῶν Δρυόπων. Ὁ βασιλεύς Αἰγίμιος λοιπόν ἐδέχθη ἐξαιρετικά φιλοφρόνως τόν Ὕλλο καί τόν ἀνεγνώρισε ὡς διάδοχό του, μαζί μέ τούς υἱούς του Δύμανα καί Πάμφυλο. Καί μόνο τό γεγονός αὐτό ἀποδεικνύει ὅτι οἱ Δωριεῖς δέν θεωροῦσαν ξένους τούς Ἀχαιούς καί τό ἀντίστροφο. Ἄλλωστε καί τά μυθολογικά στοιχεῖα, τά ὁποῖα θέλουν τόν Δῶρο ἀδελφό τοῦ Αἰόλου (αἴολος = ἀνάμικτος), ἀποδεικνύουν ὅτι ὅλα τά ἑλληνικά φῦλα εἶχαν ἤδη ἀναμιχθῆ, σέ κάποιο τοὐλάχιστον βαθμό, μεταξύ τους. Μέ αὐτό τό σκεπτικό καθίσταται ὁλοφάνερο ὅτι οἱ Δωριεῖς, ἀλλά καί οἱ Ἀχαιοί, ἦσαν γηγενεῖς καί δέν κατέβηκαν ποτέ ἀπό τόν Βορρᾶ. Στό συμπέρασμα αὐτό συμβάλλει ἀκόμα καί ἡ ἐτυμολογική ἀνάλυσις τοῦ ὀνόματος τοῦ Δωριέως Παμφύλου (Πᾶν + φυλή = πᾶσαι αἱ φυλαί). Ἀπό τήν στιγμή τῆς ἐπαφῆς τοῦ Αἰγιμίου καί τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἡρακλέους Ὕλλου ἄρχεται ἡ σύνδεσις τῶν Ἡρακλειδῶν καί τῶν Δωριέων καί ἀπό ἐκεῖ καί πέρα οἱ δύο αὐτές πληθυσμιακές ὁμάδες ταυτίζονται, σέ βαθμό νά μήν ξεχωρίζουν. Χρονολογικῶς τό γεγονός τῆς μεταβάσεως τοῦ Ὕλλου στήν αὐλή τοῦ βασιλέως Αἰγιμίου (ἤ Αἰγιμιοῦ) πρέπει νά τοποθετηθῆ στόν 13ο π.Χ. αἰ. Τό συμπέρασμα αὐτό ἐξάγεται βάσει τῆς χρονολογήσεως τῶν πολέμων τῶν «Ἑπτά ἐπί Θήβας» καί τῆς «Στρατείας τῶν Ἐπιγόνων», οἱ ὁποῖοι συνδέονται, ὅπως θά δοῦμε, μέ τά τῆς καθόδου τῶν Δωριέων γεγονότα. Ὡστόσο ἀναφορές γιά τούς

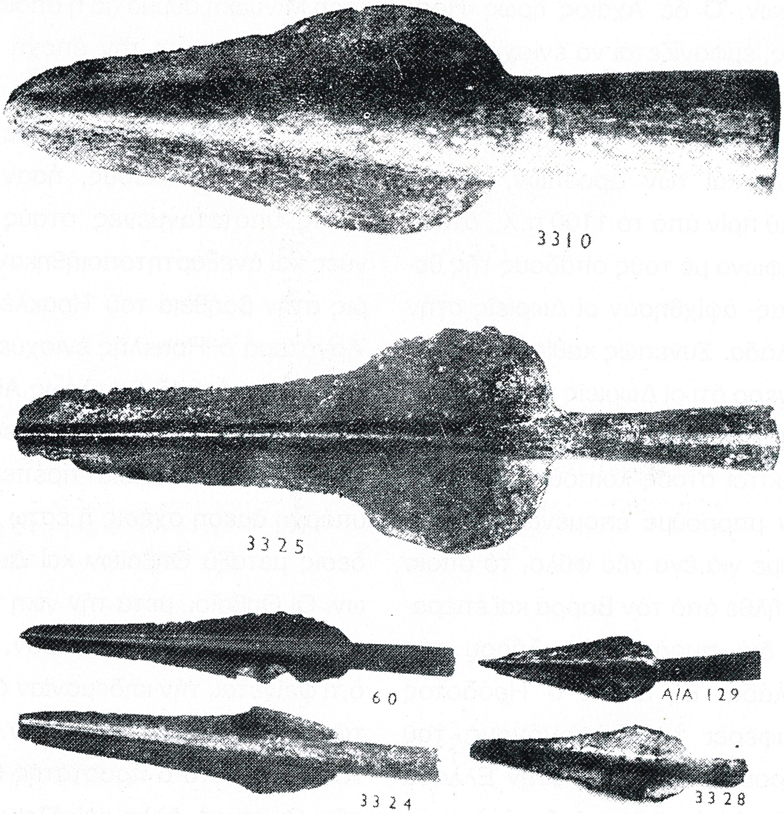
Κοπίς τῶν κλασικῶν χρόνων. Τό βαρύ μονόστομο αὐτό σπαθί ἦταν ἀπ' εὐθείας ἀπόγονος τῆς δωρίδος τῶν μυκηναϊκῶν χρόνων.

Ὁ περίφημος κρατῆρας τῶν Μυκηναίων πολεμιστῶν, ὁ ὁποῖος χρονολογεῖται στόν 12ο π.Χ. αἰ. Ὁ ἄριστα συγκροτημένος καί ἐκπαιδευμένος στρατός τῶν Μυκηνῶν, ἦταν ἀδύνατο νά ἡττηθῆ μόνο ἀπό τούς ὀρεσίβιους Δωριεῖς, ἀκόμα καί ἄν δεχθοῦμε ὅτι αὐτοί ἔφεραν σιδηρᾶ ὅπλα. Ὁ μυκηναϊκός στρατός μποροῦσε νά ἡττηθῆ μόνο ἀπό ἕνα στρατό ἀναλόγως ἐκπαιδευμένο καί συντεταγμένο καί ὄχι ἀπό ἕνα συρφετό μεταναστῶν.

Ἡρακλεῖδες καί τούς Δωριεῖς ὑπάρχουν καί στήν «Ἰλιάδα» καί στήν «Ὀδύσσεια» ἀντίστοιχα. Ἰδιαίτερο βάρος ἔχει ἡ ἀναφορά στήν «Ὀδύσσεια» (τ 177), ὅπου ὁ μέγιστος ποιητής ἀναφέρει δωρική παρουσία στήν Κρήτη. Ἀκόμα καί ἄν δεχθοῦμε ὅτι ὁ Ὅμηρος ἔζησε καί ἔγραψε τόν 8ο αἰ. καί ὄχι τέσσερις αἰῶνες νωρίτερα, ἡ ἀναφορά αὐτή

ἀποκτᾶ αὐτομάτως μεγάλη βαρύτητα, διότι μαρτυρεῖ τήν ἱστορική μνήμη τῶν τότε Ἑλλήνων καί τήν σύνδεσί τους μέ τούς προγόνους τους. Στήν «Ἰλιάδα» πάντως ὁ Ὅμηρος κάμει λόγο μόνο γιά Ἡρακλεῖδες καί ὄχι γιά Δωριεῖς, ἐμφανίζοντας ἔτσι μία ἀντίφασι. Οὐσιαστικῶς ὅμως δέν πρόκειται γιά ἀντίφασι, γιά τόν ἁπλό λόγο ὅτι οἱ Δωριεῖς στήν «Ἰλιάδα» ἀναφέρονται μέ ἄλλο ὄνομα. Ἀναφέρονται ὡς Ἕλληνες! Ἀκολουθῶντας τόν Ἡρόδοτο, εἴδαμε ὅτι οἱ Δωριεῖς κατοικοῦσαν στίς περιοχές ἀπό τήν Πίνδο καί τόν Ὄλυμπο ὥς τήν Φωκίδα καί τήν Φθιώτιδα. Στίς περιοχές αὐτές ὅμως, στήν περίοδο τῶν Τρωϊκῶν, ὑπῆρχαν ἀχαϊκά βασίλεια (!) καί μάλιστα δέκα, μεταξύ ἄλλων καί τό βασίλειο τῆς Φθίας, τῆς Ἑλλάδος, τοῦ θεομόρφου Ἀχιλλέ-

Αἰχμές ἀκοντίων καί δοράτων ἀπό τήν Ἤπειρο τοῦ 13ου καί 12ου π.Χ. αἰ.

ως. Ἄρα οἱ Δωριεῖς, οἱ ὁποῖοι κατοικοῦσαν στίς ὑπό τόν ἔλεγχο τῶν Ἀχαιῶν περιοχές, συνυπῆρχαν μέ τούς Ἀχαιούς, μέ τούς ὁποίους ἄλλωστε ἦσαν ὁμόφυλοι καί ἀπό τούς ὁποίους ἐξεχώριζαν ἀπό τόν λιγώτερο ἀστικό τρόπο ζωῆς τους. Ἀκόμα καί ὁ μῦθος περί τοῦ δωρικοῦ βασιλείου, ὑπό τόν βασιλέα Αἰγίμιο, εἶναι ἄμεσα συνδεδεμένος μέ τόν μῦθο τοῦ Ἡρακλέους, τοῦ μεγίστου τῶν Ἀχαιῶν ἡρώων. Ὁ δέ Ἀχαιός ἥρως Ἡρακλῆς, ἐμφανίζεται νά ἐνισχύη τούς «εἰσβολεῖς» Δωριεῖς στούς πολέμους τους κατά τῶν γηγενῶν Λαπιθῶν καί τῶν Δρυόπων, σαφῶς πολύ πρίν ἀπό τό 1100 π.Χ., ὅταν - σύμφωνα μέ τούς ὀπαδούς τῆς θεωρίας- ἀφίχθησαν οἱ Δωριεῖς στήν Ἑλλάδα. Συνεπῶς καθίσταται ὁλοφάνερο ὅτι οἱ Δωριεῖς κατοικοῦσαν ἤδη στήν ἑλληνική γῆ καί ἦσαν γνωστοί στούς λοιπούς Ἕλληνες. Δέν μποροῦμε ἑπομένως νά ὁμιλοῦμε γιά ἕνα νέο φῦλο, τό ὁποῖο κατῆλθε ἀπό τόν Βορρᾶ καί ἐπέρασε διά πυρός καί σιδήρου τήν Ἑλλάδα. Ἐξ ἄλλου ὁ Ἡρόδοτος ἀναφέρει τούς ἀπογόνους τοῦ Δώρου νά κατοικοῦν στήν Ἑλλάδα ἀπό τήν ἐποχή τοῦ Δευκαλίωνος καί νά μετακινοῦνται συνεχῶς καί λόγῳ ἐχθρικῶν πιέσεων (σύγκρουσις αὐτῶν μέ τούς Καδμείους), ἀλλά καί κατά πᾶσα πιθανότητα γιά καθαρῶς οἰκονομικούς λόγους, ὅπως ὥς τίς ἡμέρες μας πράττουν οἱ Σαρακατσάνοι ποιμένες. Στό σημεῖο αὐτό γεννᾶται τό ἐρώτημα: Μέ ποίους Καδμείους συνεκρούσθησαν οἱ Δωριεῖς; Ὁ Ἡρόδοτος μέ τόν ὅρο «Καδμεῖοι» εἶναι πιθανόν νά μήν ἐννοῆ τούς κατοίκους τῶν Θηβῶν μόνο, ἀλλά τήν εὐρύτερη Μινυακή συμμαχία ἡ ὁποία κυριαρχοῦσε ἐκείνη τήν ἐποχή ἀπό τήν Κωπαΐδα ὥς τήν βόρειο Μαγνησία. Αἱ Θῆβαι, σύμφωνα μέ τόν μῦθο τοῦ Ἡρακλέους, ἦσαν καί αὐτές ὑποτεταγμένες στούς Μινύες καί ἀνεξαρτητοποιήθηκαν χάρις στήν βοήθεια τοῦ Ἡρακλέους. Ἀργότερα ὁ Ἡρακλῆς ἐνισχύει καί τούς Δωριεῖς τοῦ βασιλέως Αἰγιμίου κατά τῶν Λαπιθῶν τῆς Θεσσαλίας. Κατά συνέπεια πρέπει νά ὑπάρχη ἄμεση σχέσις ἤ ἔστω σύνδεσις μεταξύ Θηβαίων καί Δωριέων. Οἱ Θηβαῖοι, μετά τήν νίκη τους κατά τῶν Μινυῶν, ἀνέλαβαν, ἀπό ὅ,τι φαίνεται, τήν κηδεμονίαν ὅλων τῶν ποιμενικῶν πληθυσμῶν. Γιά τόν λόγο αὐτό ὁ προστάτης θεός τῶν Θηβαίων, ἀλλά καί ὅλων τῶν ὀρεσιβίων Ἑλλήνων, ἦταν ὁ Ἀπόλ-

Ὁ Ἡρακλῆς φονεύει, μαζί μέ τόν Ἰόλαο, τήν Λερναία Ὕδρα.

λων. Ἀντιθέτως προστάτιδα θεά τῶν Ἀχαιῶν ἦταν ἡ Ἥρα. Οἱ Δωριεῖς μόνο μετά τήν κάθοδό τους στήν Πελοπόννησο ἔθεσαν ἑαυτούς ὑπό τήν σκέπη τῆς Ἥρας. Ἄν πράγματι ἦσαν λοιπόν κατακτηταί, θά ἦταν λογικό νά ὑποταχθοῦν οἱ ἴδιοι στήν πολιοῦχο θεά τῶν ἡττημένων ἤ θά ἦταν λογικώτερο νά ἐπιβάλουν στούς ἡττημένους τόν ἰδικό τους πολιοῦχο θεό; Κάτι τέτοιο ὅμως, ὅπως εἶναι γνωστό, δέν συνέβη ποτέ καί στούς ἱστορικούς χρόνους οἱ Δωριεῖς Ἀργεῖοι ἤ καί οἱ Λακεδαιμόνιοι ἀκόμα, εἶχαν ὡς πολιοῦχο θεά τήν Ἥρα. Ἡ «θεολογική» αὐτή διαφορά, ἴσως δέν ἔχει ἐξετασθῆ μέ τήν δέουσα προσοχή ἀπό τούς συγχρόνους μελετητές. Ἐβάρυνε ὅμως ἐξαιρετικά στούς ἀνθρώπους τῆς μυκηναϊκῆς ἐποχῆς.

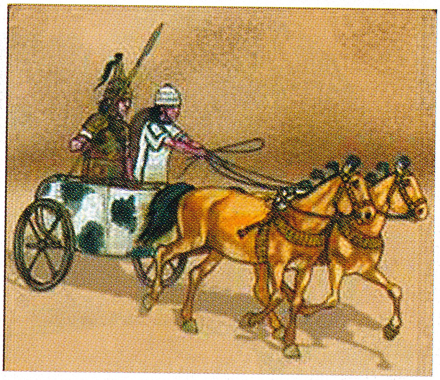

Κυπριακό εἰδώλιο μέ μορφή πολεμιστοῦ.

Οἱ ὑποστηρικτές τῆς θεωρίας, πού ὑποστηρίζουν ὅτι οἱ Δωριεῖς ἐνεφανίσθησαν στόν ἑλλαδικό χῶρο περί τό 1100 π.Χ., θά πρέπει νά ἐξηγήσουν πρῶτα τό πῶς αὐτοί κατώρθωσαν νά φθάσουν ὥς τήν Πελοπόννησο -πολεμῶντας ὅλους ὅσους βρῆκαν ἐνώπιόν τους (;)- καί γιατί πάνω ἀπ' ὅλα ἐπέλεξαν νά κατοικήσουν στήν Πελοπόννησο καί δέν ἐγκατεστάθησαν, γιά παράδειγμα, στήν εὔφορη Θεσσα-

λία. Ἡ ἀδυναμία ἀπαντήσεως στά ἐρωτήματα αὐτά θεμελιώνει τήν ἄποψι ὅτι οἱ Δωριείς συνυπῆρχαν μέ τούς Ἀχαιούς. Αὐτό τό γεγονός μέ τήν σειρά του καταρρίπτει τήν θεώρησί τους ὡς τῶν αἱμοδιψῶν καί μέ σιδηρᾶ ὅπλα ὡπλισμένων πολεμιστῶν. Ἄλλωστε, σύμφωνα μέ τό Πάριο Χρονικό, ἡ κατεργασία τοῦ σιδήρου στήν Ἑλλάδα ἄρχισε 248 ἔτη πρίν ἀπό τά Τρωϊκά, δηλαδή τό ἔτος 1432 π.Χ. !!!

Ὡστόσο κάποιοι «γνωστοί-ἄγνωστοι» ἀποδέχονται ὅτι οἱ Δωριεῖς κατοικοῦσαν «στήν Ἑλλάδα, στήν Ἤπειρο καί στήν Μακεδονία», σέ ἐδάφη ὅμως τά ὁποῖα οἱ ἴδιοι δέν ἀποδέχονται ὡς ἑλληνικά, σέ ἐκείνη τήν χρονική περίοδο ἔστω. Ἀρνούμενοι, λοιπόν, τήν ἑλληνικότητα τῆς Ἠπείρου καί τῆς Μακεδονίας ἀπό τότε, προσδίδουν ἐπιχειρήματα καί στούς σημερινούς ἀνοσίους καί ἀνιστορήτους διεκδικητές τῶν ἰδίων ἑλληνικῶν ἐδαφῶν. Ἀπό τήν ἄλλη ὅμως πλευρά, οἱ ἴδιοι κύκλοι, ἀποδέχονται τήν ἑλληνικότητα τῶν Δωριέων, τούς ὁποίους μέχρι πρό τινος θεωροῦσαν ὡς τό πρῶτο ἑλληνικό φῦλο πού ἦλθε στήν Ἑλλάδα! Τελευταῖα μόνο, χάρις στήν ἀποκρυπτογράφησι τῆς Γραμμικῆς Β, ἐτίμησαν τούς Ἀχαιούς μέ ἑλληνική ὑπηκοότητα. Ἄν τά ἐπιχειρήματα αὐτά δέν εἶναι ἀντιφατικά μεταξύ τους, τότε πῶς ἀλλιῶς θά μποροῦσαν νά χαρακτηρισθοῦν;

Βαρύ μυκηναϊκό ἅρμα.

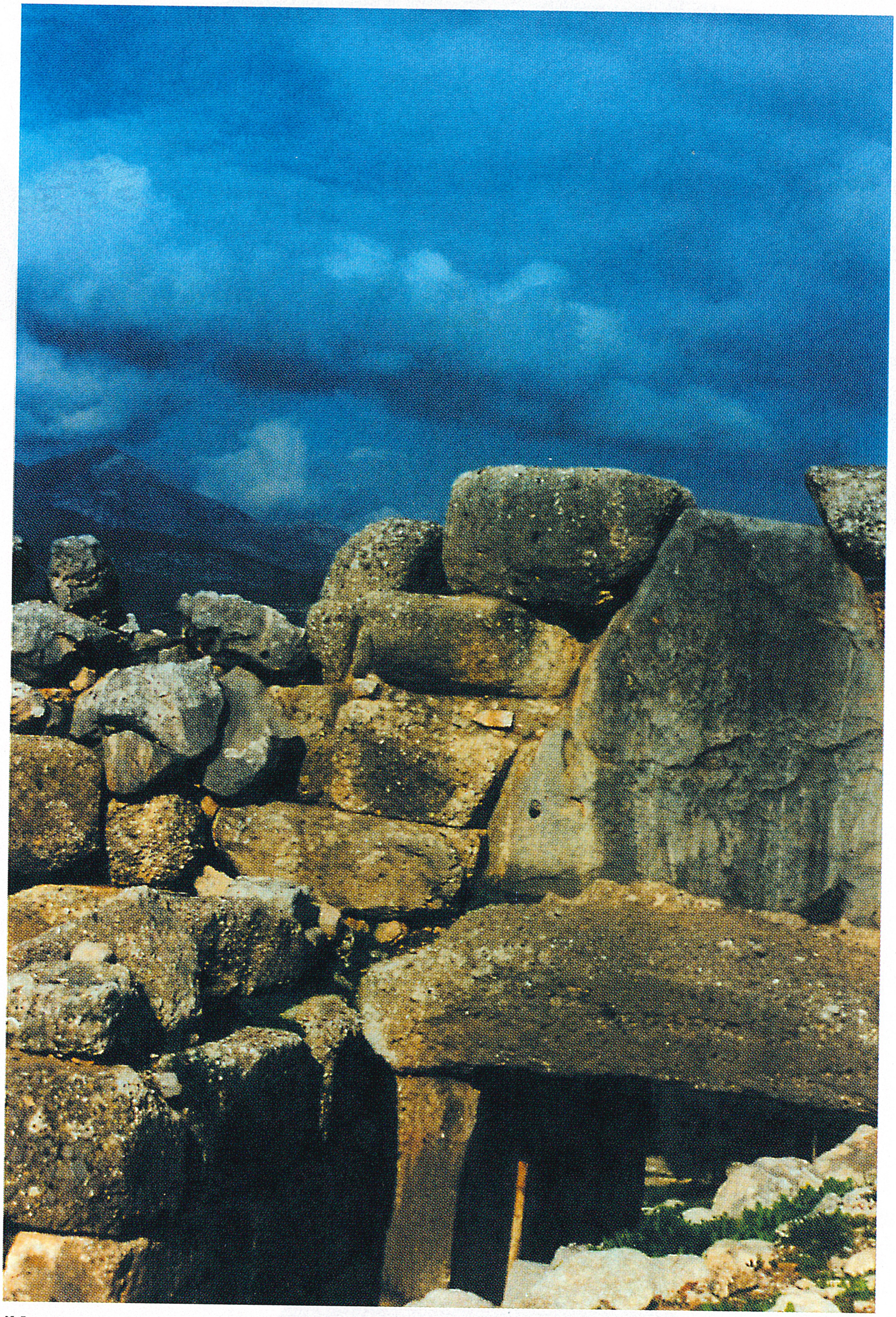
Ἡρακλεῖδαι

Ὁ Ἡρακλῆς, τό πραγματικό ὄνομα τοῦ ὁποίου ἦταν Ἀλκίδης (ὁ δυνατός), ἦταν υἱός τῆς Ἀλκμήνης, ἐγγονῆς τοῦ βασιλέως τῶν Μυκηνῶν Περσέως, καί τοῦ Ἀμφιτρύωνος. Τό ζεῦγος ἠναγκάσθη νά ἐγκαταλείψη τίς Μυκῆνες, ὅταν ὁ Ἀμφιτρύων ἀκουσίως ἐφόνευσε τόν πενθερό του Ἠλεκτρύωνα. Οἱ φυγάδες κατέφυγαν στίς Θῆβες, πόλι μεγάλη καί ἰσχυρή, ἀποτελοῦσα τότε τό ἀντίπαλον δέος γιά τίς Μυκῆνες. Οἱ Θῆβες ἦσαν στενά

Ὀρειχάλκινοι διπλοῖ πελέκεις ἀπό τήν Ἤπειρο. Ὁ διπλοῦς πέλεκυς ἀποτελεῖ τό σῆμα κατατεθέν τοῦ μινωικοῦ, ἀλλά καί τοῦ μυκηναϊκοῦ πολιτισμοῦ ἀπό τήν 2η π.Χ. χιλιετία. Ἡ παρουσία αὐτῶν τῶν εὑρημάτων στήν Ἤπειρο τεκμηριώνει τίς ἐπαφές τῶν ὀρεσιβίων Δωριέων κατοίκων της μέ τούς νότιους Ἕλληνες, ἀπό πολύ ἐνωρίς.

συνδεδεμένες μέ τόν δυναστικό οἶκο τῶν Μινυῶν καί εἶχαν ὑπό τήν «προστασία» τους ὅλους τούς ποιμενικούς πληθυσμούς τῆς κεντρικῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, ἀλλά καί τῆς νοτίου Θεσσαλίας. Ἡ ἰσχύς τῶν Θηβῶν παρουσιάζεται αὐξημένη μετά τήν παρακμή τῶν μεγάλων μινυακῶν κέντρων τοῦ Ὀρχομενοῦ καί τῆς Ἰωλκοῦ. Ἐκεῖ λοιπόν, στίς Θῆβες, θά γεννηθῆ, ἀπό τήν ἕνωσι τῆς Ἀλκμήνης μέ τόν Δία, ὁ Ἀλκίδης, ὁ ὁποῖος θά μετονομασθῆ καί θά λάβη ἀργότερα τό ὄνομα Ἡρακλῆς. Μυκηναῖος (Ἀχαιός) στήν καταγωγή, θά γεννηθῆ στίς Θῆβες καί θά ἀναγορευθῆ σέ οὐσιαστικό γενάρχη τῶν Δωριέων, στοιχειοθετῶντας τόν ρόλο του αὐτόν τοῦ μεγαλυτέρου, τοῦ πανελληνίου ἥρωος. Μόλις ὁ Ἡρακλῆς ἀνδρώθηκε, ὡδήγησε τούς Θηβαίους

Ἄποψις ἀπό τό ἐσωτερικό τῆς Πύλης τῶν Λεόντων ἀπό τήν Ἀκρόπολι τῶν Μυκηνῶν (Φωτ.: Εἰρήνη Λ. Μπουρδάκου).

στόν πόλεμο κατά τῶν Ὀρχομενίων καί στήν νίκη. Τό προφανές ἔπαθλο τῆς νίκης αὐτῆς δέν ἦτο ἄλλο ἀπό τήν εὔφορη ἀποξηρανθεῖσα λίμνη τῆς Κωπαΐδος. Ἡ μυθολογική αὐτή παράδοσις ἔχει ἀναμφισβήτητα νά κάμη μέ τήν ἀλλαγή τῆς πολιτικῆς καταστάσεως στήν βοιωτική πεδιάδα. Ὁ μινυακός Ὀρχομενός ἡττᾶται ἀπό τίς Θῆβες, οἱ ὁποῖες ἀναγορεύονται σέ πρώτη δύναμι τῆς περιοχῆς. Ἀκολουθεῖ νέα νίκη τοῦ Ἡρακλέους κατά τῶν Θεσπιέων, ἡ ὁποία ἐξασφαλίζει ἀπολύτως τόν κυρίαρχο ρόλο τῶν Θηβῶν στήν περιοχή. Ὁ πρωτεργάτης τῆς νίκης Ἡρακλῆς ὅμως, καταληφθείς ἀπό θεϊκή μανία, σταλμένη ἀπό τήν Ἥρα - προστάτιδα θεά τῶν Μυκηνῶν- προέβη σέ ἕνα ἀνοσιούργημα: ἐσκότωσε τά τέκνα του. Γιά νά ἐξαγνισθῆ, ἐζήτησε τὴν συμβουλή τοῦ Μαντείου τῶν Δελφῶν, τό ὁποῖο τοῦ ὑπέδειξε ὡς μόνο τρόπο ἀπαλλαγῆς του ἀπό τό ἄγος, νά θέση ἑαυτόν στήν ὑπηρεσία τοῦ βασιλέως τῶν Μυκηνῶν Εὐρυσθέως. Ὑπό τίς διαταγές τοῦ Εὐρυσθέως ὁ Ἡρακλῆς ἔμελλε νά ἐκτελέση τούς δώδεκα ἄθλους του, οἱ ὁποῖοι θά ἀποτελοῦσαν παγκόσμια παρακαταθήκη. Ὁ Ἡρακλῆς -ἡ δόξα τῆς Ἥρας, δηλαδή τῶν Μυκηνῶν- ἀνεδείχθη στόν μεγαλύτερο Ἕλληνα ἥρωα, ὁ ὁποῖος ὅμως δέν ἐκφράζει ἕνα πρόσωπο, ἀλλά ὁλόκληρη τήν ἑλληνική φυλή. Γιά αὐτόν τόν λόγο συνδέεται καί μέ ὅλα τά ἑλληνικά φῦλα. Ὁ Ἡρακλῆς, λοιπόν, ἀφοῦ ἐξετέλεσε τούς δώδεκα ἄθλους του, ἐπέστρεψε στίς Θῆβες καί τελικά πέθανε καί ἀποθεώθηκε στό ὄρος Οἴτη.

Ὡστόσο τό ζήτημα τοῦ Ἡρακλέους εἶναι σαφῶς πιό περίπλοκο. Κατά πᾶσα πιθανότητα ὁ Ἡρακλῆς δέν ἀντιπροσωπεύει ἕνα φυσικό πρόσωπο, ἕνα κοινό θνητό. Ὅπως καί τό ὄνομά του μαρτυρεῖ (κλέος τῆς Ἥρας), ὁ Ἡρακλῆς ἀντιπροσωπεύει τήν ἴδια τήν ἑλληνική φυλή καί πιό συγκεκριμένα τούς Μυκηναίους προγόνους μας. Γιά τόν λόγο αὐτό ὅλοι οἱ ἆθλοι του, οἱ ἐξευρευνήσεις του, ἀλλά καί ἐν γένει ἡ ζωή του,

Γεωμετρικός κρατῆρας ἀπό τήν Ἀττική, στόν ὁποῖο εἰκονίζονται σκηνές ἀπό τήν «Ἰλιάδα». Στό ἄνω διάζωμα διακρίνεται ταφική πομπή. Στό κάτω διακρίνονται τετράτροχα πολεμικά ἅρματα, οἱ ἄνδρες ἐπί τῶν ὁποίων φέρουν πρώϊμες βοιωτικές ἀσπίδες, οἱ ὁποῖες ἦταν ἀπ' εὐθείας ἀπόγονοι τῶν μυκηναϊκῶν ὀκτωσχήμων.

Στέλιος

Χάρτης τῶν ἐν Ἑλλάδι ἄθλων τοῦ Ἡρακλέους.

ἀντικατοπτρίζουν τούς ἄθλους, τίς ἐξερευνήσεις καί τά κατορθώματα τῶν ἰδίων τῶν Μυκηναίων Ἑλλήνων. Μέ τόν τρόπο αὐτό δέν εἶναι ὁ Ἡρακλῆς, ὁ ὁποῖος συνδέεται προσωπικῶς μέ τόν βασιλικό οἶκο τῶν Δωριέων, ἀλλά οἱ ἴδιοι οἱ Μυκηναῖοι. Ἄλλωστε, σύμφωνα μέ τόν Διόδωρο τόν Σικελιώτη, στόν πόλεμο μεταξύ Δωριέων καί Λαπιθῶν, ἐπενέβη ὑπέρ τῶν πρώτων ὁ Ἡρακλῆς (οἱ Μυκηναῖοι) ἐπί κεφαλῆς ἑνός στρατεύματος Ἀρκάδων - εἶναι γνωστό ὅτι καί ἡ Ἀρκαδία εὑρίσκετο ὑπό τήν ἐξουσία τοῦ Μυκηναίου ἄνακτος. Ἀργότερα οἱ ἀπόγονοι τοῦ Ἡρακλέους, οἱ Ἡρακλεῖδες, μέ ἐπί κεφαλῆς τόν Ὕλλο,

Ὕστερος Μυκηναῖος «πολιτοφύλαξ».
Εἶναι ἐλαφρύτατα ὡπλισμένος, φέρων μόνον ἀκόντια καί ἀσπιδίσκο. Ἄνδρες ὅπως ὁ εἰκονιζόμενος ἐλάμβαναν τά ὅπλα μόνον σέ περιπτώσεις ἐξαιρετικῆς ἀνάγκης. Ὡστόσο μετά τά Τρωϊκά καί τήν λειψανδρία πού αὐτά εἶχαν ὡς συνέπεια, οἱ Μυκηναῖοι ἄρχοντες ἐνέταξαν στούς στρατούς τους κάθε ἱκανό νά φέρη ὅπλα ἄνδρα.

Κορινθιακό κράνος ἀποτελούμενο ἀπό δύο μέρη.

ἐξεδιώχθησαν ἀπό τίς Μυκῆνες καί κατέφυγαν ἀρχικά στίς Θῆβες καί κατόπιν στήν περιοχή τοῦ Μαραθῶνος, ὅπου καί ἐγκατεστάθησαν μέ τήν ἔγκρισι τῶν Ἀθηναίων. Ὁ Εὐρυσθεύς, ὅταν ἐπληροφορήθη τό γεγονός, ἀπαίτησε ἀπό τούς Ἀθηναίους νά τοῦ παραδώσουν τούς Ἡρακλεῖδες. Ὅταν οἱ τελευταῖοι ἠρνήθησαν, ἐξεστράτευσε ἐναντίον τους, ἀλλά ἡττήθηκε ἀπό τίς ἡνωμένες δυνάμεις Ἀθηναίων καί Ἡρακλειδῶν καί εὑρῆκε τόν θάνατο. Μέ τόν τρόπο αὐτό ἐξέλιπε ὁ δυναστικός οἶκος τῶν Περσειδῶν καί στόν θρόνο τῶν Μυκηνῶν ἀνῆλθε ὁ Πελοπίδης Ἀτρεύς, σηματοδοτῶντας τήν χρυσῆ ἐποχή τοῦ Μυκηναϊκοῦ Πολιτισμοῦ. Τά ἀρχαιολογικά εὑρήματα τεκμηριώνουν τά γεγονότα αὐτά καί τά τοποθετοῦν χρονολογικῶς μεταξύ τοῦ 1280 καί 1250 π.Χ. (Ὑπάρχουν ἴχνη καταστροφῶν στό ἀνάκτορο τῶν Μυκηνῶν, χρονολογούμενα περί τό 1280 π.Χ. Ἐπίσης ἔχουν εὑρεθῆ ἐρείπια κυκλωπείου τείχους στόν Ἰσθμό, τό ὁποῖο σύμφωνα μέ τήν παράδοσι ἔκτισε ὁ Ἀτρεύς γιά νά ἐμποδίση τήν εἴσοδο τῶν Ἡρακλειδῶν στήν Πελοπόννησο καί τό ὁποῖο χρονολογεῖται στήν ἴδια περίπου περίοδο). Ἡ πρώτη ἀπόπειρα τῶν Ἡρακλειδῶν καί τῶν ὑπ' αὐτούς Δωριέων νά περάσουν στήν Πελοπόννησο, ἀπέτυχε. Ἡ δευτέρα ὅμως, ὑπό τούς δισεγγόνους τοῦ Ὕλλου Τήμενο, Κρεσφόντη καί Ἀριστόδημο, ὑπῆρξε ἐπιτυχής. Ὁ ἐγγονός τοῦ Ἀγαμέμνονος, βασιλεύς τῶν Μυκηνῶν Τισαμενός ἐφονεύθη καί τό βασίλειό του ἐκυριεύθη. Οἱ Ἡρακλεῖδες, χάρις στήν ἐνίσχυσιν τῶν Δωριέων, ἀνέκτησαν τά προγονικά τους ἐδάφη.

Κεφ. 2
Ἡ Δωρική «κάθοδος»

Ἡ ἀποκρυπτογράφησις τοῦ μύθου

Εἶναι γεγονός ἀναμφισβήτητον ὅτι οἱ Δωριεῖς πράγματι ἦλθαν στήν Πελοπόννησο καί ἐγκατεστάθησαν σέ αὐτήν. Ἡ μετακίνησίς τους ὅμως αὐτή καί ἡ «κατάκτησις» τῆς Πελοποννήσου ἀπό αὐτούς δέν ἦταν τόσο ταχεῖα, ὅσο κάποιοι ἐπιθυμοῦν νά ἀποδείξουν. Ἄν λάβουμε ὡς παράδειγμα τήν Σπάρτη, τήν κατ' ἐξοχήν ἐκπρόσωπο πόλι τῶν Δωριέων, ἐχρειάσθησαν περίπου 300 ἔτη γιά νά ἐξελιχθῆ σέ δύναμι τῆς περιοχῆς καί νά ἐξαπολύση τόν πρῶτο μεγάλο της κατακτητικό πόλεμο (Α΄ Μεσσηνιακός) τόν 8ο π.Χ. αἰ. Σύμφωνα μέ τήν μυθολογική παράδοσι, ἀλλά καί τά ἕως τώρα ἀρχαιολογικά τεκμήρια, ἡ «κάθοδος» Δωριέων ἤ ἡ ἐκστρατεία τῶν Ἡρακλειδῶν ὀρθότερον, ἔλαβε χώρα στά τέλη τοῦ 12ου π.Χ. αἰ. Σέ καμμία περίπτωσι ὅμως οἱ ἐσωτερικοί αὐτοί μετανάστες δέν διέθεταν τόν ὄγκο, οὔτε τήν πολεμική ἰσχύν γιά νά πνίξουν τήν Πελοπόννησο στό αἷμα. Ἀκόμα καί ὑποστηρικτές τῆς θεωρίας τῆς καθόδου τῶν Δωριέων ἀπό τόν Βορρᾶ, ἀποδέχονται ὅτι οἱ Δωριεῖς οἱ ὁποῖοι κατῆλθαν στήν Πελοπόννησον ἀποκλείεται νά ξεπερνοῦσαν τίς 30.000 ψυχές, περιλαμβανομένων καί τῶν ἀμάχων. Ἄρα, στήν καλλίτερη γιά αὐτούς περίπτωσι, ἡ τρομακτική «στρατιά» τῶν Δωριέων δέν θά μποροῦσε νά διαθέτη περισσοτέρους ἀπό 8.000 μαχίμους ἄνδρες, ἀριθμός ἀστεῖος γιά νά δυνάμεθα νά ὁμιλοῦμε περί δηώσεως τῶν ἰσχυροτάτων μυκηναϊκῶν βασιλείων τῆς Πελοποννήσου. Εἶναι πράγματι γελοῖο νά ὑποστηριχθῆ ὅτι οἱ ἐμπειροπόλεμοι Ἀχαιοί, οἱ πιό καλοί στρατιῶτες τοῦ καιροῦ τους, ἀφέθησαν νά συντριβοῦν ἀπό 8.000 ὀρεσιβίους πολεμιστάς, πρώην ποιμένες. Ἐξ ἄλλου οἱ πτωχοί Δωριεῖς δέν ἐφρόντισαν κἄν νά

Λακεδαιμόνιος πολεμιστής ἀντιμετωπίζει ἱππέα.

συγκεντρώσουν τίς δυνάμεις τους, ἀλλά ἔδρασαν ἐπί ἀποκλινόντων ἀξόνων. Πραγματικά ἀπέναντι σέ ἀντιπάλους ὅπως οἱ Δωριεῖς, οἱ Ἀχαιοί βασιλεῖς δέν θά ἐχρειάζοντο κἄν νά ἐπιστρατεύσουν τό πεζικό τους. Ἀρκοῦσε γιά τήν καταστροφή τους τό ἐπίλεκτο σῶμα τῶν ἁρμάτων καί τό ἱππικό, ὅπλα τά ὁποῖα οἱ ποιμένες Δωριεῖς δέν διέθεταν. Ὡστόσο ἡ παράδοσις ἀναφέρει τήν μάχη μεταξύ τῶν Ἡρακλειδῶν -καί ὄχι τῶν Δωριέων- καί τῶν Μυκηναίων -ἀποκλει-

Ἀττικός «δίγλωσσος» ἀμφορεύς τοῦ 520-515 π.Χ. Ἀποδίδεται στόν Ζωγράφο τοῦ Ἀνδοκίδη. Εἰκονίζεται ὁ Ἡρακλῆς στόν Κάτω Κόσμο, ἐνῷ προσπαθεῖ νά δαμάση τόν δικέφαλο Κέρβερο. Στόν ἥρωα συμπαραστέκεται ἡ προστάτιδά του Θεά Ἀθηνᾶ. Ὁ Ἡρακλῆς ἀποτελεῖ τόν γενάρχη ὅλων τῶν Δωριέων ἀποδεικνύοντας τήν ἑλληνική τους καταγωγή. Οἱ δέ μῦθοι πού τόν συνοδεύουν ἦταν πάντοτε πανελλήνιοι ἐθνικοί μῦθοι τονίζοντες τήν κοινή ἀρχή ὅλων τῶν Ἑλλήνων ἀνεξαρτήτως τοπικῆς καταγωγῆς.

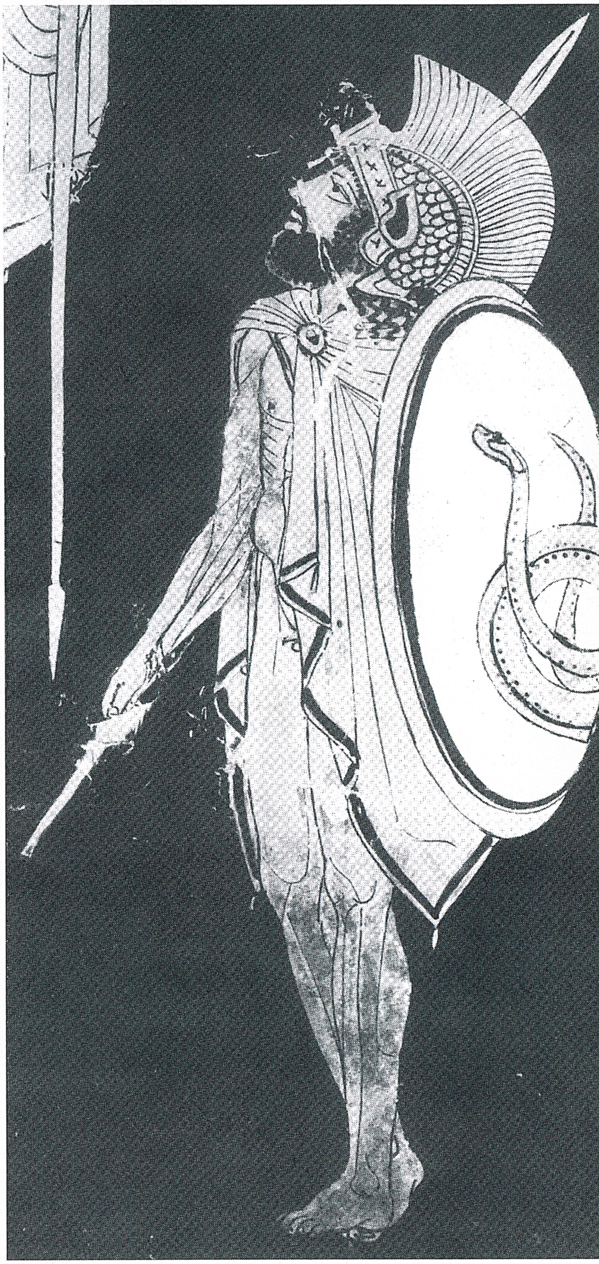

Ὁ Ἡρακλῆς φονεύει τόν λέοντα τῆς Νεμέας. Πίσω ἀπό κάθε ἆθλο τοῦ Πανέλληνος ἥρωος κρύβεται καί μιά στρατιωτική ἤ διπλωματική ἐπιτυχία τοῦ βασιλικοῦ οἴκου τῶν Μυκηνῶν.

στικῶς, χωρίς τήν ἀναφορά ἄλλων Πελοποννησίων. Στήν μάχη αὐτή ἔπεσαν οἱ Δωριεῖς Δύμας καί Πάμφυλος καί ὁ Μυκηναῖος βασιλεύς Τισαμενός. Στό σημεῖο αὐτό ἡ παράδοσις ἐμφανίζει ἕνα δυσερμήνευτο κενό. Οἱ Δύμας καί Πάμφυλος ἦσαν υἱοί τοῦ Αἰγιμίου. Παρ' ὅλα αὐτά ἐμφανίζονται νά συμπολεμοῦν μέ τούς δισεγγόνους τοῦ Ὕλλου! Προφανῶς λοιπόν οἱ ἡγέτες τῶν Δωριέων ἦσαν στήν καλλίτερη περίπτωσι ὑπερήλικες καί ἀνίκανοι γιά μάχη. Τήν δέ ἡγεσία τῶν «ἐπιδρομέων» εἶχαν ἀναλάβει ἀποκλειστικά Ἀχαιοί πρίγκιπες τοῦ οἴκου τῶν Ἡρακλειδῶν. Μαζί τους ὅμως ἐξεστράτευσαν κατά τῆς Πελοποννήσου καί οἱ Αἰτωλοί, γνωστό ἑλληνικό φῦλο, τό ὁποῖο συμμετεῖχε καί στά Τρωϊκά. Ἕνα ἀκόμα παράδοξο εἶναι τό ὅτι ἄν καί οἱ Δωριεῖς ἐμφανίζωνται νά εἰσβάλουν στήν Πελοπόννησο ἀπό τόν

πορθμό τοῦ σημερινοῦ Ρίου-Ἀντιρρίου ἤ ἀπό τήν Ναύπακτο, ἐν τούτοις ἀφήνουν ἀνενοχλήτους τούς κατοίκους τῆς σημερινῆς Ἀχαΐας, δέν κατακτοῦν κἄν τήν περιοχή, ἀλλά βαδίζουν ἀνατολικά καί καταλύουν τά μυκηναϊκά βασίλεια τοῦ οἴκου τῶν Ἀτρειδῶν (Μυκῆνες, Σπάρτη, Ἄργος, Τίρυνθα) καί τά συμμαχικά τους μόνο (ἀπό τήν ἐποχή τοῦ Ὀρέστη ὁ οἶκος τῶν Μυκηνῶν κυβερνοῦσε καί στήν Ἀργολίδα καί στήν Λακωνία). Μελετῶντας τούς μύθους ἀλλά καί τά ἔργα τῶν ἀρχαίων ἱστορικῶν βλέπουμε ἀκόμα ὅτι, πέραν τῆς μεγάλης μάχης κατά τῶν Μυκηναίων καί προφανῶς καί τῶν συμμάχων τους, οἱ Δωριεῖς δέν ἐμφανίζονται πουθενά ἀλλοῦ νά πολεμοῦν μέ τούς ἐντοπίους Πελοποννησίους. Οἱ δέ Μεσσηνιακοί πόλεμοι, γιά τούς ὁποίους πολύς λόγος ἔχει γίνει, δέν ἔχουν καμμία ἀπολύτως σχέσι μέ τήν δωρική «κατάκτησι» τῆς Πελοποννήσου, ἀφοῦ καί οἱ Μεσσήνιοι ἦσαν Δωριεῖς, ὅπως καί οἱ Σπαρτιᾶτες, ἀλλά καί γιατί ἔλαβαν χώρα πολλά ἔτη ἀργότερα -ὁ Α΄ Μεσσηνιακός πόλεμος πραγματοποιήθηκε στά μέσα τοῦ 8ου αἰ. π.Χ. Ὁ Παυσανίας στά «Μεσσηνιακά» του εἶναι ἄκρως διαφωτιστι-

Ἀργεῖος πολεμιστής.
Στήν ἀσπίδα του εἰκονίζεται ἕνας ἀπό τούς ὄφεις πού ἔπνιξε ὁ μικρός Ἡρακλῆς.

Στέλιος

κός, ὅταν γράφη: «Στά σύνορα τῆς Μεσσήνης εἶναι ἕνα ἱερό τῆς λεγομένης Λιμνάτιδος Ἀρτέμιδος, στό ὁποῖο μετεῖχαν ἀπό τούς Δωριεῖς μόνον οἱ Μεσσήνιοι καί οἱ Λακεδαιμόνιοι». Ὁ ἀνταγωνισμός τῶν δύο κρατῶν εἶχε αἰτίες καθαρά οἰκονομικές καί σέ καμμία περίπτωσι φυλετικές. Τό παλαιό λοιπόν παραμύθι περί τῶν δυστυχῶν Ἀχαιῶν Μεσσηνίων, οἱ ὁποῖοι μετεβλήθησαν σέ εἵλωτες ἀπό τούς αἱμοβόρους Σπαρτιᾶτες ἦλθε ἡ ὥρα νά παύση. Οἱ φανατικώτεροι ἐχθροί τῶν Σπαρτιατῶν ἀπό τόν 7ο π.Χ. αἰ. ἦσαν οἱ Ἀργεῖοι. Πῶς λοιπόν δέν ἐσκέφθη κάποιος φωτισμένος ἐγκέφαλος νά τούς βαπτίση καί αὐτούς Ἀχαιούς;

Ἀπό ὅλα τά ἀνωτέρω ἐξάγονται σχετικῶς ἀσφαλῆ συμπεράσματα. Τό πρῶτο ἔχει νά κάμη μέ τόν πληθυσμιακό ὄγκο τῶν Δωριέων, ὁ ὁποῖος ὅπως εἴδαμε ἦταν μᾶλλον ἀμελητέος. Τό δεύτερο ἀφορᾶ στίς πολεμικές ἱκανότητές τους, οἱ ὁποῖες ἐπίσης δέν θά πρέπει νά ἦσαν ἰδιαιτέρως ἀνησυχητικές γιά τούς ἐμπειροπόλεμους Μυκηναίους. Τό τρίτο σχετίζεται μέ τούς τόπους, τούς ὁποίους τελικῶς κατέκτησαν οἱ Δωριεῖς, οἱ ὁποῖοι ἀνῆκαν ὅλοι στόν δυναστικό οἶκο τῶν Μυκηνῶν. Οἱ ὑπέρμαχοι τῆς ἀπό τόν Βορρᾶ καθόδου τῶν Δωριέων θεωρίας, ἀντιπαρέρχονται τά τρία αὐτά σημεῖα προβάλλοντας ὅμως μή πειστικά ἐπιχειρήματα. Τόσο σέ ὅ,τι ἀφορᾶ στήν πληθυσμιακή ἀδυναμία τῶν Δωριέων, ὅσο καί τήν περιωρισμένη πολεμική τους προπαρασκευή καί ἱκανότητα, οἱ ἰνδοευρωπαϊστές ἀποδέχονται μέν καί τά δύο αὐτά σημεῖα, τοποθετοῦν ὅμως στά χέρια τῶν Δωριέων τά περίφημα σιδηρᾶ ὅπλα, βαλκανικῆς ἤ κεντροευρωπαϊκῆς -φυσικά- προελεύσεως, ἐπιλύοντας μέ τόν τρόπο αὐτό τό πρόβλημα. Οἱ ὡπλισμένοι μέ σιδηρᾶ ὅπλα, λιγοστοί ἔστω καί ὄχι ἐπαγγελματίες πολεμιστές Δωριεῖς, θά μποροῦσαν νά ἐπικρατήσουν τῶν Μυκηναίων, ὑποστηρί-

Τυπικός Δωριεύς-Μακεδνός (Μακεδόνας) «πολεμιστής», κυνηγός. Φέρει τυπικό «κυνηγετικό» ἐξοπλισμό (ἀκόντιο, μάχαιρα), ὅπως τόν περιγράφει ὁ Ξενοφῶν στόν «Κυνηγετικό» του. Παρόμοια ἐξωπλισμένοι ἦσαν κατά πᾶσα πιθανότητα καί οἱ λοιποί «αἱμοσταγεῖς» Δωριεῖς πολεμιστές, οἱ ὁποῖοι «χάρις στά σιδηρᾶ τους ὅπλα αἱματοκύλησαν τήν Πελοπόννησο».

ζουν, χάρις σέ αὐτά. Φυσικά τό συγκεκριμένο ἐπιχείρημα εἶναι ἐπίσης σαθρό, ὅπως καί ἡ λοιπή θεωρία. Ὁ σίδηρος ἦταν γνωστός στήν Ἑλλάδα ἀπό τόν 17ο π.Χ. αἰ. τοὐλάχιστον, ὅπως ἀποδεικνύει τό σιδηρό δακτυλίδι αὐτῆς τῆς περιόδου, πού εὑρέθη στήν Κρήτη. Ἡ ἀναφορά ἐπίσης τοῦ Παρίου Χρονικοῦ στήν κατεργασία τοῦ σιδήρου στήν Ἑλλάδα ἤδη ἀπό τό 1432 π.Χ. ἀφοπλίζει τούς ἰνδοευρωπαϊστές, οἱ ὁποῖοι ὅμως συστηματικῶς ἀγνοοῦν καί ἀκόμα λοιδοροῦν τό συγκεκριμένο στοιχεῖο, θεωρῶντας το ὡς ἕνα ἐσκεμμένο ψεῦδος ἤ ὡς ἕναν ἀκούσιο ἀναχρονισμό, χωρίς ὅμως νά παραθέτουν στοιχεῖα στά ὁποῖα νά βασίζουν τόν συλλογισμό τους. Ἡ ἀξιωματική ἤ μᾶλλον φασιστική ἐπιβολή μιᾶς ἀπόψεως σέ καμμία περίπτωσι δέν συμβάλλει στὴν ἀνάπτυξι τῆς ἐπιστημονικῆς σκέψεως. Ὅσον δέ ἀφορᾶ στό γεγονός ὅτι οἱ Δωριεῖς κατέκτησαν καί κατοίκησαν ἀποκλειστικῶς σέ ἐλεγχόμενα ἀπό τόν οἶκο τῶν Ἀτρειδῶν ἐδάφη, οὐδείς δίδει τήν πρέπουσα σημασία καί ἐπίσης συστηματικῶς τό γεγονός αὐτό ἀγνοεῖται. Καί ὅμως τό στοιχεῖο αὐτό εἶναι ἴσως τό πλέον διαφωτιστικό τῆς ὅλης ὑποθέσεως περί τῆς δωρικῆς κατακτήσεως. Τό γεγονός αὐτό καθιστᾶ ὁλοφάνερο τό ἐναντίον ποίων ἐστράφησαν οἱ Ἡρακλεῖδες καί οἱ Δωριεῖς συμπολεμιστές τους. Ἀπό τήν σημαντική αὐτή λεπτομέρεια φαίνεται σαφέστατα ὅτι τελικῶς ἡ «κάθοδος» τῶν Δωριέων καί τῶν ἡγετῶν τους Ἡρακλειδῶν δέν ἦταν παρά μία δυναστική διαμάχη μεταξύ τῶν ἀπογόνων τοῦ Ἡρακλέους καί τῶν ἀπογόνων τοῦ Εὐρυσθέως. Οἱ δυναστικές διαμάχες ἄλλωστε, μεταξύ τῶν βασιλικῶν οἴκων τῆς Ἑλλάδος, δέν ἦταν βεβαίως φαινόμενο σπάνιο. Οἱ μῦθοι τοῦ Ἡρακλέους καί οἱ ἐκστρατεῖες του κατά τῶν Πυλίων, τῶν Ἠλείων ἤ τῶν Λακεδαιμονίων ἐκφράζουν σαφῶς τήν ἐπέκτασι τῆς μυκηναϊκῆς κυριαρχίας στίς περιοχές αὐτές καί τήν ἀντικατάστασι τῶν βασιλικῶν τους οἴκων ἀπό φιλομυκηναίους ἄνακτες -οὐσιαστικῶς τοπάρχες, ὑπαγομένους στήν αὐτοκρατορική ἐξουσία τοῦ βασιλέως τῶν Μυκηνῶν. Μετά τήν πλήρη ἐπικράτησι τῶν Μυκηνῶν στήν Πελοπόννησο καί τῶν Θηβῶν στήν Στερεά, ἦταν μοιραῖο οἱ δύο αὐτές πόλεις νά εὑρεθοῦν ἀντιμέτωπες. Στήν πρώτη τους σύγκρουσι -ἐκστρα-

Φωτογραφία τοῦ Ἡραίου τῆς Περαχώρας. Ἡ λατρεία στόν συγκεκριμένο χῶρο ἦταν συνεχής ἀπό τούς μυκηναϊκούς τοὐλάχιστον χρόνους ὥς καί τούς χριστιανικούς. Ἀναλογιζόμενοι τό γεγονός ὅτι ἡ Ἥρα ἦταν ἡ πολιοῦχος θεότητα τῶν Μυκηνῶν, μᾶς προκαλεῖ κατάπληξι τό πῶς οἱ «νεοφερμένοι» ὄχι μόνον δέν κατέστρεψαν τόν ναό, ἀλλά συνέχισαν νά λατρεύουν στόν ἴδιο χῶρο τήν πολιοῦχο θεότητα τῶν «ἀντιπάλων» τους. (Φωτ.: Εἰρ. Λ. Μπουρδάκου)

τεία «Ἑπτά ἐπί Θήβας»- οἱ Θηβαῖοι ἐνίκησαν. Ἡ ἑπομένη ὅμως ἀπόπειρα τῶν Μυκηναίων -«Στρατεία τῶν Ἐπιγόνων»- ἡ ὁποία σημειώθηκε 20 μέ 30 ἔτη ἀργότερα, κατέληξε στήν καταστροφή τῶν Θηβῶν. Αὐτός εἶναι καί ὁ λόγος, γιά τόν ὁποῖο αἱ Θῆβαι δέν ἐμφανίζονται νά λαμβάνουν μέρος στά Τρωϊκά. Οἱ πόλεμοι αὐτοί Μυκηναίων καί Θηβαίων σχετίζονται ἄμεσα μέ τούς Ἡρακλεῖδες, ἀφοῦ στίς Θῆβες εἶχαν καταφύγει οἱ ἀπόγονοι καί οἱ ὀπαδοί τοῦ μεγάλου Μυκηναίου ἥρωος, τοῦ Ἡρακλέους. Ἡ ἐπικράτησις ὅμως τῶν Μυκηναίων

Ἀναπαράστασις μέ φιγοῦρες τῶν 15 χλστ. τοῦ πρωΐμου μυκηναϊκοῦ στρατοῦ σέ διάταξι μάχης, μέ τούς ψιλούς σέ πρώτη γραμμή καί τούς σαρισσοφόρους καί τά ἅρματα νά ἕπωνται. Καί μόνο ἡ θέα ἑνός τέτοιου στρατοῦ θά εἶχε παραλύσει τούς ἐπιδόξους Δωριεῖς εἰσβολεῖς.

ἦτο προσωρινή. Ἀμέσως μετά τά Τρωϊκά καί τήν ἐξασθένησι, λόγῳ τοῦ πολυετοῦς πολέμου, τῆς μυκηναϊκῆς συμμαχίας, οἱ Θῆβες, μέσῳ τῶν Ἡρακλειδῶν, ἐπαναδραστηριοποιοῦνται, ἐπανακάμπτουν καί τελικῶς ἐκδικοῦνται, εἰσβάλλοντας στήν Πελοπόννησο καί κατα-

λύοντας τήν Μυκηναϊκή κυριαρχία σέ αὐτήν. Οὐσιαστικῶς ἐπρόκειτο γιά ἕναν ἀκόμα μεγάλο ἐμφύλιο πόλεμο μεταξύ δύο μεγάλων συμμαχιῶν πόλεων, τῆς τότε πελοποννησιακῆς συμμαχίας καί τῆς συμμαχίας τῶν κρατιδίων τῆς κεντρικῆς Ἑλλάδος. Ὁ πόλεμος αὐτός ἐξελίχθηκε σέ μεγάλο εὗρος χρόνου καί ἔληξε μέ τήν καταστροφή τῶν Μυκηνῶν καί τήν ἐπιστροφή τῆς παλαιᾶς, πρωταρχικῆς δυναστείας στόν θρόνο τῆς πολυχρύσου πόλεως. Σέ ὅλον αὐτό τόν κυκεῶνα, ὁ ρόλος τῶν Δωριέων εἶναι αὐτός τῶν ὑποστηρικτῶν τῶν Ἡρακλειδῶν στήν προσπάθεια ἀνακτήσεως τοῦ προγονικοῦ θρόνου καί μόνο. Θά πρέπει δέ νά θεωρῆται βέβαιο ὅτι οἱ Ἡρακλεῖδες ἦσαν οἱ ἐπί κεφαλῆς καί οἱ Δωριεῖς οἱ ἀκόλουθοι. Ἕνας ἄλλωστε ἀπό τούς ἡγέτες τους, ὁ Κρεσφόντης, ἦταν Θηβαῖος καί πέμπτος ἀπ' εὐθείας ἀπόγονος τοῦ Πολυνείκους, τοῦ υἱοῦ τοῦ Οἰδίποδος. Ἄλλως πῶς θά μποροῦσαν οἱ ὀρεσίβιοι μετανάστες Δωριεῖς νά κυριεύσουν τίς ἄριστα ὠχυρωμένες μυκηναϊκές ἀκροπόλεις; Ἤ μήπως οἱ Δωριεῖς ἐδιδάχθησαν τήν πολιορκητική τέχνη στίς κορυφές τῆς Πίνδου, τῆς Ὄσσας καί τοῦ Ὀλύμπου; Καί σέ τί ἆρά γε ἐξυπηρέτησαν τά σιδηρᾶ, βαλκανικά ἔστω ὅπλα τους, ἀπέναντι στίς ἐπελάσεις τῶν μυκηναϊκῶν ἁρμάτων καί τοῦ περιφήμου μυκηναϊκοῦ ἱππικοῦ; Μήπως οἱ ἐπελάσεις αὐτές προκαλοῦσαν λιγώτερο τρόμο στούς λιγοστούς Δωριεῖς καί στίς οἰκογένειές τους, πού ὅπως λέγουν, τούς συνώδευαν; Προφανῶς οἱ ὑποστηρικτές τῆς θεωρίας αὐτῆς ἀπό Βορρᾶ καθόδου τῶν Δωριέων, οὐδεμία σχέσι ἔχουν μέ τήν μελέτη τῆς στρατιωτικῆς τέχνης, ἡ ὁποία ὅμως καί δυστυχῶς γιά τούς ἰδίους, ἀποτελεῖ σημαντικώτατο τμῆμα τῆς διαμορφώσεως τῆς ἱστορίας. «Πόλεμος πατήρ πάντων ἐστί».

Στό σημεῖο αὐτό θά ἦταν σκόπιμο νά ἐξετασθῆ καί τό ὁπλοστάσιο τῶν Δωριέων, σέ συνδυασμό μέ τό ὄνομά τους. Ἀνεφέρθη ὅτι σύμφωνα μέ μία ἐκδοχή οἱ Δωριεῖς ὠνομάσθησαν ἔτσι λόγῳ τῆς δωρίδος, τοῦ σπαθιοῦ τό ὁποῖο ἔφεραν. Τί ἦταν ὅμως ἡ δωρίς; Ἡ δωρίς ἦταν ἕνα ἐμπροσθοβαρές, μονόστομο, κοπτικό σπαθί καί ταυτίζεται μέ τήν ὁμηρική μάχαιρα καί ἀποτελεῖ πρόγονο τῆς κοπίδος τῶν κλασικῶν χρόνων. Ὑποδείγματα δωρίδων ἔχουν ἔλθει στό

φῶς, στόν Ταφικό Κύκλο Α΄ τῆς ἀκροπόλεως τῶν Μυκηνῶν. Σώζεται ὅμως καί παράστασις σέ ἐπιτύμβια στήλη, πάλι ἀπό τόν Ταφικό Κύκλο Α΄ τῶν Μυκηνῶν, στήν ὁποία εἰκονίζεται ἄνδρας φέρων δωρίδα νά ἀντιμετωπίζη ἤ νά συνοδεύη ἅρμα. Πολλοί θά μποροῦσαν νά ὑποστηρίξουν ὅτι ἡ συγκεκριμένη παράστασις ἁπλῶς ἐπιβεβαιώνει τά προλεγόμενα. Ὑφίσταται ὅμως μία ἄκρως σημαντική διαφοροποίησις. Ἡ ἐν λόγῳ ἐπιτύμβια στήλη χρονολογεῖται στόν 16ο π.Χ. αἰ. 450 ἔτη δηλαδή πρίν ἀπό τήν ὑποτιθεμένη δωρική εἰσβολή! Ἄν λοιπόν πράγματι ἡ συγκεκριμένη ἐπιτύμβια στήλη εἰκονίζει ἕνα «Δωριέα» μήπως θά πρέπει νά ἀποδεχθοῦμε ὅτι οἱ Δωριεῖς δέν ἦλθαν ἀπό κανένα Βορρᾶ καί ὅτι ἦσαν γνωστοί στούς Ἀχαιούς ἤδη ἀπό τόν 16ο π.Χ. αἰ.; Μήπως δέ οἱ Δωριεῖς σχετίζονται, ἄν δέν ταυτίζωνται, μέ τούς Ἕλληνες τῆς Φθίας καί τούς Σελλούς ἤ Ἑλλούς τῆς Ἠπείρου; Σύμφωνα μέ τόν ἀείμνηστο Γερ. Δ. Καψάλη οἱ Δωριεῖς πράγματι ταυτίζονται μέ τούς Ἕλληνες καί τούς Πανέλληνες, τούς ὁποίους ἀναφέρει ὁ μέγας Ὅμηρος. Αὐτός εἶναι καί ὁ λόγος γιά τόν ὁποῖο δέν ἀναφέρονται μέ τόν ὅρο «Δωριεῖς» στήν Ἰλιάδα. Ἀντίθετα στὴν Ἰλιάδα ὑπάρχει ὁ ὅρος «Ἡρακλεῖδαι», ἀναφερόμενος στούς Ἀχαιούς βασιλεῖς τῶν Δωδεκανήσων, οἱ ὁποῖοι συνεξεστράτευσαν μέ τόν Ἀγαμέμνονα κατά τῆς Τροίας. Στήν δέ «Ὀδύσσεια», ὅπου ἀναγράφεται τό ὄνομα «Δωριεῖς», ἀφορᾶ ἀποκλειστικῶς στούς κατοικοῦντες στήν νῆσο Κρήτη Δωριεῖς. Πρόσφατα ὅμως ἦλθε στό φῶς ἀπό τόν ἀρχαιολόγο κ. Σπυρόπουλο καί ἕνα νέο ἀρχαιολογικό εὕρημα, τό ὁποῖο προσθέτει νέα δεδομένα στήν ἔρευνα γιά τούς Δωριεῖς. Πρόκειται γιά μία ἐπιγραφή, ἡ ὁποία εὑρέθη στήν Πελλάνα τῆς Λακωνίας, στήν ἀρχαία πρωτεύουσα τοῦ Μενελάου, ἡ ὁποία χρονολογεῖται στόν 2ο αἰ. μ.Χ. καί στήν ὁποία ἀναγράφεται ἡ λέξις «Ἡρακλεῖδαι». Πρόκειται προφανῶς γιά ἀναθηματική ἐπιγραφή, προσφορά στούς ἥρωες προγόνους. Ἡ ἐπιγραφή ὅμως εἶναι «τυπωμένη» ἐπί ἀγγείου μέ τήν μέθοδο τῆς μήτρας. Μέ τόν τρόπο αὐτό ἀποδεικνύεται ἡ συστηματική λατρεία τῶν ἡρώων προγόνων, ἀλλά καί τό ποῖοι ἦσαν τελικά αὐτοί, οἱ ὁποῖοι κατῆλθαν στήν Πελοπόννησο πρό πολλῶν ἐτῶν. Ἀντίθετα

Ἀναπαράστασις πρωΐμου Ἕλληνος ὁπλίτου τοῦ 7ου π.Χ. αἰ. Φέρει τήν χαρακτηριστική βοιωτική ἀσπίδα καί κωδωνόσχημο ὀρειχάλκινο θώρακα (φιγούρα τῆς ἑταιρείας Pegasus).

ὅμως μέ τήν «Ἰλιάδα» τό ὄνομα «Δωριεύς», ὡς δηλωτικό «ἀνθρωπωνύμιο», ἐμφανίζεται στήν δοτική πτῶσι σέ πινακίδα τῆς Γραμμικῆς γραφῆς Β΄ τοῦ 14ου ἤ 15ου π.Χ. αἰ. Ὁ καθηγητής τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν Προμπονᾶς ἐδημοσίευσε τήν ἐν λόγῳ πινακίδα στό βιβλίο του «Μυκηναϊκή Φιλολογία». Συγκεκριμένα ἡ πινακίδα ἀναγράφει

τήν λέξι do-ri-je-we = δωριηῦει = δωρηιεῖ. Ἀκόμα καί ἄν δεχθοῦμε ὅτι πρόκειται γιά τό ὄνομα ἑνός καί μόνο προσώπου καί ὄχι ἑνός πληθυσμοῦ καί μόνο αὐτό δέν εἶναι ἰσχυρή ἔνδειξις τοὐλάχιστον ὅτι ὑπῆρχαν ἐπαφές Ἀχαιῶν καί Δωριέων πρίν ἀπό τόν 12ο π.Χ. αἰ. Πέρα ὅμως ἀπό ὅλα αὐτά, εὐτυχῶς οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἱστορικοί καί συγγραφεῖς ἐφρόντισαν νά μᾶς ἐξοπλίσουν μέ σειρά ὁλόκληρη ἐπιχειρημάτων, βάσει τῶν ὁποίων εἶναι δυνατόν ὄχι μόνο νά ἀνατραπῆ, ἀλλά νά κατασυντριβῆ ἡ σαθρή ὑπόθεσις περί τῶν αἱμοσταγῶν Δωριέων κατακτητῶν. Ἕνα χαρακτηριστικό χωρίο ἀπό τά «Κορινθιακά» τοῦ Παυσανίου ρίχνει ἄπλετο φῶς στήν «σκοτεινή» αὐτή περίοδο. Συγκεκριμένα ὁ Παυσανίας ἀναφέρεται στά τῆς κατακτήσεως τῆς Σικυῶνος, ἀπό τούς Μυκηναίους πρῶτα καί ἀπό τούς Δωριεῖς κατόπιν. Γράφει λοιπόν ὁ Παυσανίας («Κορινθιακά», 6,6,7): *«Μετά τόν θάνατο τοῦ Ζευξίππου, ὁ Ἀγαμέμνων κίνησε μέ στρατό ἐναντίον τῆς Σικυῶνος καί τοῦ βασιλέως της Ἱππολύτου, υἱοῦ τοῦ Ροπάλου καί ἐγγονοῦ τοῦ Φαίστου (τοῦ μυθικοῦ ἱδρυτοῦ τῆς Φαιστοῦ). Ὁ Ἱππόλυτος, πανικόβλητος ἐνώπιον τοῦ στρατοῦ πού ἐρχόταν ἐναντίον του, δέχθηκε νά γίνη ὑποτελής τοῦ Ἀγαμέμνονος καί τῶν Μυκηναίων. Αὐτοῦ τοῦ Ἱππολύτου υἱός ἦταν ὁ Λακεστάδης. Ὁ Φάλκης, υἱός τοῦ Τημένου, πού κατέλαβε μέ τούς Δωριεῖς τήν Σικυῶνα ὕστερα ἀπό νυκτερινή ἐπιδρομή, δέν τὸν ἐπείραξε καθόλου (τόν Λακεστάδη), ἀφοῦ ἦταν καί ὁ ἴδιος ἕνας ἀπό τούς Ἡρακλεῖδες, ἀλλά μοιράσθηκε μαζί του τήν ἐξουσία»*. Στό χωρίο αὐτό (Κορινθιακά 6 καί 7) κρύβεται ὅλη ἡ ἀλήθεια σχετικά μέ τούς Ἡρακλεῖδες-Δωριεῖς καί τήν ἐχθρότητά τους πρός τόν βασιλικό οἶκο τῶν Μυκηνῶν. Ὁ Παυσανίας παρουσιάζει τόν Ἀγαμέμνονα νά ἐκστρατεύη, προφανῶς πρίν ἀπό τά Τρωϊκά, κατά τῆς Σικυῶνος, ἡ ὁποία ἐκυβερνᾶτο ἀπό Ἡρακλείδη βασιλέα! Ὅταν οἱ «αἱμοσταγεῖς» Δω-

**Ἐπιβλητική ἀπεικόνισις τοῦ Ἡρακλέους.
Κρατεῖ τόν τρίποδα πού ἅρπαξε ἀπό τό δελφικό ἱερό, φορεῖ λεοντῆ, ὥστε τό κεφάλι του νά προβάλη ἀπό τό ἀνοικτό στόμα τοῦ θηρίου, κρατεῖ στό δεξί του χέρι ρόπαλο καί ἔχει ἀναρτημένο στό ἀριστερό πλευρό του τό ξίφος (5ος π.Χ.).**

ριεῖς καταλαμβάνουν, αἰφνιδιαστικά μάλιστα τήν Σικυῶνα, ὄχι μόνο δέν φονεύουν τόν προηγούμενο Ἡρακλείδη-Ἀχαιό βασιλέα, ἀλλά μοιράζονται μαζί του τήν ἐξουσία, ἀφοῦ ἦσαν ὁμόφυλοι καί συγγενεῖς μαζί του. Τό χωρίο αὐτό τοῦ Παυσανίου καταρρίπτει ὅλους, οὐσιαστικῶς, τούς ἰσχυρισμούς τῶν ἰνδοευρωπαϊστῶν καί εἶναι ἀπορίας ἄξιον τό πῶς δέν ἔχει τύχει τῆς ἀναλόγου ἐκμεταλλεύσεως ἀπό τήν ἑλληνική ἐπιστημονική κοινότητα, ἡ ὁποία φέρεται νά δέχεται ἀδιαμαρτύρητα -εὐτυχῶς ὄχι στό σύνολό της- ὅ,τι οἱ ἰνδοευρωπαϊστές καί ἰνδογερμανιστές τῆς σερβίρουν. Ὁ ἄμοιρος Παυσανίας δέν περιωρίσθηκε νά ἀποδείξῃ ὅτι σύγκρουσις μεταξῦ Ἀχαιῶν καί Δωριέων δέν πραγματοποιήθηκε ποτέ στήν Κορινθία μόνο. Καί γιά τήν Μεσσηνία γράφει: *«Οἱ ἀρχαῖοι κάτοικοι τῆς Μεσσήνης δέν διώχθηκαν ἀπό τούς Δωριεῖς, ἀλλά δέχθηκαν γιά βασιλιά τόν (Ἡρακλείδη) Κρεσφόντη (ὁ ὁποῖος ὅμως ἦταν Θηβαῖος στήν καταγωγή) καί συμφώνησαν νά μοιράσουν τήν γῆ μέ τούς Δωριεῖς. Τό ἐδέχθησαν αὐτό οἱ Μεσσήνιοι, γιατί ἐπίστευαν ὅτι οἱ ἀρχηγοί τῶν Δωριέων ἦταν ἀπό τήν Ἰωλκό, ὅπου κατοικοῦσαν πάντοτε Μινύαι»*. Τά ἴδια παραδίδει λίγο πολύ ὁ Παυσανίας καί γιά τήν Λακωνία. Γράφει λοιπόν στά «Λακωνικά» (III, 1, 6): *«Κατά τήν παράδοσι ὁ ἴδιος ὁ Ἀριστόδημος πέθανε στούς Δελφούς προτοῦ οἱ Δωριεῖς κατέλθουν στήν Πελοπόννησο. Καί μπορεῖ αὐτοί πού θέλουν νά τοῦ προσδώσουν μεγαλεῖο νά λένε πώς τόν Ἀριστόδημο τόν σκότωσε ὁ Ἀπόλλων μέ τά βέλη του, γιατί τάχα δέν πῆγε στό Μαντεῖο, μιά καί ἔτυχε νά συναντήσῃ τόν Ἡρακλῆ καί νά πληροφορηθῇ ἀπό αὐτόν ὅτι οἱ Δωριεῖς θά ξαναγύριζαν στήν Πελοπόννησο. Μά εἶναι πιό κοντά στήν ἀλήθεια ἡ παράδοσις πού λέει ὅτι τόν Ἀριστόδημο τόν σκότωσαν οἱ υἱοί τοῦ Πυλάδου καί τῆς Ἠλέκτρας, τά ἐξαδέλφια τοῦ (τελευταίου Ἀτρείδη βασιλέως τῶν Μυκηνῶν) Τισαμενοῦ, τοῦ υἱοῦ τοῦ Ὀρέστου»*. Καί στό χωρίο αὐτό τοῦ Παυσανίου εἶναι σαφής ἡ ταύτισις Δωριέων καί Ἡρακλειδῶν, ἀλλά καί ἡ σύγκρουσίς τους μέ τόν δυναστικό οἶκο τῶν Ἀτρειδῶν καί τούς ὑποστηρικτές του μόνο καί ὄχι μέ ὅλους τούς κατοίκους τῆς Πελοποννήσου. Ἀναφέρει μάλιστα ὁ Παυσανίας ὅτι οἱ Δωριεῖς Λακεδαιμόνιοι ἐβοήθησαν τούς Ἀχαιούς, καί συ-

Παράστασις ἀπό ἀγγεῖο, ὅπου εἰκονίζονται ἱππεῖς νά καταπατοῦν πεζούς. Ἡ ἴδια τύχη ἀνέμενε καί τούς Δωριεῖς ἄν ἐπιχειροῦσαν πραγματικά νά κατέλθουν στήν Πελοπόννησο μέ τόν τρόπο πού τούς ἀποδίδουν.

γκεκριμένα τόν Πατρέα, νά κτίση στήν Ἀχαΐα τήν γνωστή μας Πάτρα, ἀρκετά ἔτη ἀργότερα. Ἀλλά καί στά Ἀχαϊκά του (Ἀχαϊκά 1,2) ὁ Παυσανίας ἀναφέρει τήν σύγκρουσι τῶν Μυκηναίων τοῦ Τισαμενοῦ μέ τούς Ἴωνες Ἀθηναίους, οἱ ὁποῖοι καί στήν περίπτωσι αὐτή ἐλειτούργησαν, ὅπως καί παλαιότερα, ὡς πιστοί σύμμαχοι τῶν Ἡρακλειδῶν-Δωριέων. Ὁ Παυσανίας συνδέει τούς Ἀθηναίους μέ τόν ἀνεψιό τοῦ Ἡρακλέους Ἰόλαο καί τόν τοποθετεῖ ἀρχηγό ἀπο-

Πρώϊμος ψιλός λιθοβόλος. Κάπως ἔτσι θά πρέπει νά ἦταν καί ἡ πλειονότης τῶν «αἱμοσταγῶν» Δωριέων, τῶν ὡπλισμένων μέ τά σιδηρᾶ τους ὅπλα !

στολῆς ἀποικισμοῦ τῆς Σαρδηνίας ἀπό Ἀθηναίους καί Θεσπιεῖς. Παράλληλα ὅμως κάνει λόγο καί γιά τόν ἀποικισμό τῆς Θήρας ἀπό Σπαρτιᾶτες καί Μινύες, μέ ἐπί κεφαλῆς τόν Θηβαῖο Θήρα!

Ὡστόσο ὑπάρχουν καί ἄλλα τεκμήρια, γλωσσολογικά, τά ὁποῖα συνηγοροῦν στήν ἀπόρριψι τῆς θεωρίας τῶν «ξένων» εἰσβολέων Δωριέων. Ὁ Τσάντγουϊκ, ὁ ἄνθρωπος ὁ ὁποῖος μαζί μέ τόν Βέντρις ἀποκρυπτογράφησαν τήν Γραμμική γραφή Β΄, ἀπορρίπτει ἐντελῶς τήν καθιερωμένη ἄποψι περί τῆς ἀφίξεως κατά κύματα τῶν Ἑλλήνων ἀπό τόν Βορρᾶ στόν σημερινό ἑλλαδικό χῶρο. Ἡ θεωρία, ἡ ὁποία ἤθελε τήν ἄφιξι τριῶν διαφορετικῶν πληθυσμιακῶν ὁμάδων (τῶν Ἰώνων τόν 20ό π.Χ. αἰ., τῶν Ἀχαιῶν τόν 17ο π.Χ. αἰ. καί τῶν Δωριέων τόν 12ο π.Χ. αἰ.) *«εἶναι πιά ξεπερασμένη»* ἀναφέρει ὁ Τσάντγουϊκ. Ἡ θεωρία καί ὁ διαχωρισμός αὐτός εἶχε τήν βάσι του σέ καθαρά γλωσσολογικές θέσεις καί δέν στηρίζεται ἐπαρκῶς σέ ἀρχαιολογικά τεκμήρια. Γιά τόν λόγο αὐτό ὁ Τσάντγουϊκ ἀπορρίπτει αὐτόν τόν διαχωρισμό καί καταθέτει τήν ἄποψι ὅτι οἱ διαφορετικές διάλεκτοι, οἱ ὁποῖες ὁμιλοῦνται ἀκόμα καί σήμερα σέ διάφορες περιοχές, δέν ἀποτελοῦν διακριτικό σημεῖο διαφορετικῶν ἐθνολογικῶν ὁμάδων. Ὁ Τσάντγουϊκ ὑποστηρίζει ὅτι ὁ διαχωρισμός τῶν διαλέκτων τῆς ἑλληνικῆς ἔλαβε χώρα στήν Ἑλλάδα καί ἔχει νά κά-

νη μέ τίς ἑκάστοτε τοπικές συνθῆκες. Πέραν ὅμως τῶν γλωσσολογικῶν δεδομένων ὁ Τσάντγουϊκ ἀναρωτιέται τελικά πόθεν ὁρμώμενοι οἱ Δωριεῖς κατέκτησαν τήν νότια Ἑλλάδα. Ὁ ἴδιος ἀποκλείει ὡς ὁρμητήριό τους τήν Θεσσαλία, γιατί ἀκριβῶς σέ αὐτήν ὑπῆρχε ἰσχυρή μυκηναϊκή παρουσία. Ἄρα, γράφει, κατέβηκαν ἀπό τά βορειοδυτικά. *«Δέν φαίνεται ὅμως διόλου πιθανό ὅτι στά ἄγρια βουνά τῆς Αἰτωλίας καί τῆς Ἠπείρου μποροῦσε νά ζήση ἕνας πληθυσμός καί νά γίνη τόσο μεγάλος, ὥστε μέ τήν ἐξάπλωσί του νά καλύψη τήν νότια Ἑλλάδα, ὅσο ἰσχνή ἀντίστασι καί ἄν προέβαλαν οἱ Μυκηναῖοι»*, καταλήγει.

Ἄν λοιπόν ὁ Τσάντγουϊκ, ἕνας ὀπαδός τῆς ἰνδοευρωπαϊκῆς θεωρίας, καταλήγει σέ παρόμοια συμπεράσματα, τότε ἀλήθεια ποιά ἐπιχειρήματα ἀπομένουν στούς ὀπαδούς τῆς θεωρίας τῆς καθόδου τῶν «Βορείων» Δωριέων; Καί ἄν ἡ σαθρή αὐτή θεωρία δέν ἔχει πιά τήν παραμικρή βάσι στηρίξεως, τότε γιατί δέν ἐπιχειρεῖται ἐπισήμως ἡ ἀνατροπή της; Γιατί μέχρι σήμερα τά Ἑλληνόπουλα θά πρέπει νά διδάσκωνται τό συμπαθητικό κατά τά ἄλλα αὐτό παραμυθάκι;

Οἱ Δωριεῖς καί «ἡ ἰλλυρική καί θρακική μετανάστευσις»

Οἱ ἰνδοευρωπαϊστές ἐσκεμμένως ἀγνοοῦν ὅλα τά προαναφερθέντα στοιχεῖα καί ἐπιμένουν νά συνδέουν τήν διαβόητη «κάθοδο» τῶν Δωριέων μέ τήν λεγομένη ἰλλυρική καί θρακική μετανάστευσι τοῦ 12ου καί 11ου π.Χ αἰ.. Ἀφετηρία ὅλων αὐτῶν τῶν μεταναστευτικῶν κυμάτων ἦταν -τί ἄλλο!- ἡ πεδιάδα τῆς Οὐγγαρίας. Ὑποστηρίζεται ὅτι τά ἰλλυρικά φῦλα, μᾶλλον ὑπό τήν πίεσι ἑνός ἄλλου λαοῦ -ποίου ἀλήθεια;- ἐκινήθησαν πρός τά νότια καί κατέκτησαν τήν περιοχή τῆς σημερινῆς Ἰλλυρίας (νότια Κροατία, Μαυροβούνιο καί βόρεια Ἀλβανία) ἐκδιώκοντας τούς Θρᾶκες κατοίκους, οἱ ὁποῖοι -φυσικά- δέν ἦσαν Ἕλληνες. Οἱ δέ Θρᾶκες ἐπέρασαν πιεζόμενοι ἀκόμα καί στήν Μικρά Ἀσία. Ἡ παρουσία τους τόσο ἐκεῖ ὅσο καί στήν Ἰλλυρία ἀποδεικνύεται, λέγουν, ἀπό τά θρακικά τοπωνύμια στίς περιοχές αὐτές. Σύμφωνα μάλιστα μέ κάποιους Γερμανούς ἐπιστήμονες, ἦσαν οἱ Θρᾶκες οἱ ὁποῖοι κατέστρεψαν τήν Τροία καί ὄχι οἱ Ἕλληνες, οἱ ὁποῖοι ἐκαρπώθησαν ἁπλῶς τήν

νίκη ἑνός ἄλλου λαοῦ. Ἄσχετα μέ τό κακοήθες ψεῦδος, περί τῆς ἁλώσεως τοῦ Ἰλίου ἀπό Θρᾶκες, ἔστω καί ἄν ἀποδεχθοῦμε ὡς πραγματικό γεγονός τήν ἰλλυρική μετανάστευσι, ἀδυνατοῦμε πραγματικά νά κατανοήσουμε πῶς τελικά αὐτή συνδέεται μέ τήν λεγομένη «κάθοδο τῶν Δωριέων». Οἱ Δωριεῖς πρωτοκατοίκησαν, βάσει τῆς μυθολογίας, στήν Θεσσαλία, στήν νότια Μακεδονία καί στήν Ἤπειρο. Σέ ὅλες αὐτές τίς περιοχές εἶναι ἐμφανῆ τά σημάδια τοῦ ἀρχαιοτάτου ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ ἀπό τήν 7η π.Χ χιλιετία. τοὐλάχιστον. Οἱ δέ Ἰλλυριοί, ἀκόμα καί ἄν κατέβηκαν ἀπό τήν οὐγγρική πεδιάδα, δέν ἀπετόλμησαν εἰσβολή σέ ἑλληνικά ἐδάφη, παρά μόνον στούς ἱστορικούς χρόνους, ὁπότε καί πάλι ἀπεκρούσθησαν. Προστατευμένοι ἀπό τά ἀπάτητα ὄρη τῆς Πίνδου, ὁ πολιτισμός τῶν Σελλῶν τῆς Ἠπείρου καί οἱ θεσσαλικοί πολιτισμοί τοῦ Σέσκλου καί τοῦ Διμηνίου, δέν ὑπάρχουν ἐπαρκῆ στοιχεῖα τά ὁποῖα νά μαρτυροῦν ὅτι ἐνωχλήθηκαν σοβαρά ἀπό ξένες ἐπιδρομές. Στήν σκληρή γῆ τῆς Ἠπείρου, οἱ Σελλοί ἤ Ἑλλοί, πρόγονοι τῶν Ἑλλήνων καί ἱδρυτές τοῦ παναρχαίου ἱεροῦ τῆς Δωδώνης, δημιούργησαν ἕναν λαμπρό προϊστορικό πολιτισμό, τά εὑρήματα τοῦ ὁποίου καταπλήσσουν, κυρίως λόγῳ τῆς ὁμοιότητός τους μέ τά ἀντίστοιχα τῶν θεσσαλικῶν πολιτισμῶν. Ὅπως ὁ καθηγητής Ἀθ. Παπαδόπουλος ἀναφέρει: *«Ἄν καί κάποιος συντηρητισμός εἶναι φανερός στόν Νεολιθικό πολιτισμό τῆς Ἠπείρου, ὅμως ἀρκετά ἀπό τά εὑρήματα (λίθινα ἐργαλεῖα, κεραμική) δηλώνουν καθαρά ἐπικοινωνία καί σχέσεις μέ γειτονικές περιοχές (Κέρκυρα, Λευκάδα, Ἰταλία, Μακεδονία, Θεσσαλία). Εἶναι ἐμφανές ὅτι στίς γειτονικές περιοχές τῆς Ἠπείρου καί τῆς Θεσσαλίας κατοικοῦσε ἀπό τήν νεολιθική τοὐλάχιστον περίοδο ὁ ἴδιος λαός,*

Ἀττικός ὑστερογεωμετρικός κρατῆρας τοῦ 775 π.Χ., στό κάτω διάζωμα τοῦ ὁποίου εἰκονίζεται ἀπόβασις πολεμιστῶν ἀπό πλοῖο. Ἐνδεχομένως, ἐάν δέν πρόκειται γιά ὁμηρική σκηνή, νά ἔχη σχέσι μέ τίς ναυτικές ἐπιδρομές τῶν λεγομένων «Λαῶν τῆς Θαλάσσης», τῶν ἑλληνικῶν δηλαδή μικρασιατικῶν κυρίως φύλων, τά ὁποῖα μετά ἀπό τά Τρωϊκά ἐπραγματοποίησαν ἐπιδρομές σέ ὅλη τήν Ἀνατολική Μεσόγειο.

οἱ Ἕλληνες -Δωριεῖς καί Ἀχαιοί ἤ μέ μία λέξι Αἰολεῖς. Οἱ καθηγητές Δάκαρης καί Παπαδόπουλος ἀναφέρουν ὅτι στήν Ἤπειρο, κατά τήν Μυκηναϊκή περίοδο, ὥς καί τήν περίοδο τῆς «δωρικῆς κατακτήσεως» φαίνεται σαφῶς νά συνυπάρχουν οἱ Ἀχαιοί καί οἱ Δωριεῖς. Τά ἀρχαιολογικά τεκμήρια εἶναι ἀδιάψευστοι μάρτυρες τοῦ γεγονότος αὐτοῦ. Ἔτσι πλάϊ στούς φτωχικούς κιβωτιόσχημους τάφους τῶν κτηνοτρόφων Δωριέων ὑπάρχει καί ὁ θολωτός τάφος τοῦ Μυκηναίου πρίγκιπος. Ὁ θολωτός τάφος τῆς Κίπερης ἔχει μεγίστη διάμετρο θόλου 4,05 μέτρα. Τά δέ ὑλικά κατασκευῆς του (μαρμαροειδεῖς πέτρες) προέρχονται κατά πᾶσα πιθανότητα ἀπό τά Ἑπτάνησα. Τό δάπεδο τοῦ τάφου εὑρέθη δέ στρωμένο μέ θαλασσινά βότσαλα! Ὁ συγκεκριμένος μάλιστα τάφος χρονολογεῖται στήν Ὑστεροελλα-

Ὀρειχάλκινες λεπίδες ἐγχειριδίων ἀπό τήν Τροία. Φυλάσσονται στό Ἐθνικό Ἀρχαιολογικό Μουσεῖο.

δική ΙΙΙ Α-Β περίοδο (1400-1200 π.Χ.). Ἀλλά καί ἡ κεραμική τῆς περιοχῆς καί σέ αὐτήν τήν περίοδο τῆς διαβοήτου καθόδου, ὁμοιάζει σέ πολλές περιπτώσεις μέ τήν ἀντίστοιχη μυκηναϊκή ἀπό τήν Θεσσαλία, τήν Κεφαλληνία ἀλλά καί τήν Πύλο! Τά κατ' ἐξοχήν ὅμως εὑρήματα, τά ὁποῖα ἐπιβεβαιώνουν τήν μυκηναϊκή παρουσία στήν Ἤπειρο ἤδη ἀπό τόν 15ο π.Χ. αἰ. δέν εἶναι ἄλλα ἀπό τά ὅπλα. Τά ἐγχειρίδια, τά ὁποῖα ἔχουν εὑρεθῆ στήν Ἤπειρο ἀνήκουν στόν ἴδιο τύπο μέ ἀντίστοιχα, πού ἔχουν εὑρεθῆ στήν Κρήτη, τά Δωδεκάνησα, τά Ἑπτάνησα, τήν ὑπόλοιπη Ἑλλάδα, ἀλλά καί στήν Σικελία καί τήν Κορνουάλη τῆς Βρεταννίας (!), στίς σημερινές Γιουγκοσλαβία, Βουλγαρία καί φυσικά Ἀλβανία, ἀλλά καί στήν Ἀχαΐα καί στήν ἀγορά τῶν Ἀθηνῶν. Ἐπίσης ἰδιαίτερη σημασία ἔχει ἕνα εὕρημα τοῦ Ν. Χάμμοντ, το ὁποῖο ὅμως χάθηκε (;), εὐτυχῶς μετά ἀπό τήν μελέτη του ἀπό τόν διάσημο Βρεταννό ἀρχαιολόγο. Πρόκειται γιά ἕνα ξίφος τύπου Naue II τό ὁποῖο, ἄν καί θεωρῆται -τί ἄλλο!- κεντροευρωπαϊκῆς προελεύσεως, ἐν τούτοις παράλληλά του ἔχουν εὑρεθῆ στίς Μυκῆνες, τήν Τίρυνθα, τήν Κρήτη, τήν ἀρχαία Δρυοπίδα (τήν κατόπιν ἀποκληθεῖσα Δωρίδα), ἀλλὰ καί στήν Αἴγυπτο ἀκόμα. Πῶς, λοιπόν, ὅταν ἡ Ἠπειρωτική γῆ μᾶς ἔχει παραδώσει τέτοιους θησαυρούς, μποροῦν κάποιοι νά κάνουν λόγο γιά ἰλλυρικές μεταναστεύσεις, οἱ ὁποῖες ἐξηνάγκασαν τούς Δωριεῖς Ἠπειρῶτες σέ κάθοδο πρός τήν νότιο Ἑλλάδα; Καί πῶς μποροῦν ἀκόμα νά ἀμφιβάλουν καί νά μή δέχωνται ὅτι Ἀχαιοί καί Δωριεῖς συνυπῆρχαν ἀκόμα καί στήν Ἤπειρο, κοιτίδα τῶν τελευταίων, πολλά ἔτη πρίν ἀπό τήν λεγομένη κάθοδό τους; Μήπως τελικά τά ἀρχαιολογικά τεκμήρια ἐπιβεβαιώνουν τόν ἰσχυρισμό τοῦ Γερ. Καψάλη, ὅτι οἱ Δωριεῖς δέν ἦσαν παρά οἱ ὁμηρικοί Ἕλληνες, μεγαλύτερος ἥρως τῶν ὁποίων ἦταν ὁ Ἀχιλλεύς;

Κεφ. 3
Οἱ Δωριεῖς
καί οἱ Λαοί τῆς Θαλάσσης

Οἱ Λαοί τῆς Θαλάσσης καί ἡ καταστροφή τοῦ μυκηναϊκοῦ κόσμου

Μικρό χρονικό διάστημα μετά ἀπό τά Τρωϊκά, ὁλόκληρη ἡ Ἀνατολική Μεσόγειος συνταράσσεται ἀπό μεγάλες ἐπιδρομές ναυτικῶν λαῶν ἐναντίον τῶν ἰσχυρῶν αὐτοκρατοριῶν τῆς ἐποχῆς. Ἡ Μυκηναϊκή, ἡ Χιττιτική καί ἡ Αἰγυπτιακή αὐτοκρατορία, δέχονται καί οἱ τρεῖς τά πλήγματα τῶν Λαῶν τῆς Θαλάσσης, τούς ὁποίους, ὅσον ἀφορᾶ στά ἑλληνικά πράγματα, κάποιοι προσπαθοῦν νά συνδέσουν ἀκόμα καί μέ τούς «ξένους» Δωριεῖς, παρ' ὅλο πού οἱ ἐπιδρομές τῶν Λαῶν τῆς Θαλάσσης συμβαίνουν 80 μέ 90 ἔτη ἐνωρίτερα τῆς δωρικῆς καθόδου. Γιά νά ἀντιληφθοῦμε ὅμως πραγματικά τί συνέβη πρίν ἀπό 1400 ἔτη, θά πρέπει νά ἐπιχειρήσουμε νά ἀνασυνθέσουμε τήν ταραγμένη ἐκείνη ἐποχή, μέ βάσι ἀρχαιολογικά στοιχεῖα καί στηριζόμενοι σέ ὑποθέσεις, οἱ ὁποῖες ἔχουν διατυπωθῆ.

Ὁ Τρωϊκός Πόλεμος, ὅπως ἔχουμε δεῖ, μέ τήν μεγάλη διάρκειά του, προεκάλεσε σημαντικές ἀπώλειες καί στίς δύο πλευρές τοῦ Αἰγαίου. Ἡ μακροχρόνια ἀπουσία τόσο μεγάλου ἀριθμοῦ ἀνδρῶν ἀπό τήν Ἑλλάδα εἶχε συνέπειες σέ οἰκονομικό, κοινωνικό ἀλλά καί δημογραφικό ἐπίπεδο. Ἐλλείψει ἐργατικῶν χεριῶν, οἱ ἀγροί ἔμεναν ἀκαλλιέργητοι. Πόλεις ὁλόκληρες ἄρχισαν νά ἀντιμετωπίζουν τό φάσμα τῆς πείνας. Σέ δημογραφικό ἐπίπεδο δέ εἴχαμε τεράστια αὔξησι τῶν θανάτων, ἀλλά καί παράλληλη μείωσι τῶν γεννήσεων (ἔτσι ἐξηγεῖται καί ἡ μείωσις τοῦ πληθυσμοῦ ἡ ὁποία παρατηρεῖται στήν Ἑλλάδα κατά τήν ἔναρξι τῶν «σκοτεινῶν αἰώνων»). Ἀκόμα καί ὅταν οἱ Μυκη-

Ὁπλίτης φονεύει πολίτη. Παράστασις ἀπό ἀγγεῖο τοῦ 5ου π.Χ. αἰ. στήν ὁποία περιγράφονται ὅλα τά δεινά τῶν ἐμφυλίων πολέμων.

ναῖοι πρίγκιπες ἐπέστρεψαν νικητές, οἱ ἴδιοι, οἱ στρατοί τους καί οἱ πόλεις τους εἶχαν πολύ ἐξαντληθῆ καί δέν ἠδύναντο νά κατορθώσουν νά ἀντιμετωπίσουν τίς ἐσωτερικές ἀντιδράσεις ἀρχικῶς καί ἕναν ἰσχυρό ἐξωτερικό ἐχθρό κατόπιν. Ἐντός τοῦ συγκεκριμένου πλαισί-

Στέλιος

ου συνθηκῶν, ἔκαμαν τήν ἐμφάνισί τους οἱ λεγόμενοι Λαοί τῆς Θαλάσσης. Ποῖοι ἦσαν ὅμως αὐτοί οἱ λαοί; Τά αἰγυπτιακά ἀρχεῖα μᾶς διαφωτίζουν ἀρκετά στό σημεῖο αὐτό. Πρόκειται γιά τούς Ἀχαϊάσα (Ἀχαιοί), τούς Δαρδαούνα (Δάρδανοι), τούς Τούρσα (Τρῶες), τούς Ἰλιούνα (Ἴλιοι), τούς Μασαούνα (Μυσοί), τούς Τουρσάνα (Τυρσηνοί ἤ Τυρρηνοί), τούς Λούκα (Λύκιοι), τούς Πηδάσα (Πισίδες), τούς Καλικίσα (Κίλικες), τούς Σαρδάνα (;), τούς Σακαλοῦσα (Σικελοί ;), τούς Δανιούνα (Δαναοί) καί τούς Πελεσέτ (Φιλισταῖοι). Δέν χρειάζεται νά εἶναι κανείς εἰδικός γιά νά ἀποκρυπτογραφήση τό ποῖοι λαοί κρύβονται πίσω ἀπό αὐτά τά αἰγυπτιακά ὀνόματα. Τοὐλάχιστον οἱ περισσότεροι ἀπό αὐτούς εἶναι εὐκόλως ἀναγνωρίσιμοι ὡς λαοί κατοικοῦντες στήν Ἑλλάδα καί στήν Μικρά Ἀσία, μέ ἐξαιρέσεις τούς «Σαρδάνα», τούς «Σακαλοῦσα» καί τούς «Τουρσάνα». Ἕνα ἀκόμα κοινό στοιχεῖο ὅλων αὐτῶν τῶν λαῶν, μέ πάλι τούς τρεῖς νά ἐξαιροῦνται, εἶναι ἡ συμμετοχή τους στόν Τρωϊκό Πόλεμο, μέ τήν μία ἤ τήν ἄλλη πλευρά. Θά πρέπει νά θεωρῆται πολύ πιθανόν τά προβλήματα, πού προεκάλεσε ὁ πόλεμος στήν ἠπειρωτική Ἑλλάδα, νά τά προεκάλεσε, μέ μεγαλύτερη ἴσως ἀκόμα ἔντασι, καί στά μικρασιατικά παράλια. Μή ἔχοντας, λοιπόν, ἄλλη διέξοδο, ὅλοι αὐτοί οἱ πληθυσμοί ἐστράφησαν πρός τήν πειρατεία, ἐκμεταλλευόμενοι καί τήν κατάπτωσι τῆς χιττιτικῆς ἰσχύος στήν Μικρά Ἀσία καί στά παράλια τῆς Παλαιστίνης. Τά αἰγυπτιακά ἀρχεῖα ἀναφέρουν τρεῖς μεγάλες ἐπιδρομές τῶν Λαῶν τῆς Θαλάσσης κατά τῆς Αἰγύπτου τό 1225, τό 1194 καί τό 1187 π.Χ. ἡμερομηνίες οἱ ὁποῖες μποροῦν ἄμεσα νά συνδεθοῦν μέ τά Τρωϊκά. Καί οἱ τρεῖς ἐπιδρομές ἀπεκρούσθησαν. Ὡστόσο οἱ μέν «Σαρδάνα» ἤ μέρος ἔστω αὐτῶν, ἐγκατεστάθησαν

Πολεμιστής τῆς ὕστερης μυκηναϊκῆς περιόδου.
Φέρει «φρυγικοῦ» τύπου κράνος μέ λοφίο, ἐνδεικτικό τῶν χιτιτικῶν ἐπιρροῶν του, μυκηναϊκό σπαθί, δόρυ καί ἀσπίδα.
Φορᾶ χαρακτηριστικές ἐμβάδες (ὑποδήματα), οἱ ὁποῖες -κακῶς- θεωροῦνται ἀνατολικῆς προελεύσεως. Πήλινα ἀντίγραφα παρομοίου τύπου ἐμβάδων ἔχουν εὑρεθῆ σέ πολλές μυκηναϊκές θέσεις σέ ὁλόκληρη τήν Ἑλλάδα.

Ἅρμα τοῦ στρατοῦ τῶν Φιλισταίων, τοῦ κρητικοῦ φύλου, τό ὁποῖο ἐγκατεστάθη μαζικά στίς παλαιστινιακές ἀκτές στίς ἀρχές τοῦ 12ου π.Χ. αἰ.

στήν Αἴγυπτο μέ ἄδεια τοῦ Φαραώ καί ἀπετέλεσαν μάλιστα τμῆμα τῆς βασιλικῆς φρουρᾶς του, οἱ δέ «Πελεσέτ», οἱ Κρῆτες Φιλισταῖοι, ἀποίκησαν ἐκ νέου τά παράλια τῆς Παλαιστίνης, ὥς τήν Γάζα νότια, στά ὅρια τῆς ἐρήμου τοῦ Σινᾶ. Ὅσον ἀφορᾶ στήν Ἑλλάδα τώρα, τά ἀρχαιολογικά εὑρήματα μαρτυροῦν ὅτι ἔγινε στόχος ἐπιδρομῶν κάποιων ἀπό τούς Λαούς τῆς Θαλάσσης, μᾶλλον αὐτῶν πού ἀπεφάσισαν, μετά ἀπό τήν ἧττα ἀπό τούς Αἰγυπτίους, νά μεταναστεύσουν πρός τά δυτικά. Οἱ λαοί αὐτοί ἦσαν οἱ «Σακαλοῦσα», μέρος τῶν «Σαρδάνα» καί κυρίως οἱ «Τουρσάνα». Ἡ σύνδεσις τῶν ἀνωτέρω πληθυσμιακῶν ὁμάδων μέ τούς Σικελούς, τούς Σαρδηνούς καί τούς Τυρρηνούς εἶναι μᾶλλον δικαιολογημένη. Καί αὐτό διότι οἱ περιοχές, στίς ὁποῖες κατοίκησαν, εἶχαν ἤδη ἀποικισθῆ ἀπό τήν 2η π.Χ. χιλιετία ἀπό Μινωΐτες καί Μυκηναίους ναυτικούς. Ἄρα οἱ λαοί αὐτοί δέν ἔπλευσαν στά τυφλά, ἀλλά ἐστράφησαν σέ γνωστά ἐδάφη, στά ὁποῖα οἱ πρόγονοί τους εἶχαν ἐπίσης κατοικήσει. Οἱ «Ταρσούνα» εἰδικά, δέν εἶναι ἄλλοι ἀπό τούς

Ἄλλη ἄποψις τοῦ Ἡραίου τῆς Περαχώρας. Στό βάθος διακρίνονται κυκλώπεια μυκηναϊκά τείχη. (Φωτ.: Εἰρήνη Λ. Μπουρδάκου)

μετέπειτα Ἐτρούσκους, ἕνα λαό, ὁ ὁποῖος συνδέεται ἄμεσα μέ τούς Ἕλληνες καί ὁ ὁποῖος εἶναι ὑπεύθυνος γιά τήν καθιέρωσι τοῦ χαλκιδικοῦ ἀλφαβήτου στήν Ἰταλική χερσόνησο καί γιά τήν γένεσι μέσῳ αὐτοῦ τοῦ λατινικοῦ ἀλφαβήτου. Διαφωτιστικοί στό σημεῖο αὐτό εἶναι καί οἱ ρωμαϊκοί μῦθοι περί τῆς ἱδρύσεως τοῦ Λατίου ἀπό τόν Αἰνεία, τόν διαφυγόντα ἀπό τήν φλεγομένη Τροία.

Ὥστόσο οἱ λαοί αὐτοί δέν ἔπλευσαν ἀπ' εὐθείας καί εἰρηνικῶς πρός τήν Ἰταλία. Ὑποχρεωτικῶς τά πλοῖα τους προσήγγισαν πρῶτα στίς ἑλληνικές, ἐχθρικές γιά αὐτούς, ἀκτές. Τίς ἐπιδρομές τους ἐδέχθησαν οἱ Μυκῆνες καί ἡ Τίρυνθα καί γενικῶς πόλεις οἱ ὁποῖες εὑρίσκοντο κοντά στίς ἀκτές. Οἱ ἐπιδρομεῖς πάντως δέν ἐπεχείρησαν κἄν νά ἐγκατασταθοῦν στήν Ἑλλάδα. Ἁπλῶς λεηλάτησαν καί ἔφυγαν. Κατόπιν περιέπλευσαν τήν Πελοπόννησο καί ἐπετέθησαν στήν Πύλο. Εἰδικῶς γιά τήν περίπτωσι τῆς Πύλου, ἡ καταστροφή τῆς ὁποίας τοποθετεῖται χρονολογικῶς περί τό 1190 π.Χ., οἱ πινακίδες τῆς Γραμμικῆς γραφῆς Β΄, οἱ ὁποῖες εὑρέθησαν ἐκεῖ, ἀποδεικνύουν ὅτι οἱ Πύλιοι εἶχαν πληροφορηθῆ τίς προηγούμενες ἐπιδρομές τῶν Λαῶν τῆς Θαλάσσης καί ἐπιχειροῦσαν νά λάβουν μέτρα ἀντιμετω-

Ἅρμα τῶν Λαῶν τῆς Θαλάσσης. Ὁ πολεμιστής φέρει τό χαρακτηριστικό κερασφόρο κράνος, ἱερό σημάδι τοῦ Μινωικοῦ καί τοῦ Μυκηναϊκοῦ πολιτισμοῦ.

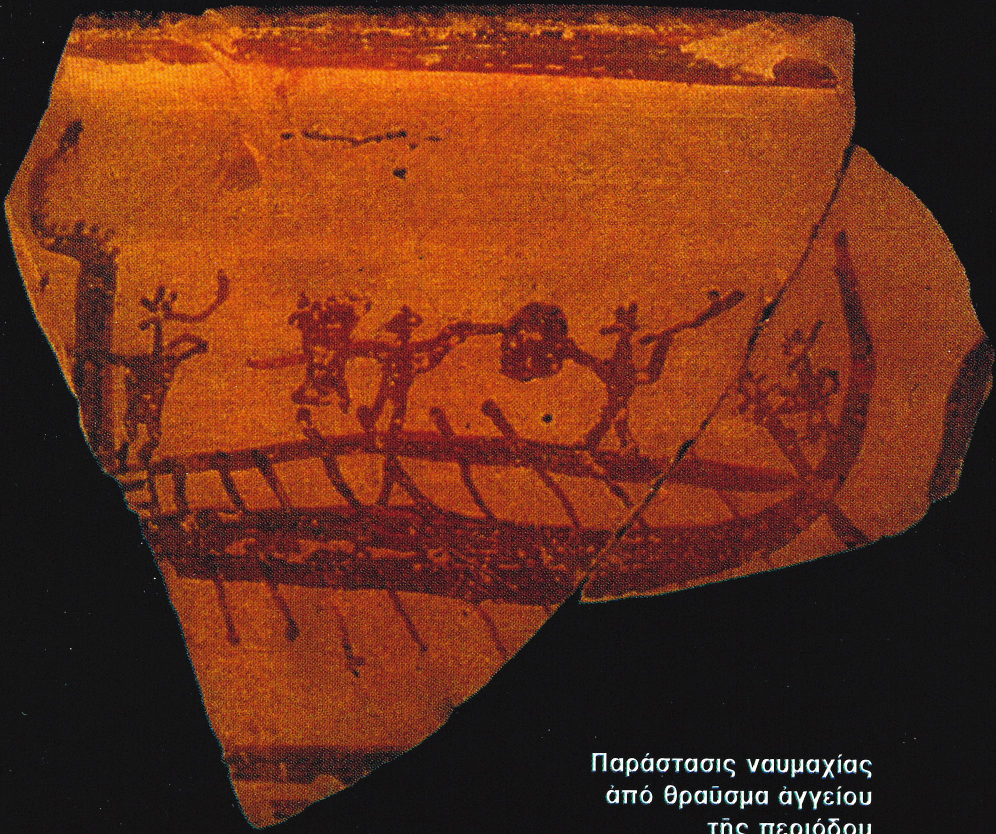

πίσεώς τους. Τό βασίλειο τοῦ θρυλικοῦ Νέστορος δέν μποροῦσε μέ εὐκολία νά ἀμυνθῆ ἀπό τήν πλευρά τῆς θαλάσσης. Τό συνολικό μῆκος τῶν ἀκτῶν του ξεπερνοῦσε σέ μῆκος τά 150 χλμ. Ὡστόσο τά πλέον εὐάλωτα σημεῖα τῆς μεσσηνιακῆς ἀμύνης ἦσαν δύο: ὁ κόλπος τῆς Κυπαρισσίας καί ὁ λιμένας τοῦ Ναυαρίνου. Ἐνώπιον αὐτοῦ λοιπόν τοῦ προβλήματος ἀμύνης οἱ Πύλιοι ἔλαβαν τά ἀκόλουθα μέτρα, τά ὁποῖα περιγράφονται μέ λεπτομέρειες σέ πέντε πινακίδες (An 657, 654, 519, 656, 661). Βάσει λοιπόν αὐτῶν τῶν πινακίδων, ἡ ἀκτή εἶχε χωρισθῆ σέ δέκα ἀμυντικοὺς τομεῖς. Σώζονται τά ὀνόματα τῶν ἐπί κεφαλῆς τοῦ κάθε τομέως, καθώς καί κάποιων ἀπό τούς ἀκολούθους τους. Συνολικῶς οἱ δέκα τομεῖς ἐπανδρώνονται ἀπό 800 μόλις ἄνδρες -δηλαδή 80 κατά μέσον ὅρον ἄνδρες ἀνά τομέα. Παράλληλα ὅμως στίς πινακίδες ἐμφανίζονται καί 600 ἐρέτες (κωπηλάτες), ἱκανοί νά ἐπανδρώσουν 20 τριαντακοντόρους ἤ 12 πεντηκοντόρους. Προφανῶς οἱ δυνάμεις αὐτές εἶχαν ἁπλῶς συγκροτήσει ἕνα δίκτυο ἐγκαίρου προειδοποιήσεως καί δέν ἀποτελοῦσαν τό σύνολο τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων τοῦ βασιλείου. Ἔστω καὶ ἔτσι ὅμως, καί ἐν ὄψει τοῦ κινδύνου τόν ὁποῖο ἐπρόκειτο νά ἀντιμετωπίσουν (εἶχαν ἤδη προσβληθῆ οἱ Μυκῆνες καί ἡ Τίρυνθα), οἱ δυνάμεις αὐτές ἕνα μόνο ἰσχνό ἀμυντικό πλέγμα μποροῦσαν νά σχηματίσουν. Ἄρα καί μέ δεδομένη τήν πρωτοβουλία κινήσεως τῶν ἀντιπάλων, οἱ μικρές δυνάμεις τῆς Πύλου, ἀποτέλεσμα καί αὐτό τοῦ Τρωικοῦ Πολέμου, δέν κατώρθωσαν νά ἀναχαιτίσουν τήν συγκεντρωτική ἐπίθεσι τῶν θαλασσινῶν ἐπιδρομέων. Μοιραῖα λοιπόν αὐτοί ἀπεβιβάσθησαν καί ἐλεηλάτησαν μέ τήν ἄνεσί τους τήν χώρα. Καί πράγματι τό φερόμενο ὡς ἀνάκτορο τοῦ Νέστορος οἰκοδόμημα στό Κορυφάσιο φαίνεται πράγματι νά ἔχη καταστραφῆ ἀπό ἐπιδρομεῖς. Ὅμως κανένα ἀνθρώπινο λείψανο δέν εὑρέθη, σημάδι καί αὐτό ὅτι τοὐλάχιστον τό σύστημα ἐγκαίρου προειδοποιήσεως τοῦ βασιλείου, λειτούργησε, μὲ ἀποτέλεσμα, παρά τήν ἧττα τοῦ στρατοῦ, οἱ κάτοικοι νά προλάβουν νά ἐγκαταλείψουν τίς οἰκίες τους καί νά σωθοῦν. Ἡ ἄποψις αὐτή ἐπιβεβαιώνεται καί ἀπό τά εὑρήματα τῆς ἑπομένης Ὑστεροελλαδικῆς ΙΙΙ (Γ) περιόδου, ὅπου φαίνεται νά ὑπῆρξε μία μείωσις τοῦ πληθυσμοῦ, τῆς τάξεως

Φιλισταῖος πολεμιστής ἀποβιβάζεται στίς συριακές ἀκτές. Φέρει τυπικό μυκηναϊκό σπαθί καί θώρακα ἀποτελούμενο ἀπό ἐμπρόσθιο καί ὀπίσθιο ἡμιθωράκιο καί ἐπώμια. Πρόκειται οὐσιαστικά γιά ἕνα ἐλαφρύτερο ὑπόδειγμα τῆς περιφήμου πανοπλίας τῶν Δενδρῶν. Οἱ Φιλισταῖοι ἦταν ἕνα κρητικό φῦλο καί ἕνας ἀπό τούς «Λαούς τῆς Θαλάσσης». Μετά ἀπό τά Τρωϊκά μετανάστευσαν μαζικά στήν Παλαιστίνη, ἡ ὁποία ἀπό αὐτούς ἔλαβε καί τό ὄνομά της.

τοῦ 10% μόνο, χωρίς ὅμως παράλληλα νά ὑπάρχουν ἐνδείξεις ἐγκαταστάσεως τῶν ἐπιδρομέων στήν περιοχή. Ἀφοῦ ὅμως ὁ ἐντόπιος πληθυσμός ὑπεχώρησε στά ἐνδότερα γιά νά διασωθῆ ἀπό τούς ἐπιδρομεῖς, ἄρα ἀποκλείεται οἱ ἐπιδρομεῖς αὐτοί νά εἶχαν ἔλθει ἀπό τήν χερσαία ὁδό καί ἆρα ἀποκλείεται νά ἦσαν Δωριεῖς. Οἱ Δωριεῖς, ἀκόμα καί στούς ἱστορικούς χρόνους, δέν διεκρίθησαν στό ὑγρό στοιχεῖο, οἱ σχέσεις τους μέ τό ὁποῖο ἦταν μᾶλλον ἐχθρικές καί δικαίως, ἀφοῦ οἱ ἴδιοι ἦσαν γεννήματα τῶν ἑλληνικῶν βουνῶν. Μήν ξεχνᾶμε ὅτι στήν «Ἰλιάδα» ἀναφέρεται ὅτι οἱ Ἀρκάδες δέν διακρίνονται γιά τήν ἐνασχόλησί τους μέ τά ναυτικά καί ἐπιβαίνουν ὡς ἁπλοῖ ἐπιβάτες στά πλοῖα πού τούς μετέφεραν στήν Τροία καί τά ὁποῖα εἶχαν μυκηναϊκά πληρώματα. Ὑπάρχει ὅμως καί ἄλλη ἄποψις ἐπί τοῦ θέματος, τήν ὁποία δέν μπορεῖ νά ἀπορρίψη κανείς μέ εὐκολία. Σύμφωνα μέ αὐτήν δέν ἦσαν οἱ Δωριεῖς πού κατέβηκαν μέ πλοῖα καί λεηλάτησαν καί κατέστρεψαν τά μυκηναϊκά βασίλεια, ἀλλά οἱ Δωριεῖς μέ ἐπί κεφαλῆς τούς Ἡρακλεῖδες πρίγκιπες. Ἡ θεωρία αὐτή ἔχει ἐκ πρώτης ἀπόψεως μία ὀρθή βάσι. Ὅμως καί βάσει αὐτῆς δέν μπορεῖ νά δικαιολογηθῆ ἡ χρονολογική διαφορά τῶν 90 περίπου ἐτῶν, μεταξύ τῆς «καθόδου» τῶν Ἡρακλειδῶν-Δωριέων καί τῆς καταστροφῆς τοῦ μυκηναϊκοῦ κέντρου τῆς Πύλου. Οἱ Ἡρακλεῖδες-Δωριεῖς ἦσαν προφανῶς ὑπεύθυνοι, ὅπως μαρτυροῦν καί οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς γιά τήν καταστροφή τῶν μυκηναϊκῶν κέντρων τά ὁποῖα εὑρίσκοντο ὑπό τήν ἐξουσία τῶν Ἀτρειδῶν. Ὅπως ἤδη εἴδαμε ἡ εἴσοδος τῶν Δωριέων στήν Μεσσηνία ἔγινε εἰρηνικῶς καί καμμία καταστροφή δέν ἔλαβε χώρα. Ἆρα μᾶλλον θά πρέπει νά ἀπορριφθῆ σέ ὅλο του τό εὖρος τό σκεπτικό τῶν θαλασσίων ἐπιδρομῶν τῶν Δωριέων. Ὅσον ἀφορᾶ στήν διάβασί τους ἀπό τήν Στερεά Ἑλλάδα στήν Πελοπόννησο μέσῳ Ρίου-Ἀντιρρίου ἤ Ναυπάκτου, καί αὐτὸ δέν δικαιολογεῖ τήν ὕπαρξι ἡρακλειδικοῦ-δωρικοῦ στόλου, ἀφοῦ καί ἀπό τά δύο αὐτά περάσματα οἱ ἀποστάσεις μεταξύ τῶν ἀκτῶν εἶναι πολύ μικρές καί τό πέρασμα μπορεῖ νά πραγματοποιηθῆ ἀκόμα καί μέ μικρές ψαρόβαρκες, οἱ ὁποῖες σαφῶς θά ἀφθονοῦσαν στὴν περιοχή. Ἄλλωστε κάποιοι προσπαθοῦν νά μᾶς πείσουν ὅτι ὁλόκληροι «ἰνδοευρωπαϊκοί» λαοί

Παράστασις ναυμαχίας ἀπό θραῦσμα ἀγγείου τῆς περιόδου τῶν «σκοτεινῶν αἰώνων». Ἴσως νά εἰκονίζη ἐπιδρομή τῶν Λαῶν τῆς Θαλάσσης κατά τῶν μυκηναϊκῶν κέντρων.

διέσχισαν ὁλόκληρο τό Αἰγαῖο μέ σχεδίες. Γιατί λοιπόν θά ἦταν ἀπίθανο νά διασχίσουν οἱ Ἡρακλεῖδες-Δωριεῖς τόν Κορινθιακό κόλπο μέ βάρκες; Μήπως μία τέτοια ἐνέργεια θά τούς καθιστοῦσε αὐτομάτως δεινούς θαλασσοπόρους, ἱκανούς νά ξανοιχθοῦν στά πέλαγα καί νά ἐξασκήσουν τό «ἐπάγγελμα» τοῦ πειρατῆ;

I 50
Owithnos MALEWOS
R. Nedwa
II 30
II 50
R. Alphelos
Piswa
Metsanai
III 50
Metapa KLUMENOS
Kuparissos
Oikhaia
IV 50
Kekides
Mt. Aigolaïa
V 150
R. Pamisos
?9
Ewripos
VI 100
Leuktron
R. Nedwon
Sphakianes
Pediewes
X 30
Nedwon
VII ? 0
VII 20
Pylos
Thmistos ankos ERKHOMENATAS
Rowa
16
VIII 20
Zahetron
VIII 10
Aphu
IX 20
3
DWOIOS
27
Akrewa
Apunsu
44
VIII 50
Lousos
Krokuloi
Tetrans
37
?
IX 70
IX 80
39
Woqws
Kharadros
Rhion
VI 100
Παράκτια Διοίκησις
Ἀριθμός ἀνδρῶν
27
Ναυτική Διοίκησις
Ἀριθμός ἐρετῶν
Πόλεις
Πιθανό ὁδικό δίκτυο

Κεφ. 4
Οἱ Δωριεῖς
καί οἱ «σκοτεινοί αἰῶνες»

«Σκοτεινοί Αἰῶνες»

Οἱ δύο αἰῶνες, ἀπό τό 1100 ὥς τό 900 π.Χ. ἔχουν ὀνομασθῇ «σκοτεινοί» αἰῶνες. Παλαιότερα ἡ διάρκεια τῶν σκοτεινῶν αἰώνων ἦταν μεγαλύτερη! Ἄρχιζε μέ τήν δωρική «κάθοδο» καί ἐτελείωνε στήν περίοδο τοῦ Β΄ Ἀποικισμοῦ!!! Καθώς ὅμως οἱ ἀρχαιολογικές ἔρευνες προχωροῦν, τό εὖρος τῆς σκοτεινῆς περιόδου περιορίζεται. Εἶναι φυσικά περιττό νά ἀναφέρουμε ὅτι τόσο ὁ ὅρος «σκοτεινοί αἰῶνες», ὅσο καί ἐν γένει ἡ φιλοσοφία πίσω ἀπό αὐτούς, ἀποτελοῦν δημιούργημα κυρίως τῶν «φοινικιστῶν» ἐπιστημόνων. Σύμφωνα, λοιπόν, μὲ τήν θεωρία τους, ἀνάμεσα στήν μυκηναϊκή ἐποχή καί στήν ἀκμή τῶν ἑλληνικῶν πόλεων-κρατῶν παρατηρεῖται ἕνα πραγματικό χάσμα στήν ἱστορία τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Οἱ γραπτές πηγές ἀπουσιάζουν, λέγουν καί τό κενό καλύπτεται ἐν μέρει μόνο ἀπό τά ὁμηρικά ἔπη, τά ὁποῖα φυσικά τοποθετοῦν στόν 8ο π.Χ. αἰ. Σύμφωνα μέ κάποιους ἀκόμα πιό προχωρημένους φοινικιστές, οἱ Ἕλληνες στό διάστημα αὐτό τῶν σκοτεινῶν αἰώνων ἔπαυσαν νά ἐξασκοῦν τίς τέχνες, ἔπαυσαν νά γράφουν καί γενικά, λίγο-πολύ, ἐπέστρεψαν στήν προμινωϊκή καί προμυκηναϊκή περίοδο ἤ καί ἀκόμα παλαιότερα, ἀφοῦ οἱ Ἕλλη-

Χάρτης τοῦ δικτύου ἐγκαίρου προειδοποιήσεως τοῦ μυκηναϊκοῦ βασιλείου τῆς Πύλου. Ἀναφέρονται οἱ ἀριθμοί τῶν ἀνδρῶν ἀνά ἀπόσπασμα στρατοῦ ξηρᾶς, ἀλλά καί οἱ ἀριθμοί τῶν ἐρετῶν, οἱ ὁποῖοι ἦσαν ἕτοιμοι νά ἐπανδρώσουν τά πλοῖα.

νες λησμόνησαν ἀκόμα καί τίς τέχνες, τήν ἀγγειοπλαστική, τήν ἀρχιτεκτονική κ.λπ. Κάποιος μάλιστα Γερμανός καθηγητής ὑπεστήριξε ὅτι οἱ Ἕλληνες εἶχαν ξεχάσει ἀκόμα καί τήν τέχνη τῆς κατασκευῆς λύχνων! Ὥσπου, ὡς ἀπό μηχανῆς θεοί ἐνεφανίσθησαν οἱ Φοίνικες καί μᾶς ἔβγαλαν ἀπό τό σκότος, δίδοντάς μας τήν γραφή καί τόν πολιτισμό! Οἱ θεωρητικοί τοῦ Φοινικισμοῦ ἔχουν στηρίξει πολλά στούς πτωχούς Δωριεῖς, στούς ὁποίους χρεώνουν ὅλα τά δεινά πού ἔπληξαν τότε τόν Ἑλληνισμό. *«Ἡ ἄφιξις τῶν Δωριέων ὑπῆρξε ὀλέθρια ἀπό πολλές ἀπόψεις»*, ἀναφέρουν. Ἡ οἰκονομία κατέρρευσε καί μετετράπη ἀποκλειστικά σέ ἀγροτική. Ἡ ναυσιπλοΐα ἔπαυσε καί τά ἡνία τοῦ ἐμπορίου στήν Μεσόγειο ἀνέλαβαν οἱ Φοίνικες. Οἱ Δωριεῖς ὅμως δέν ἔφεραν μόνο δεινά. Ἔφεραν τό -ἰνδοευρωπαϊκό φυσικά- ἔθιμο τῆς καύσεως τῶν νεκρῶν. Καθιέρωσαν ἐπίσης τήν χρῆσι τοῦ ἱππικοῦ (!!!). Τό μεγαλύτερο ὡστόσο ἐπίτευγμά τους ἦταν ἡ εἰσαγωγή τοῦ σιδήρου στήν χαλκοκρατούμενη ἕως τότε Ἑλλάδα. Ὅλα αὐτά δέν ἀποτελοῦν φυσικά παρά ἀνοησίες ὁλκῆς. Ἄν οἱ λιγοστοί Δωριεῖς ἐπέφεραν τέτοια καταστροφή, μέ τίς ἐλάχιστες στρατιωτικές τους δυνάμεις, τότε γιά παράδειγμα πόσα ἔτη θά ἐχρειάζετο ἡ Ἑλλάς γιά νά συνέλθη ἀπό τήν ἐπιδρομή τοῦ Ξέρξου τό 480 π.Χ., ἐπιδρομή ἡ ὁποία πραγματοποιήθηκε μέ μυριάδες στρατοῦ; Εὐτυχῶς ὅμως σέ ὅλες τίς θέσεις τῶν φοινικιστῶν ὑπάρχουν σαφέστατες ἑλληνικές ἀπαντήσεις, βασιζόμενες σέ ἀδιάσειστα τεκμήρια.

Ἀρχίζοντας τήν παράθεσί τους καί τήν ἀντίκρουσι τῶν φοινικιστικῶν ἐπιχειρημάτων, θά σταθοῦμε πρῶτον στήν χρονολογία καταστροφῆς τοῦ ἀνακτόρου τῶν Μυκηνῶν πού δίδουν καί ἡ ὁποία δέν συμβαδίζει μέ τά ὅσα οἱ ἴδιοι λέγουν περί τῆς καθόδου τῶν Δωριέων. Συγκεκριμένα ἀναφέρουν ὅτι οἱ Μυκῆνες κατεστράφησαν περί τό 1150 π.Χ. δηλαδή ἥμισυ περίπου αἰῶνα πρίν ἀπό τήν ἄφιξι τῶν Δωριέων στήν Πελοπόννησο. Τό δεύτερο ἐπιχείρημά τους ἀφορᾶ στήν κατάρρευσι τῆς οἰκονομίας, τήν ἐγκατάλειψι τοῦ θαλασσίου ἐμπορίου καί τήν παράδοσί του στά χέρια τῶν Φοινίκων. Τά ἐπιχειρήματά τους αὐτά δέν ἀποτελοῦν προϊόντα ὡρίμου σκέψεως. Ἀπό πουθενά δέν τεκμαίρεται ὅτι οἱ Ἕλληνες τῶν «σκοτεινῶν» αἰώνων ἐπανῆλθαν στό

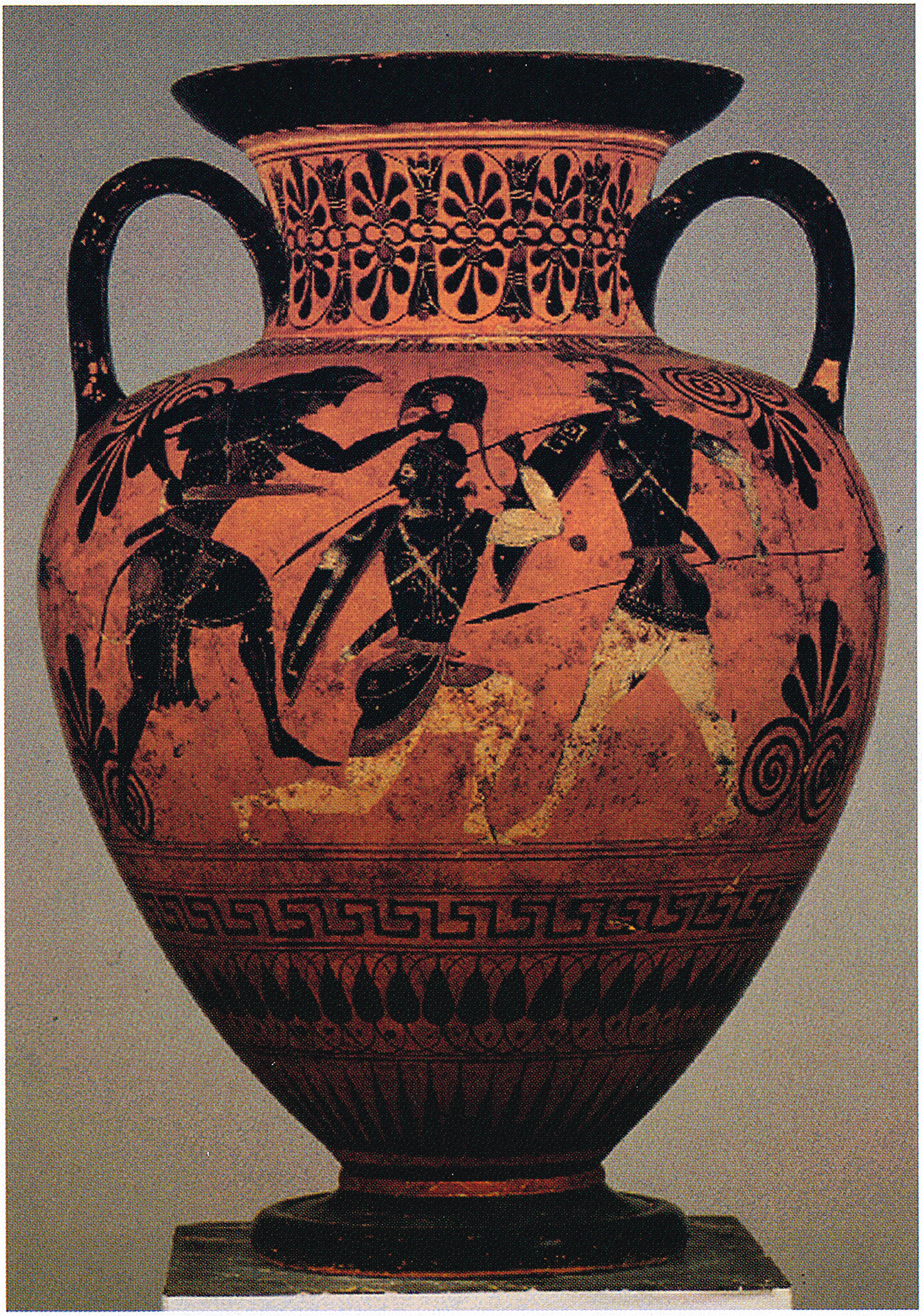

Ἐπιτύμβιος στήλη ἀπό τόν ταφικό κύκλο Α΄ τῆς ἀκροπόλεως τῶν Μυκηνῶν. Εἰκονίζεται ἁρματηλάτης νά συνοδεύεται ἤ νά καταδιώκη πεζό φέροντα δωρίδα. Ἡ συγκεκριμένη ἐπιτύμβια στήλη, ἄν καί χρονολογῆται στόν 16ο π.Χ. αἰ., εἰκονίζει Δωριέα !!! (Ἐθν. Ἀρχ. Μουσεῖον Ἀθηνῶν)

στάδιο τοῦ τρωγλοδύτη. Ὅπως μετά ἀπό κάθε πόλεμο καί λόγῳ τῶν ἀπωλειῶν ἀπό τίς μάχες καί τίς κακουχίες, ἡ οἰκονομία κατέστη ἁπλῶς πιό κλειστή. Ἡ δέ ἐγκατάλειψις τῶν παραλιακῶν ἀστικῶν κέντρων δέν ὀφείλεται στήν ἄφιξι τῶν Δωριέων, ἀλλά στόν φόβο τῶν πειρατῶν. Μήπως μέ τόν ἴδιο τρόπο δέν ἀντιδροῦσαν καί οἱ νησιῶτες πρόγονοί μας στήν περίοδο τῆς τουρκοκρατίας; Ὅμως οἱ Ἕλληνες, σέ καμμία περίπτωσι δέν ἐγκατέλειψαν τήν θάλασσα. Μεταξύ 1100 καί 1000 π.Χ. ἄλλωστε δέν λαμβάνει χώρα ὁ Α΄ Ἀποικισμός; Ἤ μήπως οἱ Ἕλληνες δέν μετέβησαν στίς ἀποικίες μέ πλοῖα; Ἀκόμα ὅμως καί κάποιοι ἀπό τούς φερομένους ὡς Φοίνικες, δέν ἦσαν παρά Ἕλληνες ἤ ἀπόγονοι Ἑλλήνων, ἀφοῦ ἡ παρουσία Ἑλλήνων στίς ἀκτές τῆς Παλαιστίνης ἀνιχνεύεται τοὐλάχιστον ἀπό τόν 17ο π.Χ. αἱ. Ἀλλά καί στήν πλησιέστερη πρός τήν δωρική κάθοδο ἐποχή, δέν πρέπει νά ξεχνοῦμε ὅτι ἦσαν οἱ Φιλισταῖοι Ἕλληνες, οἱ ὁποῖοι

Ὀρειχάλκινο ἀγαλματίδιο Δωριέως πολεμιστοῦ τό ὁποῖο εὑρέθη στήν Σπάρτη καί χρονολογεῖται στούς κλασικούς χρόνους.

Ὁ Ἡρακλῆς μαχόμενος.
Παράστασις ἀπό μελανόμορφο ἀγγεῖο τοῦ 6ου π.Χ. αἰ.

ἐγκατεστάθησαν μαζικῶς στήν παλαιστινιακή ἀκτή. Οἱ πραγματικοί Σημιτοφοίνικες μόνο ἀπό τά μέσα τοῦ 9ου αἰ. καί ἔπειτα ἄρχισαν νά ἐλέγχουν ἀκόμα καί τίς οἰκεῖες τους θάλασσες, ἔχοντας νά ἀντιμετωπίσουν ἀρχικῶς τούς Ἕλληνες Φιλισταίους. Οἱ Φοίνικες ἐπί πολύ μικρό χρονικό διάστημα κατώρθωσαν νά ἐπιτύχουν τόν ἔλεγχο τῶν θαλασσῶν. Παρ' ὅλα αὐτά ἐλάχιστα σημάδια διεισδύσεώς τους ὑπάρχουν στόν ἑλλαδικό χῶρο. Εἶναι γεγονός ἀναμφισβήτητο ὅτι οἱ Φοίνικες δέν ἀπετόλμησαν νά ἐπεκταθοῦν σέ τόπους ἐλεγχόμενους ἀπό τούς Ἕλληνες οὔτε στήν ἠπειρωτική Ἑλλάδα οὔτε στήν Ἰωνία οὔτε στίς ἀποικίες τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος. Μόνο τίς ἀπομεμακρυσμένες, μοναχικές ἀποικίες τῶν Φωκαέων κατώρθωσαν νά πλήξουν, τήν ἐποχή μάλιστα τῆς μεγίστης ἀκμῆς τους.

Οἱ φοινικιστές ἐπιμένουν σέ ἄλλα δύο σημεῖα, γιά νά ὑπερτονίσουν τήν σημασία τῆς καθόδου τῶν Ἡρακλειδῶν-Δωριέων. Ἀναφέρουν ὅτι τό ἱππικό ἦταν ἐπινόησις τῶν Δωριέων, χάρις στό ὁποῖο καί στά σιδηρᾶ τους ὅπλα βεβαίως, ἐπεκράτησαν τῶν ἀχαϊκῶν ἁρμάτων !!! Φυσικά τό ἐπιχείρημα αὐτό εἶναι τό πλέον γελοῖο τῆς ὅλης ὑποθέσεως καί αὐτό γιά δύο λόγους: Πρῶτον, διότι οἱ Μυκηναῖοι εἶχαν ἱππικό, πέραν τῶν ἁρμάτων, κάτι τό ὁποῖο ἀποδεικνύεται εὔκολα ἀκόμα καί ἀπό τίς τοιχογραφίες τοῦ ἀνακτόρου τῶν Μυκηνῶν καί δεύτερον, διότι εἶναι ἀπίθανο οἱ ὀρεσίβιοι Δωριεῖς νά διαθέτουν ἵππους. Ἡ κοιτίδα τους Ἤπειρος ποτέ δέν ἐφημίζετο γιά τήν παραγωγή ἵππων, γεγονός ὄχι ἀφύσικο ἄν ἀναλογισθῆ κανείς τό ὀρεινό της ἔδαφος. Ἀκόμα καί στούς ἑλληνιστικούς χρόνους, ἐπί Πύρρου, ὅταν ἡ Ἤπειρος κατέστη μεγάλη δύναμις, τό σύνολο τοῦ ἱππικοῦ της προήρχετο ἀπό τήν Μακεδονία καί τήν Θεσσαλία, τίς παρα-

Σύγκρουσις Θηβαίων καί Ἀργείων κατά τῶν Λακεδαιμωνίων. Ξεχωρίζει τό ρόπαλο τοῦ Ἡρακλέους ἐπί τῆς ἀσπίδος τοῦ Βοιωτοῦ ὁπλίτου καί τό ἔμβλημα τοῦ ὄφεως ἐπί τῆς ἀσπίδος τοῦ Ἀργείου ὁπλίτου. Ἡ κοινή καταγωγή τῶν ἀντιμαχομένων ἀπό τόν πρόγονό τους Ἡρακλέα δέν τούς ἐμπόδισε οὔτε στούς κλασικούς χρόνους νά πολεμήσουν σκληρά μεταξύ τους. Προφανῶς κάτι ἀντίστοιχο συνέβη καί στούς ὑστερομυκηναϊκούς χρόνους

δοσιακῶς ἱπποτρόφους περιοχές τῆς Ἑλλάδος. Κατά συνέπεια εἶναι ἀπίθανο καί ὡς σκέψις νά ἀναφερθοῦμε στήν ὕπαρξι ἰσχυρῶν δυνάμεων ἱππικοῦ στούς δωρικούς στρατούς. Οἱ ἵπποι, οἱ ὁποῖοι ὑπῆρχαν, θά ἐχρησιμοποιοῦντο προφανῶς ἀπό τούς Ἡρακλεῖδες πρίγκιπες διοικητές τους καί μόνο. Ἄλλωστε ἱππεύς δέν θεωρεῖται αὐτός, ὁ ὁποῖος διαθέτει ἵππο, ἀλλά αὐτός, πού μπορεῖ νά πολεμᾶ ἐπί ἵππου. Ἡ συγκρότησις τμήματος ἱππικοῦ ἀπαιτεῖ τήν σκληρή ἐκπαίδευσι τόσο τοῦ ἱππέως, ὅσο καί τοῦ ἵππου καί εἶναι μία ἐξαιρετικά χρονοβόρος διαδικασία. Στήν Ἑλλάδα παραδοσιακά τρεῖς περιοχές τῆς χώρας «παρήγαγαν» ἱππικό: ἡ Μακεδονία, ἡ Θεσσαλία καί ἡ Βοιωτία, λόγῳ τοῦ πεδινοῦ ἐδάφους τους, τό ὁποῖο ἐπέτρεπε τήν ἐκτροφή ἵππων καί κατ’ ἐπέκτασιν τήν ἐνασχόλησι τῶν κατοίκων μέ τούς ἵππους ἀπό τήν παιδική τους ἡλικία. Ἀντίθετα στούς ἱστορικούς χρόνους, κανένας δωρικός στρατός, μέ ἐξαίρεσι τόν Μακεδονικό, δέν ἀνέπτυξε ἱππικό. Στήν δέ Σπάρτη, στήν ἀρχηγό πόλι τῶν Δωριέων, ἀκόμα καί οἱ 300 ἱππεῖς τοῦ βασιλικοῦ ἀγήματος πολεμοῦσαν πεζοί. Ὡς πεζοί ἄλλωστε ἐπολέμησαν καί ἔπεσαν στίς Θερμοπύλες. Μόνον κατά τήν ἐποχή τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ἡ Σπάρτη ὠργάνωσε τμῆμα ἱππικοῦ 400 ἀνδρῶν, τό ὁποῖο ἀργότερα ηὐξήθη ἐλάχιστα ἀπό ἀπόψεως ἀριθμητικῆς δυνάμεως. Στό ἄλλο ἐπιχείρημα τῶν φοινικιστῶν περί τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ σιδήρου στήν Ἑλλάδα ἀπό τούς Δωριεῖς, ἔχει ἤδη δοθῆ ἀπάντησις καί δέν ὑπάρχει λόγος νά ἐπανέλθουμε.

Ἕνα ἀκόμα ἐπιχείρημα τῶν Φοινικιστῶν ἀφορᾶ στήν κατάπτωσι τῶν τεχνῶν στόν ἑλλαδικό χῶρο αὐτήν τήν περίοδο. Οἱ Ἕλληνες φαίνεται νά ξεχνοῦν τήν ἀρχιτεκτονική καί δέν κτίζουν πιά (!), ἀλλά καί τήν ἀγγειοπλαστική καί τήν πλαστική. Ὡστόσο καί πάλι τά εὑρήματα τῆς ἀρχαιολογικῆς σκαπάνης τούς διαψεύδουν. Οἱ Ἕλληνες συνεχίζουν νά κτίζουν οἰκίες καί ναούς. Οἱ τελευταῖοι μάλιστα κατά κύριο λόγο ἱδρύονται στά ἐρείπια τῶν μυκηναϊκῶν μεγάρων, τά ὁποῖα ἀποτελοῦσαν ἱερούς τόπους, ἕδρες τῶν βασιλέων-ἀρχιερέων προγόνων. Οἱ ναοί αὐτοί ἀκολουθοῦν τά μυκηναϊ-

Ἡ θεά Νίκη στήνει τρόπαιο μέ τά κυριευμένα ὅπλα τῶν ἐχθρῶν.

Μυκηναϊκά ξίφη καί μάχαιρες ἀπό τήν Ἤπειρο τοῦ 13ου καί τοῦ 12ου π.Χ. αἰ. Τά εὑρήματα ἀποτελοῦν ἀδιάψευστο μάρτυρα τῆς μυκηναϊκῆς παρουσίας στήν κοιτίδα τῶν Δωριέων Ἤπειρο, πολύ πρίν ἀπό τήν λεγομένη κάθοδο αὐτῶν στήν νότιο Ἑλλάδα.

κά ἀρχιτεκτονικά πρότυπα, ἀλλά κατασκευάζονται ἀπό ξύλο, ὑλικό μή διατηρήσιμο στίς ἑλληνικές κλιματολογικές συνθῆκες. Ἡ ἄποψις αὐτή ἐπιβεβαιώνεται ἀπό τά ξύλινα εὑρήματα τοῦ Ἡραίου τῆς Σάμου, τά ὁποῖα διεσώθησαν χάρις στό βαλτῶδες ἔδαφος. Ἀπό τήν στιγμή μάλιστα πού ὑπάρχουν, ἔστω καί περιωρισμένα σέ ὡρισμένες περιπτώσεις, συνεχῆ ἴχνη κατοικήσεως τῶν μυκηναϊκῶν θέσεων, δικαιούμεθα ἆρά γε νά ὁμιλοῦμε περί παύσεως τοῦ πολιτισμοῦ; Ἄλλωστε δέν πρέπει νά λησμονοῦμε ὅτι εἶχαν προηγηθῆ τῆς καθόδου τῶν Ἡρακλειδῶν δύο αἰῶνες πολέμων, τούς ὁποίους ἀκολούθησε ἄλλος ἕνας. Εἶναι λοιπόν λογικό νά ὑπάρξη κάποια κοινωνική ἀτονία. Ὅσον ἀφορᾶ ὅμως στήν τέχνη, δέν ὑπάρχει κανένα ἀπολύτως κενό. Ἀπό τήν ὑστερομυκηναϊκή τέχνη, οἱ Ἕλληνες καλλιτέχνες, ἐβάδισαν μέ κανονικό βῆμα στήν γεωμετρική, ἴχνη τῆς ὁποίας ἄλλωστε ἀνιχνεύονται ἤδη στόν 12ο π.Χ. αἰ. Τίποτα δέν προῆλθε ἀπό παρθενογένεσι καί τίποτα δέν ἦταν ἐπίσακτο. Ὁ γεωμετρικός ρυθμός ἦταν καθαρά ἑλληνικός, ἐξέλιξι τοῦ ὑστερομυκηναϊκοῦ, ὁ ὁποῖος σέ πολλές περιπτώσεις θυμίζει ἔντονα νεολιθικά μοτίβα ἀπό τούς πολιτισμούς τοῦ Σέσκλου καί τοῦ Διμηνίου. Ἡ δέ κατασκευή ἑνός γεωμετρικοῦ ἀμφορέως ἐθύμιζε περισσότερο μαθηματική ἄσκησι παρά τέχνη. Εἶναι

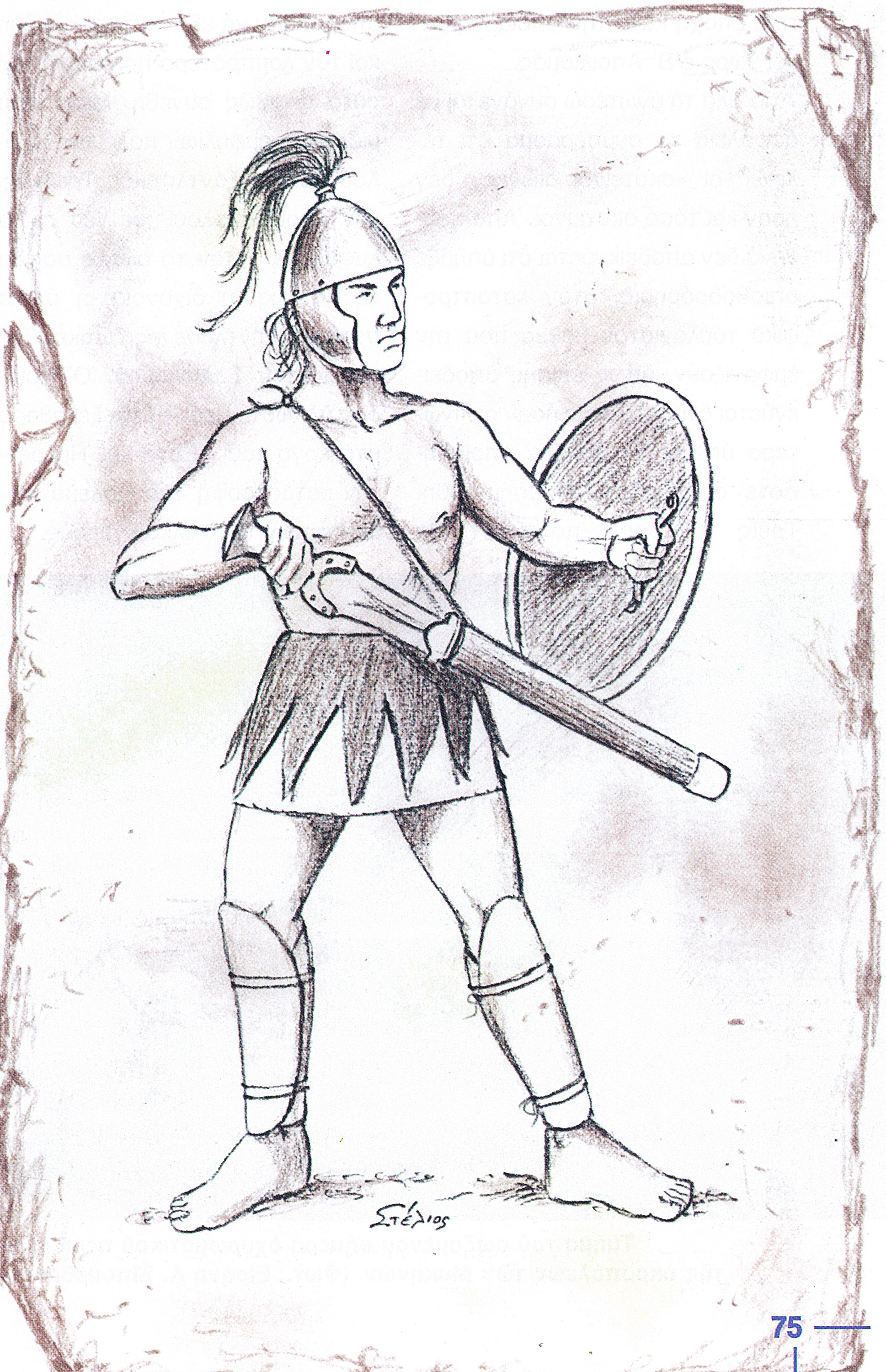
Ὀρειχάλκινο ἀγαλματίδιο Λάκωνος πολεμιστοῦ. ▶

ἀρχαιολογικά ἐπιβεβαιωμένο ὅτι οἱ «βάρβαροι» Ἕλληνες τεχνῖτες τῆς ἐποχῆς ἐχρησιμοποιοῦσαν γεωμετρικά ὄργανα γιά νά κατασκευάσουν τά ἀγγεῖα τους! Ἆρα ὑπῆρχε μαθηματική γνῶσις, ἡ ὁποία ἦταν φυσικά ζωντανή ἀκόμα καί στά ἐνθυμήματα τῶν ἁπλῶν τεχνιτῶν καί σέ πολύ μεγαλύτερο βαθμό σέ ἐκεῖνα τῆς ἀρχούσης τάξεως καί τῶν σοφῶν τῆς ἐποχῆς. Καί ἀπό τήν στιγμή κατά τήν ὁποία ἡ μαθηματική γνῶσις ἦταν ζωντανή, ποιός μπορεῖ νά μᾶς πείση ὅτι οἱ Ἕλληνες τῶν «σκοτεινῶν αἰώνων» δέν τήν ἀξιοποιοῦσαν καί σέ ἄλλους τομεῖς τῆς καθημερινῆς ζωῆς τους, στήν ἀρχιτεκτονική, τήν ναυπηγική, τήν ξυλουργική, τό ἐμπόριο;

Συνεχίζοντας τήν ἀντιπαραβολή ἐπιχειρημάτων, θά πρέπει νά σταθοῦμε καί στό ἐπίσακτο, ὑποτίθεται, ἔθιμο τῆς καύσεως τῶν νεκρῶν, φερμένο καί αὐτό ἀπό τούς ἀπό Βορρᾶν ὁρμηθέντας Δωριεῖς. Οὐσιαστικά ἀποτελεῖ μεγίστη πλάνη νά ὁμιλοῦμε γιά καῦσι τῶν νεκρῶν στήν Ἑλλάδα, πρίν ἀπό τούς ἀρχαϊκούς χρόνους. Οἱ ταφές νεκρῶν πού εἶχαν ἀποτεφρωθῆ εἶναι πραγματικά ἐλάχιστες, σέ σχέσι μέ τίς ταφές τῶν κανονικά θαμμένων νεκρῶν. Στό μεγάλο νεκροταφεῖο τῆς ἐποχῆς, τό ὁποῖο ἀνεκαλύφθη στήν Περατή τῆς Ἀττικῆς, ἀπό τό σύνολο τῶν ταφῶν, μόλις στό 10% οἱ νεκροί ἔχουν ἀποτεφρωθῆ. Τό αὐτό συμβαίνει καί στό νεκροταφεῖο τῆς Ζίτσας στήν Ἤπειρο. Ἡ χαμηλή ἀναλογία τῶν ἀποτεφρωμένων νεκρῶν, φυσικά δέν ἐπιτρέπει νά ὁμιλοῦμε γιά ἐπικράτησι τοῦ ἐθίμου. Ὅσον ἀφορᾶ καί στό μικρό αὐτό ποσοστό τῶν ἀποτεφρώσεων εἶναι πιθανόν νά ὀφείλεται σέ ἄλλες αἰτίες, ὄχι θρησκευτικές. Εἶναι πιθανόν νά πρόκειται γιά νεκρούς ἀπό μολυσματική ἀσθένεια ἤ γιά νεκρούς πού πέθαναν κατά τήν διάρκεια ταξειδίου, γιά τούς ὁποίους δέν ὑπῆρχε ἡ δυνατότης ἐνταφιασμοῦ τους στήν ξένη γῆ. Ἄλλωστε βάσει στατιστικῶν μελετῶν, τό μεγαλύτερο ποσοστό θνησιμότητος στόν ἑλλαδικό χῶρο ἐμφανίζεται μεταξύ τῶν ἐτῶν 850 καί 700

Παράστασις Ὑστερομυκηναίου πολεμιστῆ ἐμπνευσμένη ἀπό τίς τοιχογραφίες τοῦ μυκηναϊκοῦ ἀνακτόρου τοῦ Κορυφασίου τῆς Πύλου. Ἄνδρες ὅπως ὁ εἰκονιζόμενος ἀποτελοῦσαν τόν κορμό τῶν ἐνόπλων δυνάμεων τοῦ Βασιλείου τῆς Πύλου. Προφανῶς ἀνεπιτυχῶς ἐπεχείρησαν νά ἀποκρούσουν τούς εἰσβολεῖς ἀπό τήν θάλασσα.

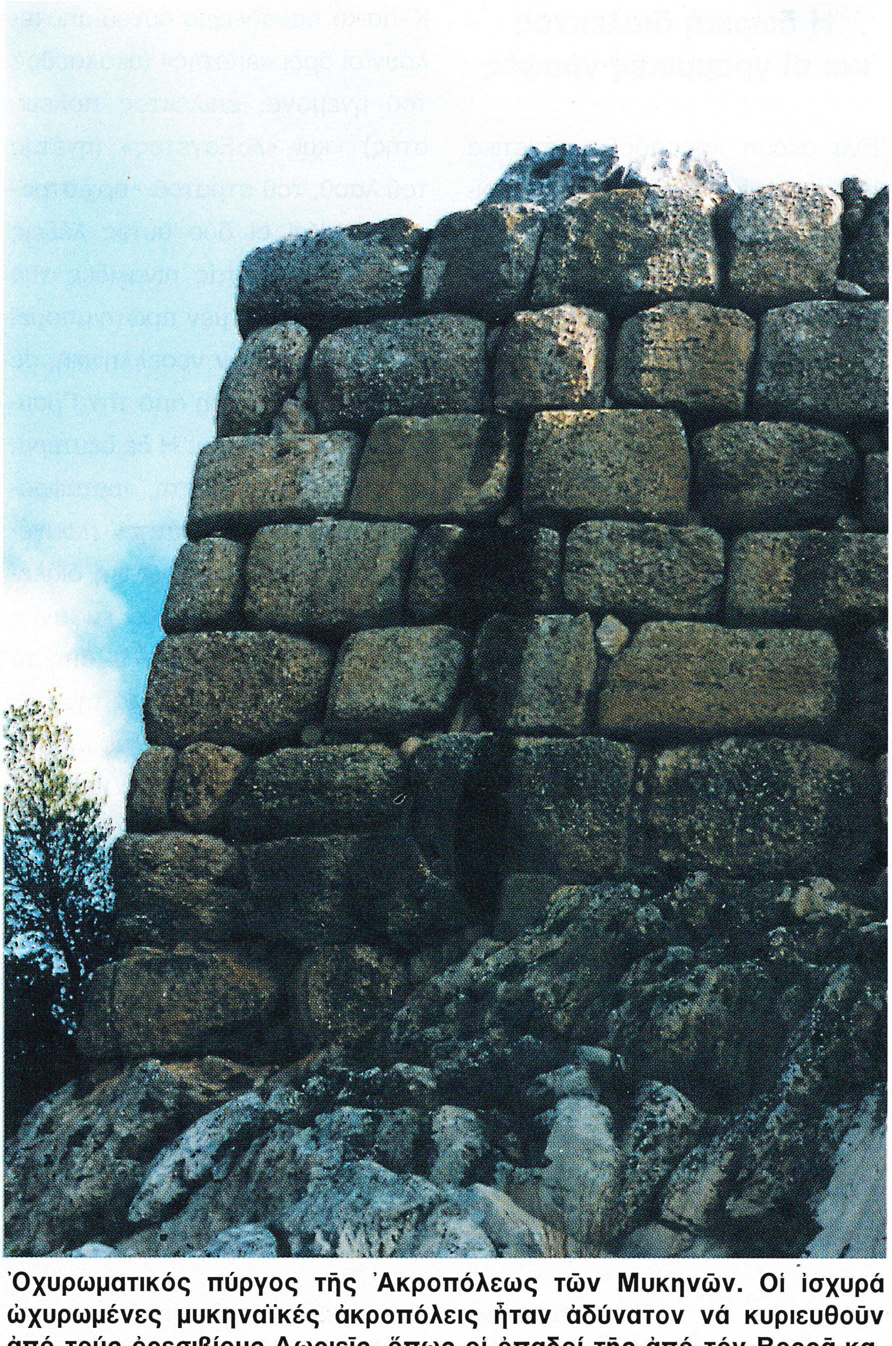

Στέλιος

π.Χ. ἐποχή κατά τήν ὁποία λαμβάνει χώρα ὁ Β΄ Ἀποικισμός.

Ἀπό ὅλα τά ἀνωτέρω συνάγεται μέ ἀσφάλεια τό συμπέρασμα ὅτι τελικῶς οἱ «σκοτεινοί αἰῶνες» δέν ἦσαν καί τόσο σκοτεινοί. Ἀπό πουθενά δέν ἀποδεικνύεται ὅτι ὑπῆρξε ὀπισθοδρόμησις, στόν καταστροφικό τοὐλάχιστον βαθμό πού τήν ἐμφανίζουν, ὅπως ἐπίσης ἀποδεικνύεται ὅτι οἱ Δωριεῖς ἦσαν οἱ λιγώτερο ὑπεύθυνοι γιά τήν ὁποιαδήποτε ὀπισθοδρόμησι ἐσημειώθη. Τρεῖς αἰῶνες πολέμου θά μποροῦσαν νά ἐξαντλήσουν ἀκόμη καί τόν λαμπρότερο πολιτισμό. Καί αὐτό ἀκριβῶς συνέβη. Μετά ἀπό μία σειρά ἐμφυλίων πολέμων, ἀκολούθησε ὁ ἐξαντλητικός Τρωϊκός, τόν ὁποῖο ἀκολούθησε νέα σειρά ἐμφυλίων. Ἦταν τό αἰώνιο σαράκι τῆς φυλῆς, ἡ διχόνοια, ἡ ὁποία σχεδόν ἐξήντλησε τίς ζωτικές δυνάμεις τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ὁ Ἡσίοδος ἄλλωστε περιγράφει ξεκάθαρα στό ἔργο του «Ἔργα καί Ἡμέραι» τήν καταστροφή ἀπό πόλεμο τῶν ἀνθρώπων τοῦ χαλκοῦ γένους.

Τμῆμα τοῦ σωζομένου σήμερα ὀχυρωματικοῦ περιβόλου τῆς ἀκροπόλεως τῶν Μυκηνῶν. (Φωτ.: Εἰρήνη Λ. Μπουρδάκου)

Ὀχυρωματικός πύργος τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Μυκηνῶν. Οἱ ἰσχυρά ὠχυρωμένες μυκηναϊκές ἀκροπόλεις ἦταν ἀδύνατον νά κυριευθοῦν ἀπό τούς ὀρεσιβίους Δωριεῖς, ὅπως οἱ ὀπαδοί τῆς ἀπό τόν Βορρᾶ καθόδου αὐτῶν ἐπιθυμοῦν. (Φωτ.: Εἰρήνη Λ. Μπουρδάκου)

Ἡ δωρική διάλεκτος καί οἱ γραμμικές γραφές

Ἕνα ἀκόμη «παράδοξο» σχετικά μέ τούς Δωριεῖς εἶναι χωρίς ἀμφιβολία καί τό γεγονός ὅτι σέ πολλές ἀπό τίς εὑρεθεῖσες πινακίδες τῆς Γραμμικῆς Γραφῆς Β΄ μποροῦμε νά ἀναγνωρίσουμε γραμματικούς τύπους τῆς δωρικῆς διαλέκτου. Ἰδιαιτέρως συχνά ἐμφανίζεται ἡ κλασική στήν δωρική διάλεκτο ἀντικατάστασις τοῦ «Α» ἀπό τό «Η» καί τό ἀντίστροφο. Ἡ συχνότητα αὐτή ἔκανε ἐντύπωσι ἀκόμα καί στόν Τσάντγουϊκ, ὁ ὁποῖος ὅμως δέν ἀπετόλμησε νά ἐξαγάγη τό αὐτονόητο συμπέρασμα. Φυσικά ἄν γινόταν παραδεκτό ὅτι ἡ Γραμμική Γραφή Β΄ ἦταν δωρική θά προεκαλεῖτο κυριολεκτικά πανικός στούς ὀπαδούς τῆς θεωρίας τῆς ἀπό Βορρᾶ καθόδου αὐτῶν. Καί ὅμως, ἀκόμα καί ἄν δέν εἴμεθα σέ θέσι νά ὑποστηρίξουμε ὅτι ἡ Γραμμική Β΄ ἦτο δωρική γραφή, εἴμεθα ἐν τούτοις εἰς θέσιν νά ὑποστηρίξουμε ὅτι πάμπολλοι λεκτικοί της τύποι ἀνήκουν στήν δωρική διάλεκτο. Κλασικό παράδειγμα αὐτοῦ ἀποτελοῦν οἱ ὅροι «ἐπέτης» (ἀκόλουθος τοῦ ἡγεμόνα, ἐπίλεκτος πολεμιστής) καί «λαϜαγέτας» (ἡγέτης τοῦ λαοῦ, τοῦ στρατοῦ - ἀρχιστράτηγος). Καί οἱ δύο αὐτές λέξεις ἀναγράφονται στίς πινακίδες τῆς Γραμμικῆς Β΄. Ἡ μέν πρώτη μπορεῖ νά ἀποδοθῆ στήν νεοελληνική, σέ ἀκριβῆ μετεγγραφή ἀπό τήν Γραμμική Β΄, ὡς «ἐπέτα». Ἡ δέ δευτέρα, ἡ ὁποία εἶναι σύνθετη, «μεταφράζεται» ὡς «λαοῦ ἡγέτης» (λααγέτας- λαηγέτης στήν ἰωνική διάλεκτο) καί στήν ὁποία εἶναι ἐμφανής ἡ ἀντικατάστασις τοῦ «Η» ἀπό τό «Α». Τό αὐτό ἰσχύει καί γιά τήν λέξι «τελεστής» (te-re-ta, σύμφωνα μέ τήν ἐσχάρα τῶν Βέντρις καί Τσάντγουϊκ). Πέρα ἀπό τήν κλασική στήν Γραμμική Β΄ ἀντικατάστασι τοῦ «Ρ» μέ τό «Λ», ἐμφανίζεται καί πάλι ἡ ἀντικατάστασις τοῦ «Α» μέ τό «Η». Ἐπίσης τό ἴδιο συμβαίνει καί στήν λέξι «δῆμος» (da-mo) ὅπου καί πάλι τό «Η» ἀντικαθίσταται ἀπό τό «Α».

Ἀκόμη λοιπόν καί ἄν ἀποδεχθοῦμε ὅτι ὅλα τά ἀνωτέρω δέν ἀποτε-

Παράστασις ὑστερομυκηναϊκοῦ πολεμικοῦ ἅρματος. Θά ἦταν ἆρά γε δυνατόν νά ἀντιμετωπίσουν οἱ ὀρεσίβιοι Δωριεῖς τίς ἐπελάσεις τῶν μυκηναϊκῶν ἁρμάτων;

Στέλιος

Θηβαϊκά νομίσματα μέ παραστάσεις βοιωτικῆς ἀσπίδος. Τό Α φέρει ἐπί τῆς ἀσπίδος παράστασι τοῦ ροπάλου τοῦ Ἡρακλέους.

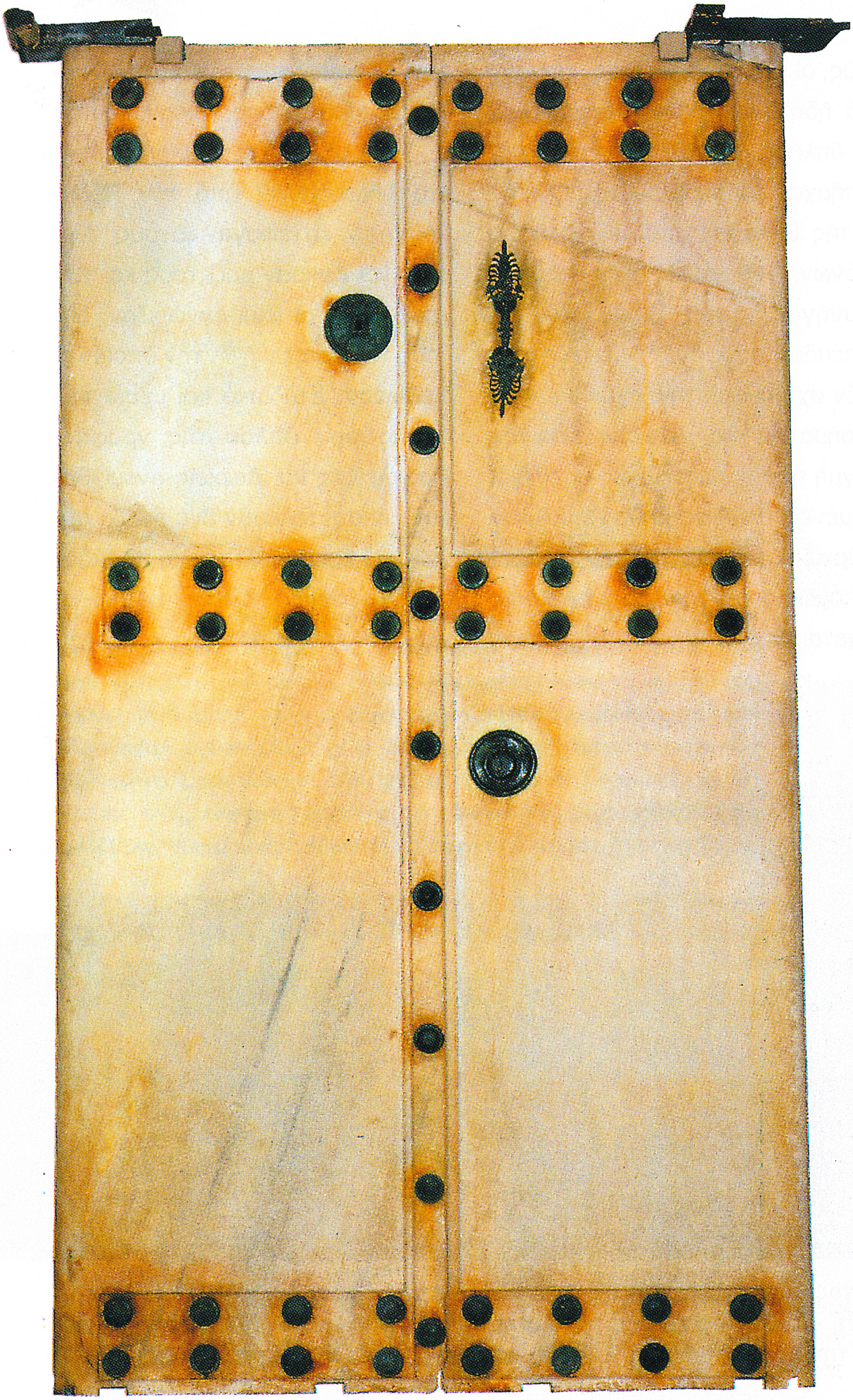
λοῦν ἀποδείξεις, εἴμαστε σέ θέσι νά ἐπιμείνουμε ὅτι ἀποτελοῦν τοὐλάχιστον ἰσχυρότατες ἐνδεί-ξεις γιά τήν δωρική καταγωγή τῆς Γραμμικῆς Β΄. Προσφάτως ἄλλω-στε ἐκυκλοφόρησε ἡ μελέτη τοῦ καθηγητοῦ Τσικριτζῆ, στήν ὁποία ἀναφέρεται ὅτι ἡ Γραμμική Α΄ ἀπό-τελοῦσε τήν γραπτή ἀπεικόνισι τῆς Αἰολικῆς διαλέκτου. Αὐτός εἶναι καί ὁ λόγος ὅτι οἱ δύο γραφές παρου-σιάζουν τόσες ὁμοιότητες στά σύμβολά τους καί -ἀντίθετα μέ ὅ,τι ἕως τώρα ἐπιστεύετο- οἱ δύο γρα-φές συνυπῆρχαν γιά ἕνα διάστημα καί ἡ Α΄ δέν ἀπετέλεσε ἁπλῶς ἐξέ-λιξι τῆς Β΄. Ἡ ἄποψις αὐτή τεκμη-ριώνεται ἐν μέρει ἀπό τό γεγονός ὅτι ἡ Γραμμική Α΄ εἶχε ἁπλούστερα συλλαβογράμματα ἀπό τήν Β΄. Θά ἦταν ποτέ δυνατόν ἡ ἐξελιγμένη μορφή μιᾶς γραφῆς νά εἶναι δυσκο-λωτέρα τῆς προκατόχου της;

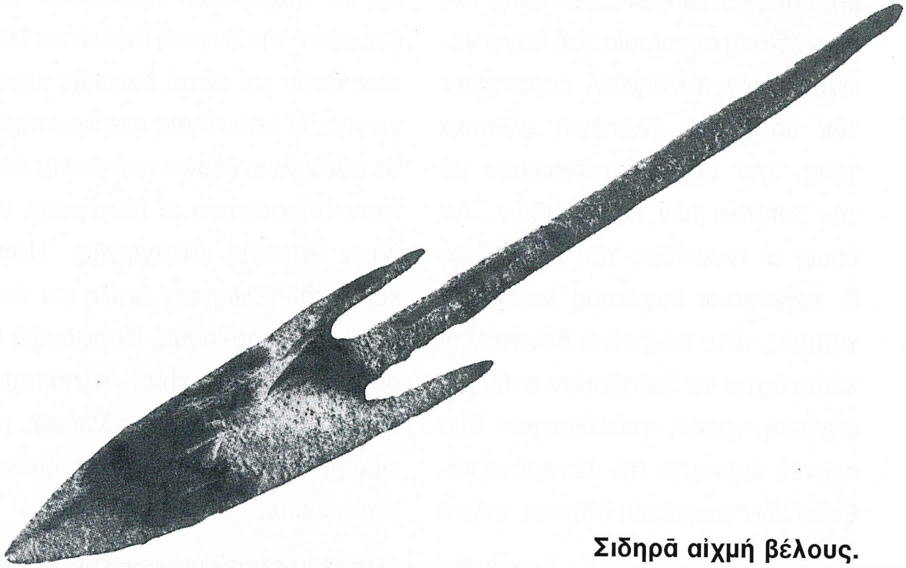
Δεχόμενοι λοιπόν τίς ἐνδείξεις ἔστω, περί τῶν δωρικῶν ἐπιρροῶν στήν Γραμμική Β΄, μποροῦμε νά προχωρήσουμε τόν συλλογισμό μας σέ νέες ἀνεξερεύνητες ἀτρα-

πούς, οἱ ὁποῖες ὅμως μᾶς ὁδηγοῦν στό ἤδη ἀναφερθέν συμπέρασμα, ὅτι δηλαδή Δωριεῖς καί Ἀχαιοί συνυπῆρχαν καί συμβίωναν μαζί στήν γῆ τῆς Ἑλλάδος ἀπό ἀρχαιοτάτων χρόνων. Οἱ κάθε λογῆς πάντως «συνήγοροι τοῦ διαβόλου» θά ἔσπευδαν προφανῶς νά ἀναρωτηθοῦν σχετικά μέ τήν ἰσχύν τοῦ ἐπιχειρήματος τῆς γλώσσης, ἀπό τήν στιγμή πού οἱ Δωριεῖς ὡς ὀρεσίβιοι ποιμένες θά διατηροῦσαν μᾶλλον ἐχθρικές σχέσεις μέ τήν γραφή. Καί ὅμως ἀκριβῶς αὐτή ἡ ἔνστασις ἔρχεται νά ἐπιβεβαιώση τήν ἐπαφή τῶν Δωριέων μέ τούς «μορφωμένους» Ἡρακλεῖδες. Ἦσαν λοιπόν οἱ Ἡρακλεῖδες, οἱ ὁποῖοι φεύγοντας διωκόμενοι ἀπό τήν Πελοπόννησο κατέφυγαν στούς Δωριεῖς καί ἔφεραν μαζί τους καί τήν γραφή πού οἱ ἴδιοι ἐγνώριζαν, δηλαδή τήν Γραμμική Β΄, τήν ὁποία καί διέδωσαν. Σταδιακά καί μέσῳ τοῦ πανισχύρου ὅπλου τῆς γραφῆς, Ἡρακλεῖδες καί Δωριεῖς ἀνεμίχθησαν καί ἀπετέλεσαν ἕνα ἑνιαῖο σύνολο μέ κοινή πολιτισμική παράδοσι, ἕνα ἑνιαῖο ἔθνος μέ κοινή γλῶσσα καί θρησκεία, γενάρχης

Ἄποψις τῆς μυκηναϊκῆς ἀκροπόλεως τῆς Ἄρνης (Γλᾶ). Ἡ συγκεκριμένη ἀκρόπολις εἶναι ἡ μεγαλύτερη τῆς μυκηναϊκῆς Ἑλλάδος. Τά τείχη της ἔχουν περίμετρο 3.000 μέτρων! (Φωτ.: Εἰρήνη Λ. Μπουρδάκου)

Σιδηρᾶ αἰχμή βέλους.

τοῦ ὁποίου ἦταν ὁ Ἡρακλῆς. Δέν εἶναι βέβαια τυχαῖο τό γεγονός ὅτι ὅλα τά ὀνομαστά δωρικά κράτη - Σπάρτη, Μακεδονία- ἀντλοῦσαν τήν καταγωγή τους ἀπό τόν μέγιστο Ἕλληνα ἥρωα. Ἀκόμα καί ὁ μέγιστος τῶν Ἑλλήνων, ὁ Ἀλέξανδρος διεκήρυττε μέ ὑπερηφάνεια τήν δωρική καί ἀχαϊκή καταγωγή του ἀπό τόν Ἡρακλέα καί τόν Ἀχιλλέα ἀντιστοίχως.

Ἡ γλῶσσα καί κατ' ἐπέκτασιν καί ἡ γραφή ἀποτελοῦν χωρίς ἀμφιβολία ἐνδεικτικώτατο εὕρημα γιά τήν καταγωγή ἑνός ἔθνους. Ἕως τώρα οἱ γλωσσολόγοι εἶχαν ἐντοπίσει τίς διαφοροποιήσεις μεταξύ τῶν ἑλληνικῶν διαλέκτων, χωρίς ὅμως νά ἑστιάσουν τήν προσοχή τους στό «διά ταῦτα», στό γιατί δηλαδή οἱ διάλεκτοι αὐτοί ἐδημιουργήθησαν. Εἶναι βέβαιο ὅτι οἱ συνθῆκες ζωῆς τοῦ κάθε πληθυσμοῦ ἐπέδρασαν καταλυτικά ἐπί τῆς διαμορφώσεως τῆς γλώσσης. Γιά αὐτό παρατηροῦμε τούς πλέον «κοσμοπολῖτες» Ἴωνες νά ὁμιλοῦν καί νά γράφουν μία διάλεκτο πολύ πιό ἐξελιγμένη ἀπό αὐτή τῶν Δωριέων, ἀκόμα καί στούς ἱστορικούς

Κλασικό δεῖγμα μακεδονικοῦ τάφου εἶναι ὁ τάφος τῆς «Ἁγίας Παρασκευῆς» Θεσσαλονίκης. Τά βαρύτατα αὐτά θυρόφυλλα ἀνοίγουν εὔκολα, χάρις σέ τροχούς πού ἀκολουθοῦσαν μολύβδινους ὁδηγούς.

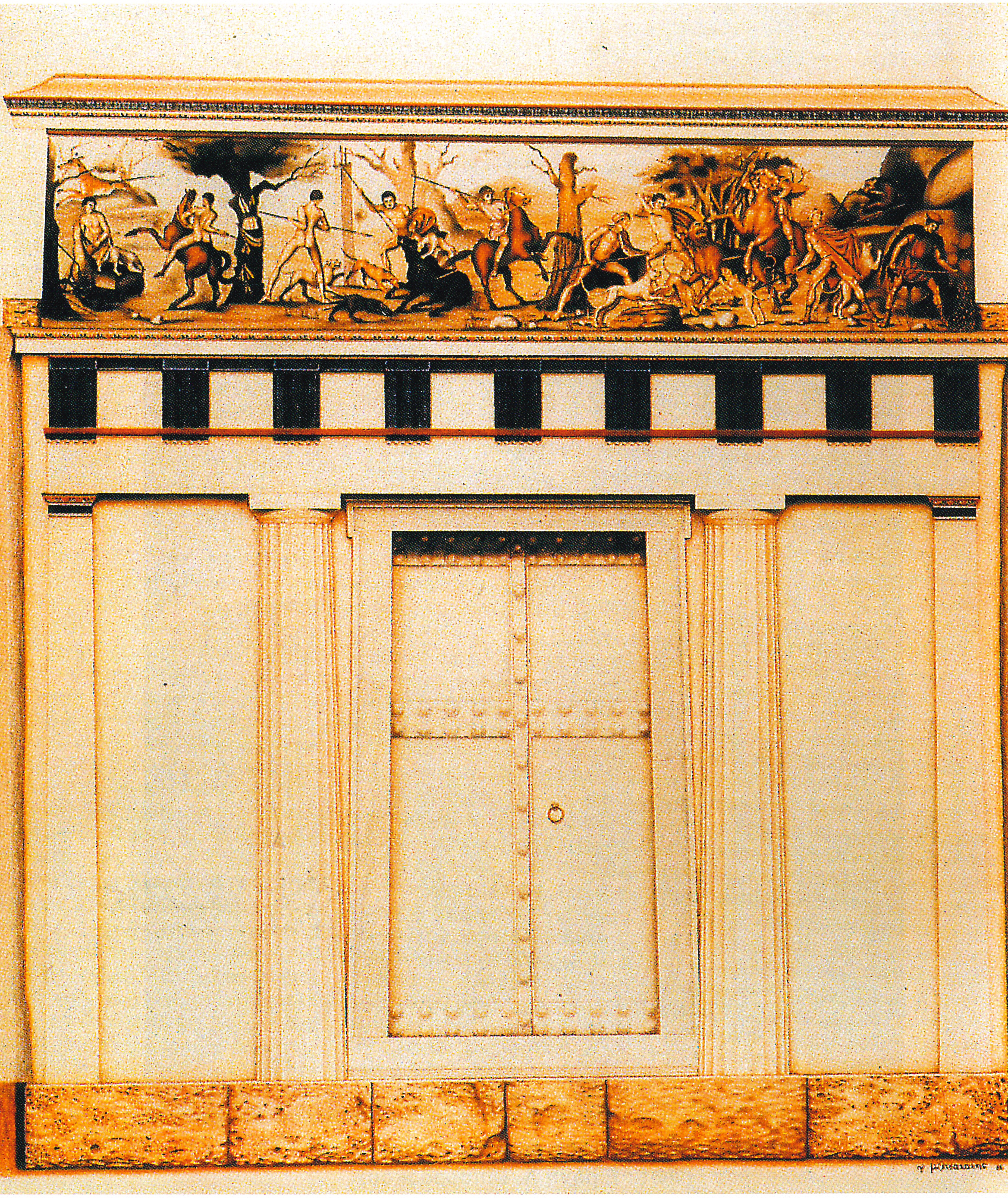
χρόνους. Οἱ Δωριεῖς, διατηρῶντας πιό κλειστή οἰκονομία, καί λόγῳ γεωγραφικῶν συνθηκῶν, ἐκράτησαν τήν ἀρχέγονη ἑλληνική γλῶσσα τους, τήν ὁποία κατέγραψαν μέ τήν βοήθεια τῶν Ἡρακλειδῶν. Ἄν ὅμως οἱ πινακίδες τῆς Γραμμικῆς Β΄ περιέχουν δωρικούς λεκτικούς τύπους, τότε πῶς εἶναι δυνατόν οἱ τύποι αὐτοί νά διείσδυσαν στήν μυκηναϊκή γραφή τοὐλάχιστον δύο αἰῶνες πρίν ἀπό τήν λεγομένη κάθοδο τῶν Δωριέων; Μήπως τελικά καί οἱ Μυκηναῖοι ὡμιλοῦσαν καί ἔγραφαν τήν δωρική διάλεκτο; Μήπως ἦσαν καί αὐτοί δωρικῆς καταγωγῆς; Ἡ ἀπάντησις στά ἐρωτήματα αὐτά εἶναι ἐξαιρετικά ἁπλῆ: Δέν ἦταν ἀπαραίτητο οἱ Μυκηναῖοι νά ἦσαν δωρικῆς καταγωγῆς. Ἦσαν καί αὐτοί Ἕλληνες, ὅπως καί Δωριεῖς. Αὐτό ἀρκοῦσε. Προφανῶς οἱ δύο αὐτοί ἑλληνικοί πληθυσμοί ὡμιλοῦσαν τήν αὐτή γλῶσσα, μέ ὡρισμένες ἴσως ἀσήμαντες διαφοροποιήσεις.

Ἄλλη ἄποψις τῆς ἀκροπόλεως τοῦ Γλᾶ. Ἡ ἀκρόπολις ἦταν κτισμένη σέ ὀχυρό λόφο οὕτως ὥστε ἡ φρουρά της νά δύναται νά ἐλέγχη τά ἀποστραγγιστικά ἔργα τῆς Κωπαΐδος. (Φωτ.: Εἰρήνη Λ. Μπουρδάκου)

Ἄποψις τῆς Κωπαΐδος ἀπό τήν ἀκρόπολι τοῦ Γλᾶ.
(Φωτ.: Εἰρήνη Λ. Μπουρδάκου)

Ἐπίλογος

Ἔχοντας ἐξετάσει, στά περιωρισμένα πλαίσια τοῦ παρόντος τόμου, ὅλες τίς παραμέτρους τίς ἀφοροῦσες στήν λεγομένη κάθοδο τῶν Δωριέων, εἴμεθα εἰς θέσι νά παραθέσουμε τά κύρια σημεῖα, στά ὁποῖα ἑστιάζονται τά ἐπιχειρήματά μας, τά ὁποῖα ἀποδεικνύουν ὅτι ἡ κάθοδος αὐτή δέν ἐπραγματοποιήθη ποτέ τοὐλάχιστον μέ τόν τρόπο πού ἀναφέρεται. Σκοπός τῆς παραθέσεως εἶναι ἡ ἀπόδοσις ἐπιχειρημάτων ἀντικρούσεως τῶν ὀπαδῶν τῆς τετριμένης θεωρίας.

1) Οἱ Δωριεῖς ἦσαν νομάδες, πρόγονοι τῶν σημερινῶν Σαρακατσάνων, οἱ ὁποῖοι διαβιοῦσαν ὡς ποιμένες στίς περιοχές τῆς Ἠπείρου, τῆς βορείου Θεσσαλίας καί τῆς νοτίου Μακεδονίας.

2) Γενάρχης τους ἦτο ὁ Δῶρος, ὁ υἱός τοῦ Ἕλληνος, υἱός μέ τήν σειρά του τοῦ Δευκαλίωνος. Ἆρα οἱ Δωριεῖς ἦσαν ἐπίσης γηγενεῖς.

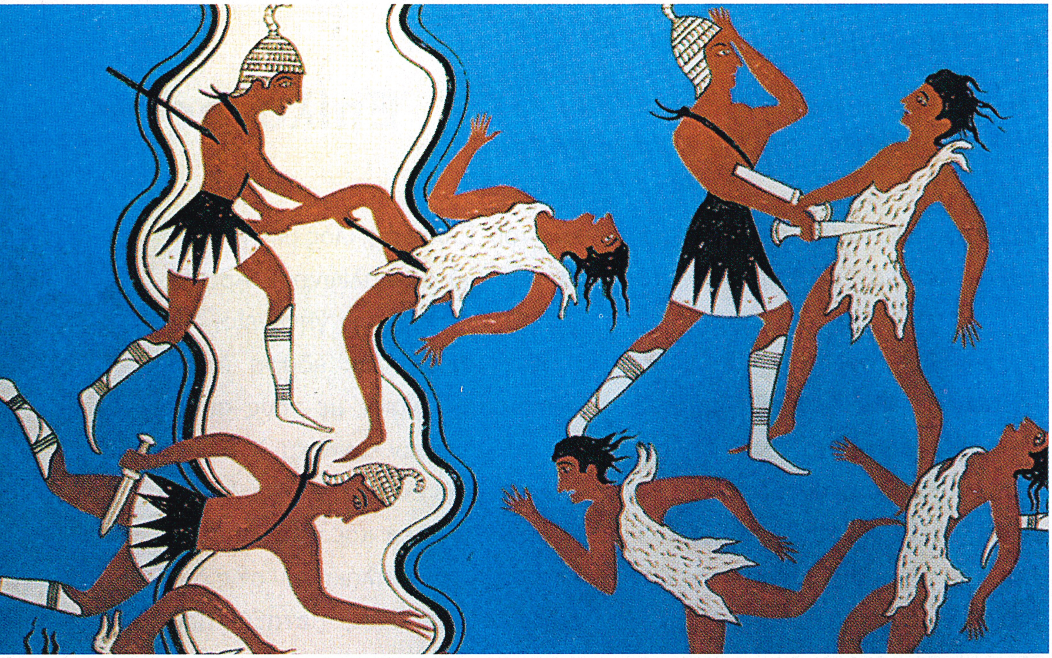
3) Κατοικοῦσαν σέ ἐδάφη ὅπου ζοῦσαν καί Ἀχαιοί, μέ τούς ὁποίους συνυπῆρχαν εἰρηνικά.

4) Ἀπό πολύ ἐνωρίς συνεδέθησαν μέ τόν Ἡρακλέα καί τούς ἀπογόνους του καί ἐνεπλάκησαν στίς δυναστικές διαμάχες μεταξύ τῶν ἀχαϊκῶν δυναστικῶν οἴκων, ὡς σύμμαχοι τῶν Ἡρακλειδῶν.

5) Σέ καμμία περίπτωσι δέν συνδέονται μέ τήν εἰσαγωγή τοῦ σιδήρου στήν Ἑλλάδα, ἡ κατεργασία τοῦ ὁποίου ἐπραγματοποιεῖτο ἤδη ἀπό τά μέσα τοῦ 15ου π.Χ. αἰ.

6) Ἐλάχιστα συνδέονται μέ τήν καταστροφή τῶν μυκηναϊκῶν κέντρων στήν Πελοπόννησο, τά ὁποῖα κατά πᾶσα πιθανότητα ἔπεσαν θύματα τῶν Λαῶν τῆς Θα-

Ἡ πρόσοψις τοῦ τάφου τοῦ Φιλίππου τοῦ Β' τοῦ πατρός τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου στήν Βεργίνα. Ἡ τοιχογραφία μέ τό κυνῆγι πού κοσμεῖ τό πάνω μέρος της εἶναι ἔργο ἑνός μεγάλου ζωγράφου τοῦ β΄ ἡμίσεως τοῦ 4ου αἰ. π.Χ. Οἱ Μακεδόνες ἀποτελοῦν κατ' ἐξοχήν Δωρικό φῦλο, γι' αὐτό καί ὁ μυθικός γενάρχης τοῦ Βασιλικοῦ τους Οἴκου ἦταν ὁ Ἡρακλῆς. Ὡς Ἡρακλεῖδες δέ ἐλάμβαναν μέρος καί στούς Ὀλυμπιακούς Ἀγῶνες.

Τοιχογραφία ἀπό τό μυκηναϊκό ἀνάκτορο τοῦ Κορυφασίου, στήν ὁποία εἰκονίζεται συμπλοκή μεταξύ Ἀχαιῶν καί ὀρεσιβίων πολεμιστῶν.

λάσσης.

7) Σέ καμμία περίπτωσι δέν διέθεταν τόν πληθυσμιακό ὄγκο οὔτε ἦσαν γνῶστες τῆς πολεμικῆς τέχνης, σέ βαθμό ὥστε νά μποροῦν νά πνίξουν τήν Πελοπόννησο στό αἷμα.

8) Μέ ἐξαίρεσι τήν μάχη τήν ὁποία ἔδωσαν, ὡς σύμμαχοι τῶν Ἡρακλειδῶν κατά τῶν Μυκηναίων καί τῶν συμμάχων τους, δέν ἀναφέρονται συγκρούσεις αὐτῶν μέ τούς Ἀχαιούς κατοίκους τῆς Πελοποννήσου.

9) Δέν συνδέονται μέ τούς Μεσσηνιακούς πολέμους, οἱ ὁποῖοι ξεκίνησαν τρεῖς σχεδόν αἰῶνες μετά ἀπό τήν κάθοδο τῶν Ἡρακλειδῶν στήν Πελοπόννησο.

10) Δέν συνδέονται, ὅσο πιστεύεται, μέ τούς λεγομένους σκοτεινούς αἰῶνες.

Αἰγύπτιοι δορυφόροι. Ἄνδρες ὅπως οἱ εἰκονιζόμενοι ἀποτελοῦσαν τόν κορμό τῶν Αἰγυπτιακῶν φαραωνικῶν στρατῶν. Αὐτοί ἦταν πού κατώρθωσαν νά ἀναχαιτίσουν τίς ἐπιδρομές τῶν «Λαῶν τῆς Θαλάσσης».

Παραρτήματα

Τά στοιχεῖα, τά ὁποῖα ἀνεφέρθησαν στόν παρόντα τόμο, δέν ἀποτελοῦν φυσικά ἑπτασφράγιστα κρατικά μυστικά. Εἶναι προσβάσιμα σέ ὅλους, καί ἀσφαλῶς σέ πολύ μεγαλύτερο βαθμό στούς εἰδικούς, οἱ ὁποῖοι θά ὤφειλαν νά ἀναθεωρήσουν τίς ὑπάρχουσες θεωρίες καί νά παύσουν ἐπί τέλους νά τίς διδάσκουν στά Ἑλληνόπουλα. Τό διά ποίους λόγους κάτι τέτοιο δέν συμβαίνει μποροῦν οἱ ἀναγνῶστες νά τό κρίνουν μόνοι τους.

1) Ἡροδότου I, 56, 3 περί τῆς καταγωγῆς τῶν Δωριέων.

«Ἐπί μέν γάρ Δευκαλίωνος βασιλέος οἴκεε γῆν τήν Φθιῶτιν, ἐπί δέ Δώρου τοῦ Ἕλληνος τήν ὑπό τήν Ὄσσαν τε καί τόν Ὄλυμπον χώρην, καλεομένην δέ Ἱστιαιῶτιν. Ἐκ δέ τῆς Ἱστιαιώτιδος ὡς ἐξανέστη ὑπό Καδμείων, οἴκεε ἐν Πίνδῳ Μακεδνόν καλεόμενον· ἐνθεῦτεν δὲ αὖτις ἐς τήν Δρυοπίδα μετέβη καί ἐκ τῆς Δρυοπίδος οὕτως ἐς Πελοπόννησον ἐλθόν Δωρικόν ἐκλήθη».

«Κατά τήν διάρκεια τῆς βασιλείας τοῦ Δευκαλίωνος κατοικοῦσαν στήν Φθιώτιδα, κατά δέ τήν βασιλεία τοῦ Δώρου, τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἕλληνος, κατοίκησαν στήν περιοχή μεταξύ Ὄσσης καί Ὀλύμπου, ἡ ὁποία ὠνομαζόταν τότε Ἱστιαιῶτις. Ἀπό ἐκεῖ ὅμως ἐδιώχθη-

Τοπίο μέ τόν ναό τοῦ Ἀπόλλωνος στήν Φιγάλεια νά διακρίνεται στό βάθος. Οἱ Δωριεῖς, σύμφωνα μέ τήν παράδοσι δέν κατέκτησαν τήν Ἀρκαδία. Προφανῶς ἦταν ζωντανή στήν μνήμη αὐτῶν ἡ βοήθεια πού τούς προσέφερε ὁ Ἡρακλῆς καί οἱ Ἀρκάδες στρατιῶτες τους, στόν πόλεμο τους κατά τῶν Λαπιθῶν.

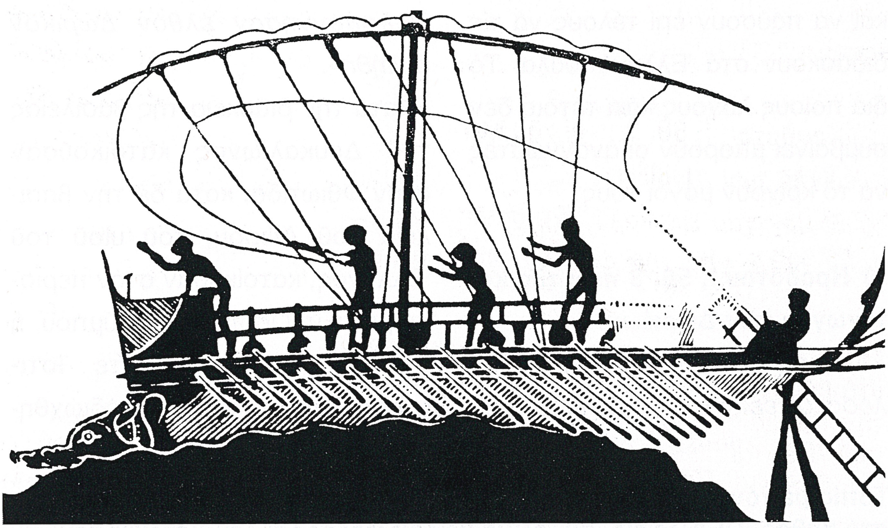

**Μυκηναϊκή πεντηκόντορος.
Πλοῖα ὅπως τό εἰκονιζόμενο ἀποτελοῦσαν
τόν κύριο τύπο πολεμικοῦ σκάφους ἀπό
τήν Μυκηναϊκή ἕως καί τήν Γεωμετρική περίοδο.**

σαν ὑπό τῶν Καδμείων, κατοίκησαν στήν Πίνδο καί ὠνομάσθησαν Μακεδνοί. Κατόπιν μετέβησαν στήν Δρυοπίδα καί ἀπό ἐκεῖ στήν Πελοπόννησο, ὅπου ὠνομάσθησαν Δωριεῖς».

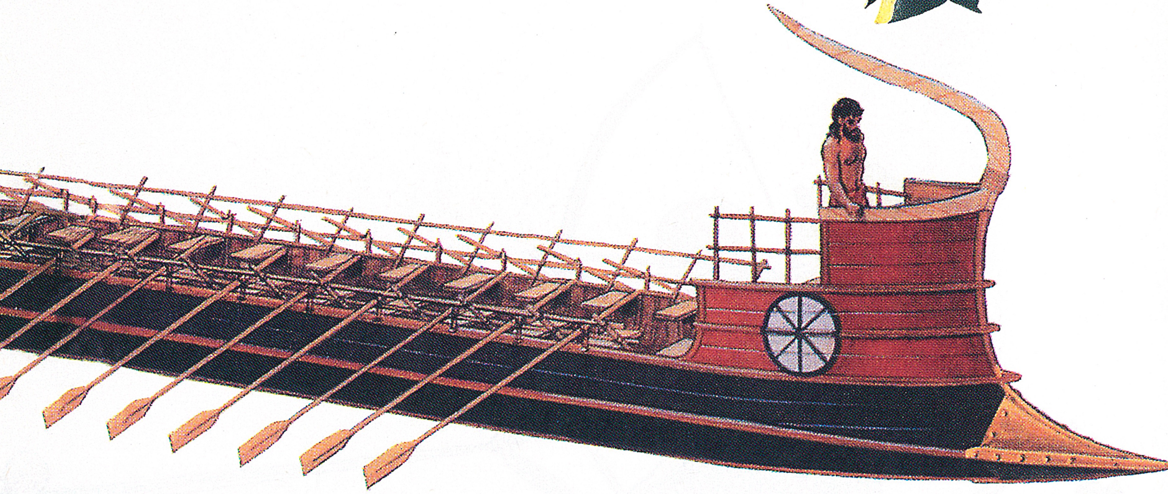
2) Διόδωρου Σικελιώτου περί Ἡρακλέους καί Μινυῶν(Δ, 10, 11)

«Ὅς γε τήν ἡλικίαν ἔφηβος ὤν πρῶτον μέν ἠλευθέρωσε τάς Θήβας, ἀποδιδούς ὡς πατρίδι τάς

Ἑλληνικό πολεμικό πλοῖο παρόμοιο μέ αὐτά, μέ τά ὁποῖα οἱ «Λαοί τῆς Θαλάσσης», ἀλλά καί οἱ προπάτορές τους ὤργωναν στήν κυριολεξία τίς θάλασσες.

προσηκούσας χάριτας. Ὑποτεταγμένων γάρ τῶν Θηβαίων Ἐργίνῳ τῷ βασιλεῖ τῶν Μινυῶν, καί κατ' ἐνιαυτόν ὡρισμένους φόρους τελούντων, οὐ καταπλαγείς τήν τῶν δεδουλωμένων ὑπεροχήν ἐτόλμησε πρᾶξιν ἐπιτελέσαι περιβόητον· τούς γάρ παραγενομένους τῶν Μινυῶν ἐπί τήν ἀπαίτησιν τῶν δασμῶν καί μεθ' ὕβρεως εἰσπραττομένους ἀκρωτηριάσας ἐξέβαλεν ἐκ τῆς πόλεως. Ἐργίνου δ' ἐξαιτοῦντος τόν αἴτιον, Κρέων βασιλεύων τῶν Θηβαίων, καταπλαγείς τό βάρος τῆς ἐξουσίας, ἕτοιμος ἦν ἐκδιδόναι τόν αἴτιον τῶν ἐγκλημάτων. Ὁ δ' Ἡρακλῆς πείσας τούς ἡλικιώτας ἐλευθεροῦν τήν πατρίδα, κατέσπασεν ἐκ τῶν ναῶν τάς προσηλωμένας πανοπλίας, ἅς οἱ πρόγονοι σκῦλα τοῖς θεοῖς ἦσαν ἀνατεθεικότες· οὐ γάρ ἦν εὑρεῖν κατά τήν πόλιν ἰδιωτικόν ὅπλον διά τό τούς Μινύας παρωπλικέναι τήν πόλιν, ἵνα μηδεμίαν λαμβάνωσιν οἱ κατά τάς Θήβας ἀποστάσεως ἔννοιαν. Ὁ δ' Ἡρακλῆς πυθόμενος Ἐργῖνον τόν βασιλέα τῶν Μινυῶν προσάγειν τῇ πόλει μετά στρατιωτῶν, ἀπαντήσας αὐτῷ κατά τινα στενοχωρίαν καὶ τό μέγεθος τῆς τῶν πολεμίων δυνάμεως ἄχρηστον ποιήσας, αὐτόν τε τόν Ἐργῖνον ἀνεῖλε καί τούς μετ' αὐτοῦ σχεδόν ἅπαντας ἀπέκτεινεν. Ἄφνω δέ προσπεσών τῇ πόλει τῶν Ὀρχομενίων καί παρεισπεσών ἐντός τῶν πυλῶν τά τε βασίλεια τῶν Μινυῶν ἐνέπρησε καί τήν πόλιν κατέσκαψε».

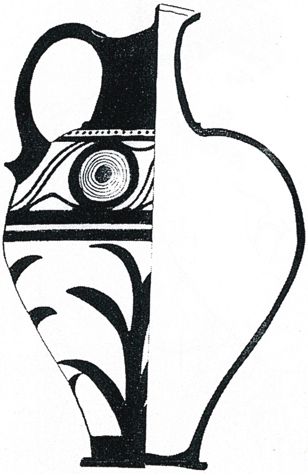
«Καί πράγματι ἐνῶ ἦταν ἀκόμα ἔφηβος, πρῶτα - πρῶτα ἐλευθέρωσε τήν Θήβα ἀποδίδοντας ἔτσι

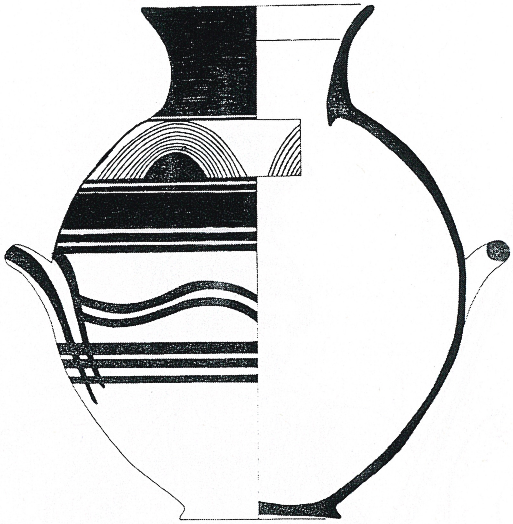
Αἰγυπτιακό πολεμικό ἅρμα,
ἀπό τό ὁποῖο ὁ Φαραώ Ραμσῆς τοξεύει τούς ἐχθρούς του.

στήν γενέτειρά του τήν ὀφειλόμενη χάρι. Γιατί ἄν καί οἱ Θηβαῖοι εἶχαν ὑποταχθῆ στόν Ἐργῖνο τόν βασιλέα τῶν Μινυῶν καί κάθε χρόνο ἐπλήρωναν ὡρισμένους φόρους, ὁ Ἡρακλῆς δέν φοβήθηκε τήν ὑπέρτερη δύναμι τῶν κατακτητῶν καί ἐτόλμησε νά ἐπιτελέση μιά περιβόητη πρᾶξι. Ὅταν δηλαδή οἱ εἰσπράκτορες τῶν Μινυῶν ἐμφανίσθηκαν γιά τούς φόρους καί προχωροῦσαν στό ἔργο τους μέ ἀλαζονεία, ὁ Ἡρακλῆς τούς ἀκρωτηρίασε καί τούς ἐπέ-

1450 π.Χ.

1090-1000 π.Χ.

900 π.Χ.

1000-900 π.Χ.

Ἀγγεῖα τῆς Μυκηναϊκῆς, Ὑστερομυκηναϊκῆς καί Γεωμετρικῆς Περιόδου. Εἶναι ἐμφανέστατες οἱ ὁμοιότητες τῶν διακοσμητικῶν μοτίβων, γεγονός τό ὁποῖο ὑποδεικνύει τήν κατασκευή τους ἀπό Ἕλληνες τεχνῖτες. Τά ἀνωτέρω εὑρήματα καταρρίπτουν τόν θρῦλο περί «σκοτεινῶν αἰώνων».

ταξε ἔξω ἀπό τήν πόλι. Κι ὅταν ὁ Ἐργῖνος ζητοῦσε νά τοῦ παραδώσουν τόν δράστη, ὁ Κρέων, ὁ ὁποῖος ἦταν βασιλεύς τῶν Θηβῶν, φοβισμένος ἀπό τήν μεγάλη δύναμι τοῦ Ἐργίνου, ἦταν ἕτοιμος νά παραδώση τόν ὑπεύθυνο τοῦ ἐγκλήματος. Κι ὁ Ἡρακλῆς ἔπεισε τούς νέους τῆς ἡλικίας του νά ἐλευθερώσουν τήν πατρίδα καί ξεκρέμασε ἀπό τούς ναούς τίς πανοπλίες πού ἦσαν καρφωμένες στούς τοίχους, ἀφιερωμένες ἀπό τούς προγόνους στούς θεούς ὡς λάφυρα ἀπό τούς πολέμους. Γιατί ἦταν ἀδύνατον νά εὑρεθοῦν ὅπλα στήν πόλι στά χέρια ἰδιωτῶν, ἀφοῦ οἱ Μινύαι εἶχαν παροπλίσει τήν πόλι ὥστε οἱ Θηβαῖοι νά μήν σκεφθοῦν ποτέ νά ἐπαναστατήσουν. Κι ὁ Ἡρακλῆς ὅταν ἔμαθε, ὅτι ὁ Ἐργῖνος, ὁ βασιλεύς τῶν Μινυῶν, ἐβάδιζε μέ στρατό ἐναντίον τῆς πόλεως, βγῆκε καί τόν προϋπάντησε σέ ἕνα στενό μέρος, ὅπου ἀχρήστευσε τήν δύναμι τῶν ἐχθρῶν, ἐσκότωσε τόν ἴδιο τόν Ἐργῖνον καί κατέσφαξε τόν στρατό του. Κι ὥρμησε αἰφνιδιαστικά στήν πόλι τῶν Ὀρχομενίων, ἐπέρασε μέσα ἀπό τίς πύλες κι ἔκαυσε τά ἀνάκτορα τῶν Μινυῶν καί ἰσοπέδωσε τήν πόλι».

3) Διοδώρου Σικελιώτου περί Ἡρακλέους καί πολέμου Δωριέων καί Λαπιθῶν (Δ 37,3)

«Μετά δέ τήν τῶν Δρυόπων ἀνάστασιν, πολέμου συνεστῶτος τοῖς Δωριεῦσι τοῖς τήν Ἑστιαιῶτιν καλουμένην οἰκοῦσιν, ὧν ἐβασίλευεν Αἰγίμιος, καί τοῖς Λαπίθαις τοῖς περί τόν Ὄλυμπον ἱδρυμένοις, ὧν ἐδυνάστευε Κόρωνος ὁ Καινέως, ὑπερεχόντων δέ τῶν Λαπιθῶν πολύ ταῖς δυνάμεσιν, οἱ Δωριεῖς κατέφυγον ἐπί τόν Ἡρακλέα καί

Ὁ Ἀχιλλεύς ὑπῆρξε, σύμφωνα μέ τόν Γερ. Καψάλη, ὁ πρῶτος Δωριεύς ἥρως. Οἱ Δωριεῖς δέν ἦσαν ἄλλοι ἀπό τούς Ἕλληνες πού ἀναφέρει ὁ Ὅμηρος στήν «Ἰλιάδα» του. Οἱ Δωριεῖς δέν κατέβηκαν ἀπό κανένα Βορρᾶ. Κατοικοῦσαν στήν Ἑλλάδα, μαζί μέ τούς Ἀχαιούς, ἀπό τούς ὁποίους ξεχώριζαν ἀπό τόν λιγώτερο ἀστικό τρόπο ζωῆς τους, ὅπως ἀκριβῶς καί στούς κλασικούς χρόνους οἱ Αἰτωλοί καί οἱ Ἠπειρῶται ὑστεροῦσαν ἔναντι τῶν Ἀθηναίων, γιά παράδειγμα, στόν τομέα τῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἀστικοῦ τρόπου ζωῆς. Παρ' ὅλα αὐτά κανείς δέν ἀπετόλμησε νά θεωρήση ὅτι δέν ἦσαν Ἕλληνες.

σύμμαχον αὐτόν ἐκάλεσαν ἐπί τρίτῳ μέρει τῆς Δωρίδος χώρας καί τῆς βασιλείας· πείσαντες δέ κοινῇ τήν ἐπί τούς Λαπίθας στρατείαν ἐποιήσαντο. Ὁ δ' Ἡρακλῆς ἔχων ἀεί τούς μεθ' ἑαυτοῦ στρατεύσαντας Ἀρκάδας καί μετά τούτων χειρωσάμενος τούς Λαπίθας, αὐτόν τε τόν βασιλέα Κόρωνον ἀνεῖλε καί τῶν ἄλλων τούς πλείστους κατακόψας ἠνάγκασεν ἐκχωρῆσαι τῆς ἀμφισβητησίμου χώρας. Τούτων δέ πραχθέντων, Αἰγιμίῳ μέν τό ἐπιβάλλον τῆς χώρας τρίτον μέρος παρέθετο καί παρεκελεύσατο φυλάττειν τοῖς ἀπ' αὐτοῦ».

«Μετά τήν καταστροφή τῶν Δρυόπων κηρύχθηκε πόλεμος ἀνάμεσα στούς Δωριεῖς πού κατοικοῦσαν στήν χώρα ἡ ὁποία εἶναι γνωστή ὡς Ἑστιαιῶτις κι εἶχαν βασιλέα τόν Αἰγίμιο καί στούς Λαπίθες οἱ ὁποῖοι ἦσαν ἐγκατεστημένοι στόν Ὄλυμπο καί εἶχαν βασιλέα τόν Κόρωνο, υἱό τοῦ Καινέα. Καί καθώς οἱ Λαπίθες ὑπερτεροῦσαν κατά πολύ στήν δύναμι, οἱ Δωριεῖς κατέφυγαν στόν Ἡρακλῆ καί τόν ἐκάλεσαν νά τούς βοηθήση μέ ἀντιπαροχή τό

Ὕστερος Μυκηναῖος ἱππέας.

Δύο ἀπόψεις ἀπό τό Λευκαντί τῆς Εὐβοίας. Τό Λευκαντί ἀποτελεῖ τήν πιό καλή ἀπάντησι σέ ὅσους μᾶς ὁμιλοῦν περί τῶν συνεχῶν ἀφίξεων μεταναστευτικῶν κυμάτων ἀπό τόν Βορρᾶ ἤ ἀπό τήν Ἀνατολή στήν Ἑλλάδα. Στήν συγκεκριμένη θέσι ὑπῆρχε τεκμηριωμένα κατοίκησις ἀπό τήν Νεολιθική Ἐποχή ἕως καί τούς Βυζαντινούς χρόνους. Κατά τήν διάρκεια δέ τῶν λεγομένων «σκοτεινῶν αἰώνων» στόν συγκεκριμένο οἰκισμό ὄχι μόνον δέν ὑπῆρξε μείωσις τοῦ πληθυσμοῦ, ἀλλά ἀντίθετα ἐπαρουσιάσθη αὔξησις. (Φωτ.: Εἰρ. Λ. Μπουρδάκου)

ἕνα τρίτο τῆς χώρας τους καί τῆς βασιλείας. Καί ἀφοῦ τόν ἔπεισαν, ἔκαναν ἀπό κοινοῦ τήν ἐκστρατεία ἐναντίον τῶν Λαπιθῶν. Κι ὁ Ἡρακλῆς ἔχοντας πάντα μαζί του τούς Ἀρκάδες οἱ ὁποῖοι τόν συνώδευαν στίς ἐκστρατεῖες, ἀφοῦ ὑπέταξε τούς Λαπίθες, ἐσκότωσε τόν ἴδιο τόν βασιλέα τους Κόρωνο καί κατέκοψε τούς περισσοτέρους ἀπό τούς ἄλλους καί τούς ἀνάγκασε νά ὑποχωρήσουν ἀπό τήν ἀμφισβητούμενη περιοχή. Ὅταν ἔγιναν αὐτά ἐμπιστεύθηκε στόν Αἰγίμιο τό τρίτο τῆς χώρας του μέ τήν ἐντολή νά τό κρατῆ γιά τούς ἀπογόνους του».

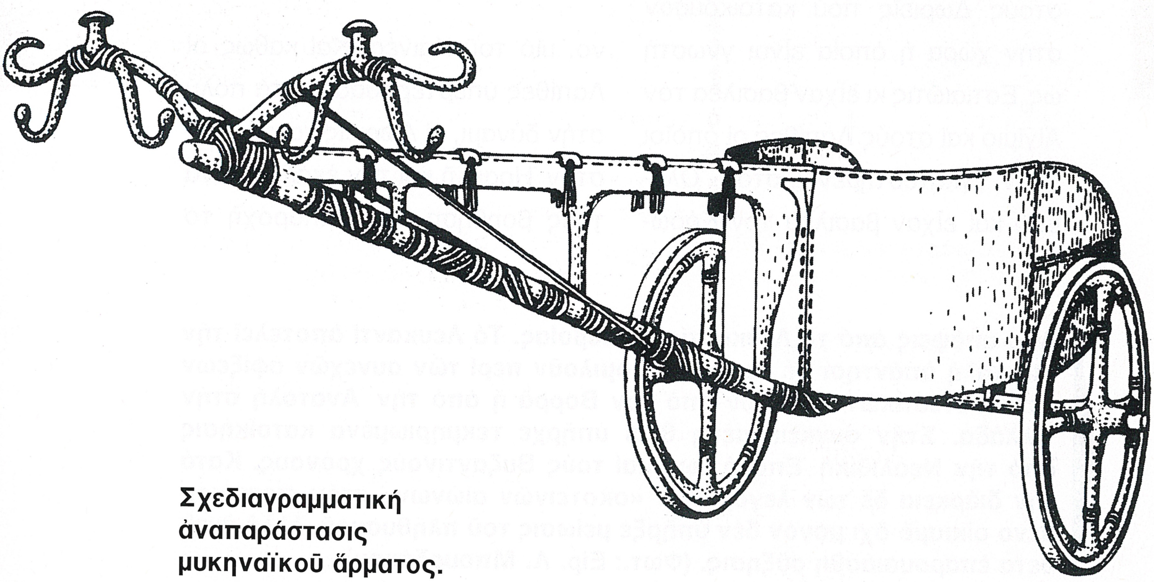
4) Ὁμήρου Ὀδύσσεια τ 172 -177

«Κρήτη τίς γαῖ' ἔστι, μέσῳ ἐνί οἴνοπι πόντῳ καλή καί πίειρα, περίρρυτος· ἐν δ' ἄνθρωποι πολλοί, ἀπειρέσιοι καί ἐννήκοντα πόληες. Ἄλλη δ' ἄλλων γλῶσσα μεμιγμένη· ἐν μέν Ἀχαιοί, ἐν δ' Ἐτεόκρητες μεγαλήτορες, ἐν δέ Κύδωνες, Δωριέες τε τριχάϊκες δῖοί τε Πελασγοί»

5) Καθηγητοῦ Ἀθ. Παπαδοπούλου: Ἡ ἐποχή τοῦ λίθου στήν Ἤπειρο

«Συγκεφαλαιώνοντας μέ βάσι τήν μελέτη τῶν λίγων Νεολιθικῶν λειψάνων τήν ὁποία ἐπιχειρήσαμε ἀνωτέρω, παρατηροῦμε τά ἑξῆς :

1. Ὅσο κι ἄν θεωρηθοῦν πενιχρά

Σχεδιαγραμματική ἀναπαράστασις μυκηναϊκοῦ ἅρματος.

Ἕλληνες πολεμιστές τῶν ἀρχαϊκῶν χρόνων. Φέρουν τυπικό ἐξοπλισμό τῆς ἐποχῆς, ἀποτελούμενο ἀπό κωδωνόσχημο θώρακα, κορινθιακό κράνος, ὅπλον (ἀσπίδα) καί κνημίδες. Αὐτό πού ξενίζει εἶναι ἡ ἀπεικόνισις τεθρίππου πολεμικοῦ ἅρματος. Γνωρίζουμε ὅτι τό ἅρμα ὡς πολεμικό μέσον ἐξηκολούθησε νά χρησιμοποιῆται ὥς καί τόν 6ο αἰ. π.Χ. στήν Ἑλλάδα καί ὥς τόν 4ο στήν ἑλληνική ἀποικία Κυρήνη.

τά ἐπιφανειακά εὑρήματα, εἶναι ἀρκετά γιά νά βεβαιώσουμε τήν ὕπαρξι Νεολιθικοῦ πολιτισμοῦ στήν Ἤπειρο ἀπό τήν 6η χιλιετία (περίπου 5400 π.Χ.) καί τήν συνεχῆ κατοίκησί της ἀπό τήν προηγουμένη Παλαιολιθική Ἐποχή. Διαπιστώνεται ἐπίσης συνέχεια πολιτισμοῦ ἀπό τήν Νεώτερη Νεολιθική στήν ἑπόμενη ἐποχή τοῦ Χαλκοῦ.

2. Κρίνοντας ἀπό τήν κατανομή

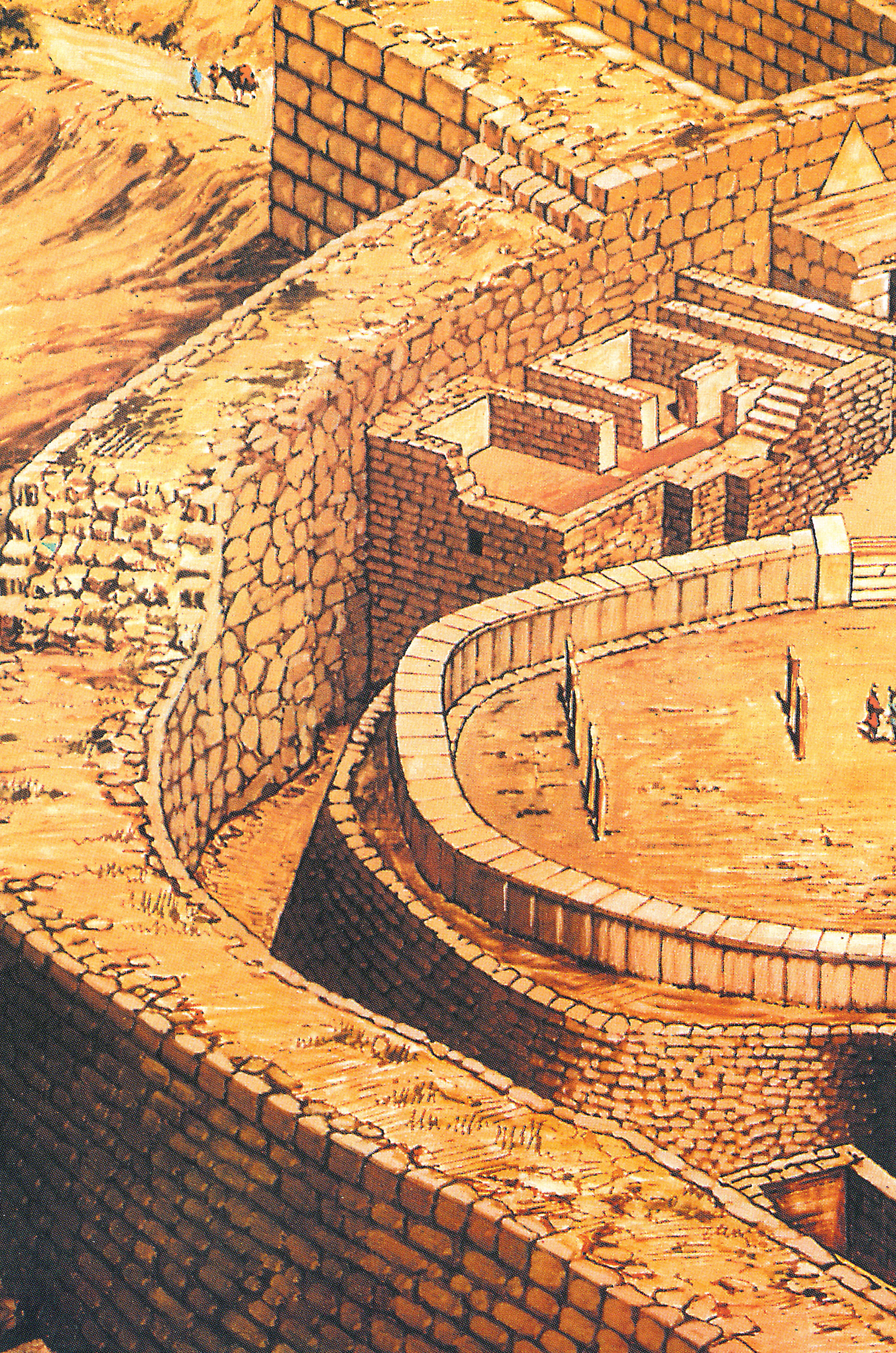

Στέλιος

τῶν μέχρι σήμερα γνωστῶν (1974) θέσεων, μποροῦμε νά ποῦμε ὅτι οἱ Νεολιθικοί κάτοικοι τῆς Ἠπείρου, ἐνῶ συνέχισαν νά εἶναι σπηλαιόβιοι (Σίδερη, Καστρίτσα, Ψάκα), παράλληλα ζοῦσαν στίς ἑλώδεις πεδιάδες (Παραμυθιᾶς) καί σέ θέσεις κοντά σέ ποτάμια (Λοῦρο-χωριό) καί σέ λίμνες (Ἰωάννινα) ἀσχολούμενοι μέ τήν κτηνοτροφία (αἰγοπρόβατα, βοοειδῆ), τήν γεωργία (λείψανα σπόρων δημητριακῶν δέν ἔχουν ὅμως ἀκόμα εὑρεθῆ) τό κυνῆγι καί τήν ἁλιεία. Ἴχνη μονίμων οἰκισμῶν, γιά τήν ὥρα λείπουν καί τοῦτο εἶναι ἕνα σοβαρό κενό στήν γνῶσι μας, ἄν παραδεχθοῦμε ὅτι γεωργία - κτηνοτροφία - μόνιμος οἰκισμός ἀποτελοῦν τά βασικά στοιχεῖα καί γνωρίσματα τοῦ Νεολιθικοῦ πολιτισμοῦ. Χωρίς φυσικά νά ἀποκλείεται ἡ μελλοντική ἀνακάλυψι τέτοιων οἰκισμῶν στήν περιοχή εἶναι πολύ πιθανόν ἡ ἔλλειψη αὐτή νά ὀφείλεται στό γεγονός ὅτι οἱ κάτοικοι ἦσαν νομάδες μετακινούμενοι ἀνάλογα μέ τίς καιρικές συνθῆκες καί τίς ἀνάγκες διαβιώσεώς τους, ἀπό τίς ὀρεινές (Πίνδος) στίς πεδινές (Παραμυθιά, Λοῦρος) θέσεις».

6) Τζών Τσάντγουικ: Ὁ Μυκηναϊκός Κόσμος.

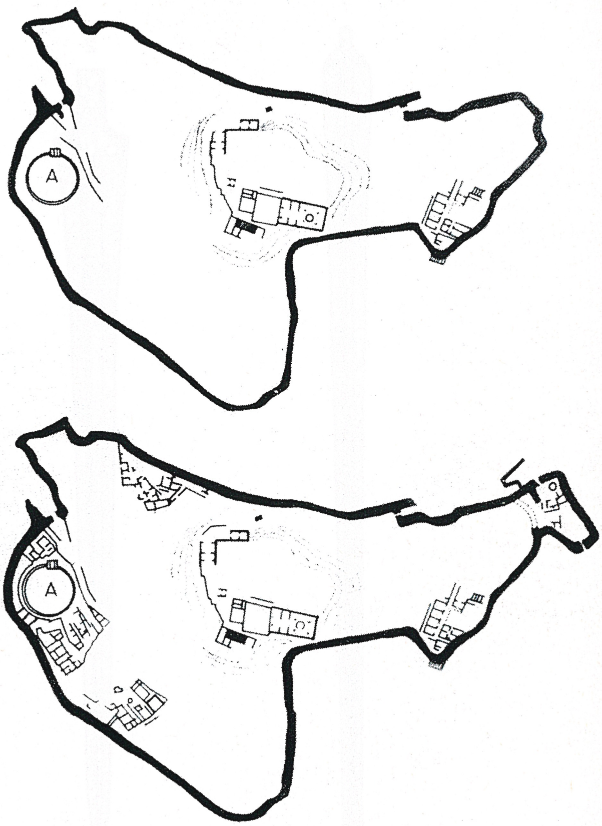
«Ἄλλοτε ἦταν συνήθεια νά κρατᾶμε γιά τούς Δωριεῖς τόν ἀρνητικό ρόλο στήν μυκηναϊκή τραγωδία. Οἱ Δωριεῖς, σέ μεταγενέστερα χρόνια, ἦταν τό ἐπικρατέστερο στοιχεῖο τοῦ πληθυσμοῦ στά νότια καί στά δυτικά τμήματα τῆς κυρίως Ἑλλάδος. Διατηροῦσαν τήν παράδοσι κάποιας ἐχθρότητας πρός τούς Ἴωνες - πού ἦταν τό ἐπικρατέστερο στοιχεῖο τοῦ πληθυσμοῦ στό Κεντρικό Αἰγαῖο - καί κορυφαία ἐκδήλωσί της ἦταν ὁ μεγάλος πόλεμος τοῦ 5ου αἰώνα (Πελοποννησιακός) πού κράτησε 27 ὁλόκληρα χρόνια. Οἱ Δωριεῖς βέβαια ἦταν οἱ ὠφελημένοι ἀπό τήν μυκηναϊκή κατάρρευσι, κι ἦταν

Ἕλληνας "ὁπλίτης" τῆς ἐποχῆς τῶν Τρωϊκῶν.
Παρόμοια ὡπλισμένοι ἦσαν οἱ πρόμαχοι καί τῶν δύο παρατάξεων.
Ἡ ἀπεικόνισις εἶναι ἐμπνευσμένη ἀπό τό «ἀγγεῖο τῶν πολεμιστῶν».
Ὁ ἄνδρας φέρει ὀρειχάλκινο θώρακα καί κράνος, κνημίδες, δόρυ,
σπαθί καί βοιωτική ἀσπίδα, κατ' εὐθεῖαν ἀπόγονο τῆς ὀκτώσχημης.

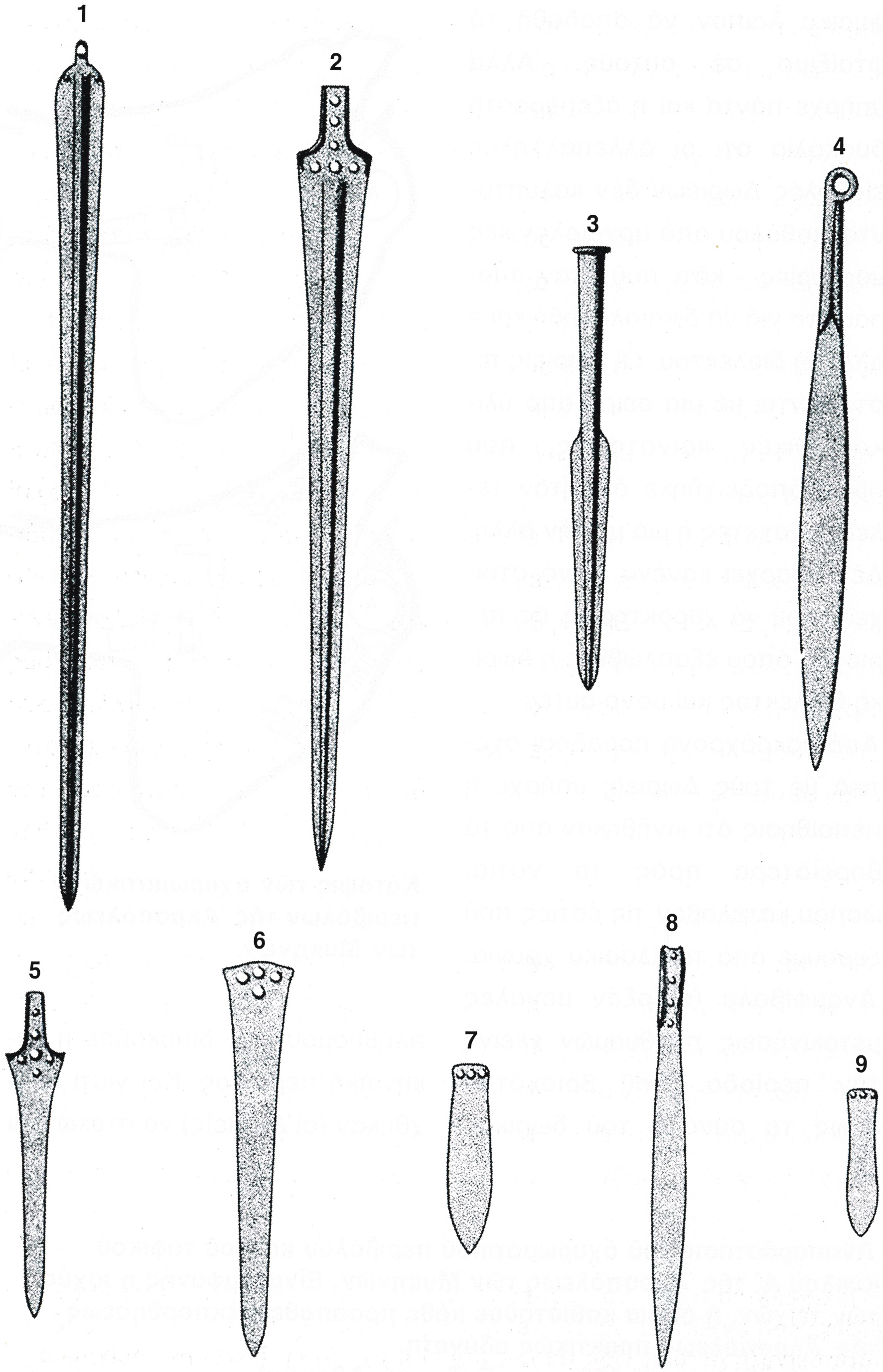
φυσικό λοιπόν νά ἀποδοθῆ τό φταίξιμο σέ αὐτούς. Ἀλλά ὑπῆρχε πάντα καί ἡ ἀξεπέραστη δυσκολία ὅτι οἱ ἀλλεπάλληλες εἰσβολές Δωριέων δέν καλύπτονται καθόλου ἀπό ἀρχαιολογικές μαρτυρίες - κάτι πού ἦταν ἀπαραίτητο γιά νά δικαιολογηθῆ καί ἡ ἀλλαγή διαλέκτου. Οἱ Δωριεῖς πιστώνονται μέ μιά σειρά ἀπό ὑλικοτεχνικές καινοτομίες, πού ὅμως ἀποδείχθηκε ὅτι ἦταν τελείως ἄσχετες ἡ μιά μέ τήν ἄλλη. Δέν ὑπάρχει κανένα κοινό στοιχεῖο πού νά χαρακτηρίζη τίς περιοχές ὅπου ἐξαπλώθηκε ἡ δωρική διάλεκτος καί μόνο αὐτές.

Ἀπό μακρόχρονη παράδοσι σχετικά μέ τούς Δωριεῖς ὑπῆρχε ἡ πεποίθησις ὅτι κινήθηκαν ἀπό τά βορειότερα πρός τά νότια, ὥσπου κατέλαβαν τίς ἑστίες πού ξέρουμε ἀπό τά κλασικά χρόνια. Ἀναμφίβολα ὑπῆρξαν μεγάλες μετακινήσεις πληθυσμῶν ἐκείνη τήν περίοδο. Ποῦ βρισκόταν ὅμως τό σύνολο τοῦ δωρικοῦ πληθυσμοῦ ὅσο διαρκοῦσε ἡ μυκηναϊκή περίοδος; Καί γιατί ἀνέχθηκαν (οἱ Δωριεῖς) νά στέκωνται

Κάτοψις τῶν ὀχυρωματικῶν περιβόλων τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Μυκηνῶν.

Ἀναπαράστασις τοῦ ὀχυρωματικοῦ περιβόλου καί τοῦ ταφικοῦ κύκλου Α΄ τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Μυκηνῶν. Εἶναι ἐμφανής ἡ ἰσχύς τῶν τειχῶν, ἡ ὁποία καθιστοῦσε κάθε προσπάθεια ἐκπορθήσεως τῆς Ἀκροπόλεως πρακτικῶς ἀδύνατη.
(Ἱστορία Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, Ἐκδοτική Ἀθηνῶν)

1
2
3
4
5
6
7
8
9

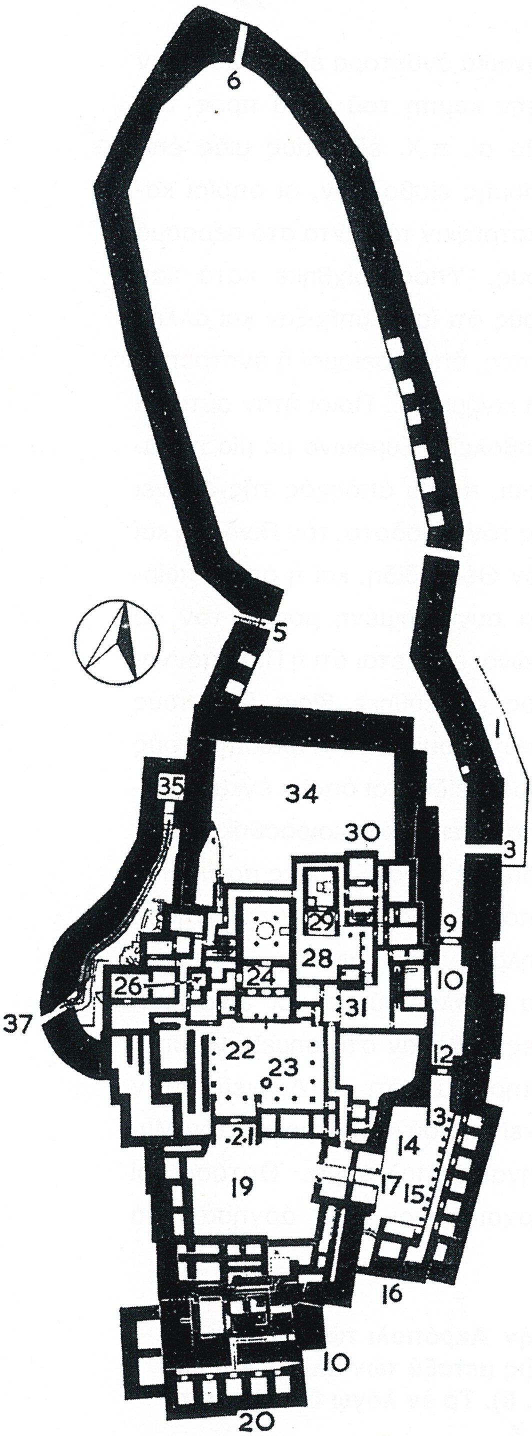
παράμερα στό καρτέρι, ὥσπου νά ὡριμάση ὁ καιρός γιά νά εἰσορμήσουν; Ἡ περίοδος πού ἐκτείνεται ἀπό τόν ΙΑ' ὥς τόν Η' αἰῶνα εὔστοχα χαρακτηρίσθηκε ὡς «Σκοτεινή Ἐποχή τῆς Ἑλλάδος». Κι ὁ λόγος εἶναι ὅτι ἐλάχιστη ἀκόμα πληροφόρησι διαθέτουμε γι' αὐτήν τήν περίοδο, ἐκτός ἀπό πενιχρές εἰδήσεις πού περικλείονται στά εὑρήματα μερικῶν ἄσημων τάφων.

Ἡ ἐπιθυμία μου εἶναι νά τελειώσω ἐδῶ μέ ἕνα ἐρωτηματικό. Δέν νομίζω ὅτι ἡ Σκοτεινή Ἐποχή θά παραμείνη ἀφώτιστη πέρα γιά πέρα. Ἀρχίζω μάλιστα νά βλέπω καί μερικές ἀδρές γραμμές νά ξεχωρίζουν μέσα στήν σκοτεινιά».

7) Κλώντ Μωσέ:
«Ἡ Ἀρχαϊκή Ἑλλάδα.
Ἀπό τόν Ὅμηρο στόν Αἰσχύλο»

«...Ἡ ἀρχαιολογία προσφέρει στοιχεῖα, τά ὁποῖα βοηθοῦν νά δοθῆ μία ἀπάντησις: σύμφωνα μέ τήν γνώμη τῶν περισσοτέρων συγχρόνων ἐπιστημόνων, τά μυκηναϊκά ἀνάκτορα ἐξαφανίσθηκαν στήν καμπή τοῦ 13ου πρός τόν 12ο αἰ. π.Χ. ἐξ αἰτίας μιᾶς ἐπιδρομῆς εἰσβολέων, οἱ ὁποῖοι κατέστρεψαν τά πάντα στό πέρασμά τους. Ὑποστηρίχθηκε κατά καιρούς ὅτι ἴσως ὑπῆρξαν καί ἄλλες αἰτίες, ὅπως σεισμοί ἤ ἀνατρεπτικά κινήματα... Ποιοί ἦταν αὐτοί οἱ εἰσβολεῖς; Σύμφωνα μέ μία παράδοσι, πού ὁ ἀπόηχός της φθάνει ὡς τόν Ἡρόδοτο, τόν Πίνδαρο καί τόν Θουκυδίδη, καί ἡ ὁποία παίρνει συγκεκριμένη μορφή τόν 4ο αἰῶνα, εἰκάζεται ὅτι ἡ Πελοπόννησος κυριεύθηκε βίαια ἀπό τούς ἀπογόνους τοῦ Ἡρακλῆ, τούς Ἡρακλεῖδες, οἱ ὁποῖοι ἐγκατεστάθησαν ἐκεῖ καί μοιράσθηκαν τόν τόπο μέ τούς Ἕλληνες πού ἦρθαν ἀπό τά βόρεια τῆς χερσονήσου δηλαδή τούς Δωριεῖς...Ἔτσι, πάρα πολλοί σύγχρονοι ἐπιστήμονες ἔφθασαν στό σημεῖο νά ὑποστηρίξουν ὅτι οἱ Δωριεῖς ἦταν ἐκεῖνοι πού κατέστρεψαν τόν Μυκηναϊκό πολιτισμό. Ὡστόσο, οἱ ἀρχαιολόγοι δέν ἄργησαν νά

Ὀρειχάλκινα ὅπλα πού εὑρέθησαν στήν Ἀκρόπολι τῶν Μυκηνῶν. Ἰδιαίτερη ἐντύπωσι προκαλεῖ ἡ ὕπαρξις μεταξύ τῶν ἄλλων καί δύο ὑποδειγμάτων δωρίδος (No. 4 καί No. 8). Τά ἐν λόγῳ ὑποδείγματα χρονολογοῦνται γύρω στόν 16ο αἰ. π.Χ.

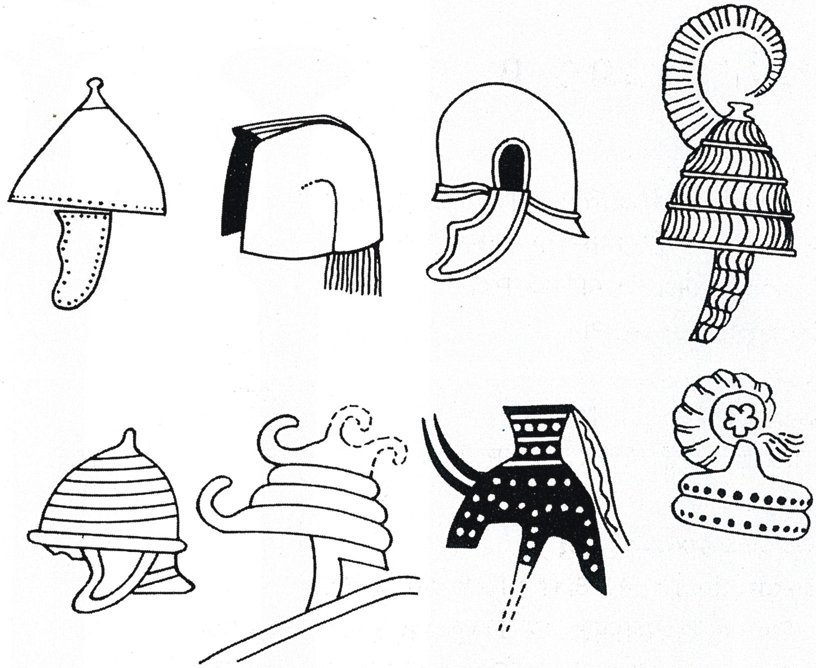

Τοπογραφικό σχεδιάγραμμα τῆς Ἀκροπόλεως τῆ Τίρυνθος.

ἐκφράσουν ὡρισμένες ἀμφιβολίες γιά αὐτήν τήν ἑρμηνεία. Ἔστω καί ἄν στίς ἀρχές τοῦ 12ου αἰ. παρουσιάζεται πράγματι μία γενική ἔνδεια καί μία ταχεῖα μείωσις τοῦ πληθυσμοῦ, δέν ὑπάρχει ἀπό ἀρχαιολογικῆς πλευρᾶς καμμιά ἔνδειξις, ἡ ὁποία νά ἐνισχύη τήν ἄποψι ὅτι ἕνας «δωρικός πολιτισμός» πῆρε τήν θέσι τοῦ «ἀχαϊκοῦ». Ἡ ὑποτιθέμενη συμβολή τῶν Δωριέων στόν ἑλληνικό πολιτισμό ὡς πρός τήν χρῆσι τοῦ σιδήρου ἤ τήν κοινοβιακή ὀργάνωσι τῆς ζωῆς, ἡ ὁποία εἶναι ἀλληλένδετη μέ τήν πολεμική ζωή, ἀποδεικνύεται τελικά ἀνύπαρκτη, ἀφοῦ ὁ σίδηρος ἦταν ἤδη γνωστός στήν Κύπρο καί στά νησιά. Ὅσο γιά τίς κοινοβιακές μεθόδους μιᾶς πολεμικῆς κοινωνίας, πρόκειται γιά μῦθο, τόν ὁποῖο δημιούργησαν οἱ σύγχρονοι ἐπιστή-

Μυκηναϊκά σπαθιά:
α) Εὑρέθησαν στήν Γιουτλάνδη τῆς Δανίας
β) εὑρέθη στήν Βαυαρία
γ) εὑρέθη στήν Πελοπόννησο

α
β
γ

Σχεδιαγραμματική ἀναπαράστασις Μυκηναϊκῶν καί Ὑστερομυκηναϊκῶν κρανῶν. Ἐντύπωσι προκαλεῖ ἡ ποικιλία τῶν τύπων.

μονες στηριγμένοι στήν «σπαρτιατική πλάνη». Ἄν δεχθοῦμε ὅμως ὅτι οἱ εἰσβολεῖς δέν ἦσαν οἱ Δωριεῖς, τότε ποῖοι ἦταν; Σήμερα τείνουμε ὅλο καί περισσότερο νά ἀποδώσουμε τήν καταστροφή τῶν μυκηναϊκῶν ἀνακτόρων σέ μετακινήσεις πληθυσμῶν στόν κόσμο τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου περί τά τέλη τοῦ 13ου αἰ., τῶν ὁποίων τίς μακρινές ἀπηχήσεις εὑρίσκομε στίς εἰσβολές τῶν «Λαῶν τῆς Θαλάσσης», οἱ ὁποῖες ἀναφέρονται στά ἀρχεῖα τοῦ Ραμσῆ τοῦ Γ΄ στίς ἀρχές τοῦ 12ου αἰ. Ἡ ἄφιξις τῶν Δωριέων στήν χερσόνησο, ἀνθρώπων δηλαδή πού ὡμιλοῦσαν μία ἑλληνική διάλεκτο διαφορετική ἀπό τήν ἀχαϊκή, ἐντάσσεται σ' αὐτή τήν γενική ἀναστάτωσι, χωρίς ὅμως καί νά ἀποτελῆ τόν κύριο συντελεστή της καί χωρίς ἡ μία κυριαρχία νά ἀντικαθιστᾶ τήν ἄλλη. Οἱ νεοφερμένοι ἀφοῦ ἐγκατεστάθησαν στούς καινούργιους τόπους ἀφομοιώθηκαν μέ τόν ἐντόπιο πληθυσμό».

Βιβλιογραφία

Ἀρχαῖοι συγγραφεῖς

1) Διοδώρου Σικελιώτου: ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

2) Ἡροδότου: ΙΣΤΟΡΙΗΣ ΑΠΟΔΕΙΞΙΣ

3) Ἡσιόδου: ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΗΜΕΡΑΙ

4)Θουκυδίδου: ΙΣΤΟΡΙΑ

5) Ὁμήρου: ΙΛΙΑΣ

6) Ὁμήρου: ΟΔΥΣΣΕΙΑ

7) Παυσανίου: ΕΛΛΑΔΟΣ ΠΕΡΙΗΓΗΣΙΣ

Σύγχρονοι συγγραφεῖς

1) Βοκοτοπούλου Λ.: ΒΙΤΣΑ Ι-ΙΙΙ, Ἀθήνα 1986

2) R.Burton: THE BOOK OF THE SWORD, London 1884

3) J.Chadwick: Ο ΜΥΚΗΝΑΪΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ, Ἀθήνα1999.

4) P.E. Cleator: WEAPONS OF WAR, London 1967.

5) N.J.Coldstream: ΓΕΩΜΕΤΡΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ, Ἀθήνα 1997.

6) V.R.Desborough: THE GREEK DARK AGE, London 1972.

7) T.J.Dunbabin: THE GREKS AND THEIR EASTERN NEIGHBOURS, London 1957.

8) Π.Κώνστας: Η ΝΑΥΤΙΚΗ ΗΓΕΜΟΝΙΑ ΤΩΝ ΜΥΚΗΝΩΝ, Ἀθήνα 1966.

9) Ἰ. Λουκᾶς: ΑΙΓΑΙΟ ΠΕΛΑΓΟΣ, Ἀθήνα 1993.

10) CLAUDE MOSSÉ: Η ΑΡΧΑΪΚΗ ΕΛΛΑΔΑ, Ἀθήνα 1991

11) Ἀθ.Παπαδοπούλου: Η ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ ΛΙΘΟΥ ΣΤΗΝ ΗΠΕΙΡΟ, Ἰωάννινα 1974.

12) Ἀθ. Παπαδοπούλου: Η ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ ΧΑΛΚΟΥ ΣΤΗΝ ΗΠΕΙΡΟ, Ἰωάννινα 1976.

13) Χ. Πελεκίδη: ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ, Ἰωάννινα 1988.

14) Ι.Προμπονᾶ: ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΜΥΚΗΝΑΪΚΗΝ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΝ, Ἀθήνα 1990.

15) A.Snodgrass: THE DARK AGE OF GREECE, United Kingdom 1971.

Ἐγκυκλοπαιδεῖες - περιοδικά - ὁμαδικαί ἐργασίαι

1) ΙΣΤΟΡΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΘΝΟΥΣ, Ἐκδοτική Ἀθηνῶν.

2) ΙΣΤΟΡΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ, Ἐκδόσεις Χάρη Πάτση.

3) ΜΕΓΑΛΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ, Παύλου Δρανδάκη.

4) ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΠΟΛΕΜΟΥ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑ, Ἐκδόσεις ΓΕΣ, Ἀθήνα 1981.

5) Περιοδικό ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ, διάφορα τεύχη.

6) Περιοδικό MINIATURE WARGAMES, τεῦχος 71.

**Πρώιμος ὁπλίτης τοῦ 8ου π.Χ. αἰ.
Φέρει βοιωτική ἀσπίδα, κωδωνόσχημο
θώρακα καί ἀκόντια.**

«Ἐπί μέν γάρ Δευκαλίωνος βασιλέος οἴκεε γῆν τήν Φθιῶτιν, ἐπί δέ Δώρου τοῦ Ἕλληνος τήν ὑπό τήν Ὄσσαν τε καί τόν Ὄλυμπον χώρην, καλεομένην δέ Ἱστιαιῶτιν. Ἐκ δέ τῆς Ἱστιαιώτιδος ὡς ἐξανέστη ὑπό Καδμείων, οἴκεε ἐν Πίνδῳ Μακεδνόν καλεόμενον˙ ἐνθεῦτεν δὲ αὖτις ἐς τήν Δρυοπίδα μετέβη καί ἐκ τῆς Δρυοπίδος οὕτως ἐς Πελοπόννησον ἐλθόν Δωρικόν ἐκλήθη».

[Κατά τήν διάρκεια τῆς βασιλείας τοῦ Δευκαλίωνος κατοικοῦσαν στήν Φθιώτιδα, κατά δέ τήν βασιλεία τοῦ Δώρου, τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἕλληνος, κατοίκησαν στήν περιοχή μεταξύ Ὄσσης καί Ὀλύμπου, ἡ ὁποία ὠνομαζόταν τότε Ἱστιαιῶτις. Ἀπό ἐκεῖ ὅμως ἐδιώχθησαν ὑπό τῶν Καδμείων, κατοίκησαν στήν Πίνδο καί ὠνομάσθησαν Μακεδνοί. Κατόπιν μετέβησαν στήν Δρυοπίδα καί ἀπό ἐκεῖ στήν Πελοπόννησο, ὅπου ὠνομάσθησαν Δωριεῖς.]

(Ἡροδότου I, 56, 3: Περί τῆς καταγωγῆς τῶν Δωριέων)

11
9 771109 444002

PORT PAYÈ HELLAS
ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ ΚΔΑ 3451 ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ
ΕΛΤΑ Hellenic Post
ΕΝΤΥΠΟ ΚΛΕΙΣΤΟ ΑΡ. ΑΔΕΙΑΣ 1699/02 ΚΔΑ